

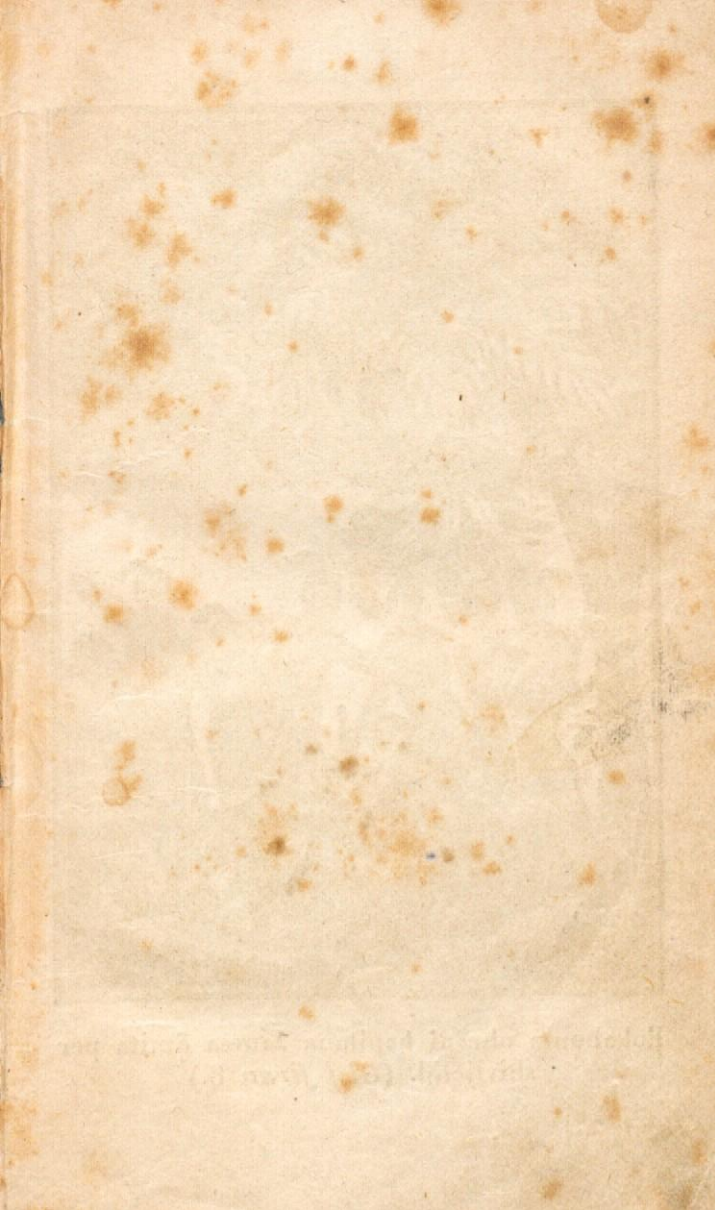
Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

13006

Pokahonta ohráni kapitana Janesa Šmita per
shivljenji. (Glej stran 8.)

P O P I S

navád in sadershanja

I N D I J A N O V

Polnozhne Amerike.

Špifal v' nemshkim jesiku

Friderik Baraga,

misijonar per Ozhipve - Indijanib na otóku Gorenjiga Jesera, v'
fredi Polnozhne Amerike.

---

v' LJUBLJANI,

natifnil Joshef Blasnik, 1837.

Na prodaj per Janesu Klemensu, bukvovesu.

13006

13006

IN=030003136

Predgovor.

Ko sim she le eno leto v' Polnozhni Ameriki bil, so mi she nekteri prijatli is moje rojstne deshele svoje sheljé rasodeli, de bi jim kaj od navád in sheg Amerikanskih Indijanov pisal. Té sheljé svojih prijatlov bi bil rad prezej takrat spolnil; pa takrat she nisim mogel kaj posebniga in gotoviga od Indijanov pisati. Sraven tega namrezh, de nisim she Anglijanskiga ali Angleshkiga jesika popolnoma umel, v' kterim so vezhi del sgodbe Indijanov popisane, she tudi nisim imel sadoosti lastne skušnje od navád in sadershanja Indijanov, de bi bil samogel gotovost ali negotovost Anglijanskih popisov rasfoditi, in k' njim she to, kar sim sam svedil in vidil, perdjati. Ali sdaj pa, ko she shest let med Indijani shivim, in sim se v' tem zhasu tudi Anglijanskiga jesika nauzhil, mi ni teshko vsaj nar imenitnishih rezhi od Indijanov Polnozhne Amerike pisati, in tako shelje svojih prijatlov, posebno pa dobrodelnih údov bratovshine svetiga Leopolda, kar je v' moji mozhi, dopolniti.

Ko bodo udje té svete bratovshine ts teh bukviz sposnali, v' kako veliki slepoti in nevednosti so ajdovski in divji Indijani teh krajev, in potem premislili, de se jih je sdaj she veliko h' kershanski veri spreobernilo, ki veseli in hvaleshni po poti svelizhanja hodijo: Naj je v' Gospoda rasveselé, ker sraven boshje pomozhi so posebno njih dobrote storile, de ti divjaki Polnozlhne Amerike osnanovavze svete kershanske katolshke vére imajo, kteri jim s' boshjo pomozhjo pot svelizhanja kashejo, in jih po ti poti vodijo.

Pisal v' misijonški fari per svetim Joshefu na otoku Gorenjiga Jesera v' Polnozlhni Ameriki, 10. dan kimovza 1836.

FRIDERIK BARAGA.

Kratek šapopadek

tega, kar se je per Indijanih Polnozhne Amerike od takrat, ko so jih sazheli Evropejzi posnati, do sdajnega zhasa imenitniga godilo.

Sgodbe Amerikanov sploh se sazhnejo od 12. dneva mesza kosoperska leta 1492. Ta dan je bil namrezh Krishtof Kolomb nov del svetá najdel, ki se Amerika imenuje, in kateri je bil do takrat Evropejzam in drugim ljudem, ki v' Asii in Afriki shivé, popolnoma nesnan.

Krishtof Kolomb, neki Lah is mesta Genua, je mislil, de zhe bi se kdo smirej proti vezherni strani po morji peljal, bi morebiti samogel veliko bolj hitro v' Jutrajno ali Asijafhko Indijo priti, kakor zhe bi se peljal okoli Afrike, koder so se popred v' Jutrajno Indijo vosili. Šklenil je tedaj to poskufiti.

Ker je pa k' tako daljni voshnji vezh bark in brodnarjev ali brodnikov treba, je torej Kolomb k' ti poskufhnji pomozhi kakiga kralja ali drugiga slo bogatiga zhloveka potreboval. Šhel je tedaj nar pred k' poglavarjem mesta in de-

shele Genuc, in jih je pomozhi profil; pa ni nizeh opravil. Potem je shel v' deshelo Portugal, de bi bil od Portugalskiga kralja potrebno pomozh k' svoji voshnji dobil, pa tudi ni bil uflifhan. Poflal je sdaj svojiga brata Jerneja k' Anglijanskimu kralju Henriku. Pa ta brat je bil na morji od morskih tolovajev ali ravbarjev vjet, in je mogel dolgo zhasa v' fushnosti biti, tako de je samogel she le zhes nekoliko let to opraviti, kar mu je bil njegov brat narozhil.

Med tem se je Krishtof Kolomb ravno is tega urshoha k' Šhpanskimu kralju Ferdinandu podal, pa tudi ta kralj mu njegove proshnje ni hotel dovoliti, ker se mu je vse to neumno in nespametno sdelo, kar mu je Kolomb od noviga pota v' Jutrajno Indijo dopovedoval. Po dolgim zhakanji in mnogih sadershkih je bil Krishtof Kolomb she le tako frezhen to sado-biti, sa kar si je persadeval. Šhpanška kraljiza namrezh, po imenu Isabella, mu je pomozh obljubila. Prodala je nekoliko svojih shlahtnih kamenov in svoje lepotije, in je vse plazhala, kar je bilo treba, de so tri barke kupili, in jih s' potrebnimi rezhmi preskerbeli. Te barke so se imenoval: *Santa Maria, Pinta in Nigna.*

S' temi tremi barkami se je Kolomb 3. dan velkiga serpana 1492 po morji spustil, in je shel smirej proti vezherni strani, v' daljne kraje morjá, kamor she popred nobena barka is Evrope ni bila prifhla. Misilil je v' Jutrajno Indijo priti, pa po boshji previdnosti se je sgodilo, de je per ti priloshnosti nov del svetá najdel.

Ko se je she dva mesza po morji peljal, in she smirej niso do fuhiga prifhli, so sazheli

njegovi brodniki in drugi ljudje, ki jih je s' saboj vsel, tako shalofni, bojezhi in nejevoljni biti, de jih je komaj potolashil in pregovoril, de so se s'he dalje peljali. Vender so bili pa le malo zhasa mirni. Kmalo so spet sazheli godernjati, in se tako bati, de so skoraj obupali. Kolomb je pa smirej stanoviten in bres strahu bil, in si je persadeval, kakor je vedel in snal, svoje ljudi potolashiti in umiriti. Sadnjizh jim je mogel obljubiti, de se bodo v' tisti kraj vernili, od koder so prishli, zhe v' treh dnéh ne bodo do semlje prishli. Ali k' njegovi veliki frezhi so s'he popred, kakor v' treh dnéh, namrezh 12. dan kosoperska 1492 do velikiga otoka prishli, kteriga so *San Salvador* (ali *Šveti Odrefhenik*) imenovali.

Neisrezheno veselje so sdaj Kolomb in njegovi ljudje imeli. Vsi so pokleknili in Boga sahvalili. Potem so brodniki in barkni soldatje Kolomba odpuhanja profili, de so soper njega godernjali, in de so tako bojezhi in obupni bili.

Kolomb je, lepo oblezhen is' golim mezhem v' roki, nar prvi is' barke na suho stopil, in potem so shli tudi njegovi ljudje sa njim is' bark. Na suhim so soper vsi pokleknili, so semljo kufhevali, in Kolomb je v' imenu kraljize Isabelle po s'hegi tistih zhasov najdeno semljo v' posestvo vsel. Mozhno so se Kolomb in njegovi tovarshi sazhudili, ko so na tem otoku take ljudi sagledali, kakorshnih popred s'he nikdar niso vidili. Bili so namrezh ljudje tega otoka samoklo rudezhkaste farbe, kakorshine so kufreni dnarji, so bili popolnoma nagi, so imeli dolge zherne lasé, in tudi odrashtenim

moshkim ni brada rastle. Pa she bolj so se divjaki sazhudili, ko so Šhpanze sagledali. Mislili so, de so otrozi solnza, kteriga so molili in sa svojiga poglavitniga boga ali malika imeli.

Potem ko se je Kolomb nekoliko tednov na tem otoku pomudil, de je to najdeno semljo dobro pregledal, je she nekoliko sosednjih otokov obiskal, in se je potlej prezej proti Šhpanski desheli nasaj podal. Per ti perloshnosti, ko so se nasaj peljali, je neisrezheno velik vihar na morji vstal, tako de bi se bile kmalo barke potopile. Ker je Kolomb videl, de so ref barke v' veliki nevarnosti, je hitro pergodbe svoje voshnje in najdenje nove semlje kratko popisal, je potem ta popis v' majhen prasen sodzhek djal, kteriga je dobro sabil in samafhil, de ni voda va-nj mogla, in je sodzhek v' morje vergel, ker je rekel: Zhe se bodo vse tri barke potopile, in zhe nobeden is med nas ne bo v' Evropo nasaj prishel, bodo morebiti valovi vsaj ta sodzhek bliso Evrope pernesli, kjer ga bo kdo najdel, in is popisa, ki je v' sodzhiku, svedil, de se proti vezherni strani lahko do nove semlje pride. Ali zhes nekoliko zhasa je vihar ponehal, in Kolomb ter njegovi ljudje so frezhno 15. dan sushza 1493 v' Šhpansko deshelo nasaj prishli.

Sdaj, ko je bil Kolomb ljudem pot do noviga dela svetá pokasal, je prezej veliko Evropejzov is mnogih kraljestev tje shlo, de so drugih nesnanih krajev semlje iskali, ali pa de so se tam vfelili.

Gotovo je, de takrat, ko so Evropejzi do Amerike prishli, so she po vsi Ameriki ljudje

prebivali. Kdaj in od kod so pa nar prvi prebivavzi v' Ameriko prishli, se ne more povedati. Sgodbe Amerikanskih narodov pred letam 1492 so nam sploh popolnoma nesnane. Nar verjetnisthi je, de so Amerikanski Indijani is Asije v' Ameriko prishli, posebno, ker sta ta dva dela svetá v' polnozhni strani v' nekterih krajih komej 40 Anglijanskih milj narefen, in Indijani s' svojimi zholni vzhafi s'he vezh kakor 40 milj delezh gredo. Tudi to ósko morje med Asijo in Ameriko vzhafi premersne, de je mogozhe po ledu zhes-nj priti.

Nar prvi Evropejz, kteri je Polnozhno Ameriko obiskal, je bil Janes Kabot (John Cabot), ki je bil v' letu 1497 od Anglijanskiga kralja tje poslan. On se je pa le toliko zhafa tam pomudil, de je semljo nekoliko pregledal, in se je sopet kmalo na Anglijansko vernil.

V' letu 1524 je bil Franzoski kralj nekiga Laha, po imenu Verrazana, v' Ameriko poflal, de bi bil ta nekoliko semlje sa Franzoskiga kralja v' posestvo vsel. On je prishel v' deshelo Florida, in potem ko je veliko Polnozhne Amerike obhodil in ogledal, je shel na Franzosko nasaj.

V' tetu 1584 je Anglijanski shlahten gospod, po imenu Valter Raleigh, nar prvi pofkufil v' Polnozhni Ameriki selishe ali kolonijo (Colonie) napraviti, ker je 180 Anglijanov v' Polnozhno Ameriko, in fizer v' deshelo Virginijo, preselil, in je hotel, de bi bili vedno tam prebivali. Pa to selishe ni dolgo terpelo, sato ker vseljenzi (ali kolonisti) niso hotli semlje obdelovati, ampak so le slatá in frebrá iskali.

Shivesh, ki so ga bili s' saboj perpeljali, je poshel, in so mogli potrebno hrano od Indijanov kupovati, namrezh sa Evropejske rezhi samenjovati. Pa to ni moglo dolgo tako biti. Po pretezbenih dvéh letih so tedaj to selishe popuštili, in so se na Anglijansko vernili.

Ti vseljenzi so se tisti zhas, ko so v' Polnozhni Ameriki prebivali, od Indijanov *tabak piti* navadili, (ker pred snajdenjem Amerike ni v' Evropi tabak rasel). Ko so tedej is Amerike v' Evropo nasaj prishli, so tudi veliko tabaka in tabakoviga semena s' saboj prinesli, in potem so sazheli she drugi Evropejzi tabak sejati, ter ga piti (ali kaditi) in shnofati, kakor je she sdaj ta neumna navada med nami.

She le v' letu 1607 je bilo prvo stanovitno selishe v' Polnozhni Ameriki, v' desheli Virginii vstanovljeno, in od tega zhafa so sazheli Evropejzi navade in shege, ter dushne in telesne lastnosti Indijanov nekoliko bolj sposnavati. Od tega, kar se je s' Indijani pred tem zhasam godilo, nam ni veliko snaniga.

To leto pa je Krishtof Newport s' 105 Anglijani v' Polnozhno Ameriko prishel, in se je vstavil v' desheli Virginii, v' tistim kraji, kjer se potok James v' morje isлива. Potem se je s' svojimi preseljenzi po tem potoku peljal, in je prishel do lepiga kraja, kjer so vsi ti Anglijani ostali in vedno prebivati sklenili. Mesto, kteriga so ti vseljenzi delati sazheli, se imenuje Jamestovn. Kmalo je she vezh drugih Angljanov sa njimi v' ta kraj prishlo.

Šofednji Indijani so se sdaj sazheli sa svojo deshelo bati, ko so vidili, de je shtevilo teh

vseljenih Evropejzov smirej vezhi. Niso se fizer s'he sazheli s' Evropejzi vojskovati, pa vender tudi niso bili vezh prijasni s' njimi. Vseljenzi so tedej mogli svoje mesto s' palisadami, to je, s' debelimi v' semljo sabitimi koli ograditi, de se jih Indijani niso mogli neprevidama lotiti.

Eden od poglavarjev tega selisha, po imenu Janes Smit (John Smith), se je en dan s' nekoliko ljudmi delezh od mesta v' deshelo Indijanov podal, de bi jo bil ogledal. Ko so ti Evropejzi nekoliko zhasa po svojim potu shli, so na enkrat veliko Indijanov sagledali, kteri so jih od vsih strani obdali, in so se jih lotili. Evropejzi so se fizer branili, pa so bili kmalo premagani in vjeti ali pa pobiti.

Zhudno je, kar se je per ti perloshnosti s' Janesam Smitam godilo. Bil je prezej v' sazhetku boja od nekiga divjaka s' pufhizo ranjen. Pa je hitro s' levizo tistiga Indijana prijel, ki mu je popred pot kasal, in ga je kakor shkit proti pufhizam svojih sovrashnikov pred saboj dershal; s' desnizo je pa svojo pufho ali mushketo vsdignil, in je 4 Indijane pobil, ki so bliso njega prishli. Med tem se je smirej nasaj pomikal, in je mislil, de bo kmalo nevarnosti odshel. Ali prishel je v' mozhvirni kraj, in se je tako globoko vderl, de se ni mogel vezh braniti, in tako je bil od Indijanov vjet. De bi ga ne bili prezej umorili, je hitro tistim Indijanam, ki so ga dershali, magnetno iglizo v' lepi flonokosteni shkatlizi podal, in jim je sazhel s' snamenji in s' besedami, kolikor je v' Indijanfkim jesiku samogel, lastnosti

té iglize raslagati, ktera se smirej proti polnozhni strani obrazha. Zhudili so se nad tem in so fhkatlizo samerkljivo ogledovali. Pa kmalo so se sazheli sopet pogovarjati, kaj bi s' tem vjetim Evropejzam storili. Po tem so ga k' nekimu drevesu pervesali, in so se she perpravljali ga s' svojimi pufhízami prebošti, — kar je na enkrat tisti Indijan, ki je fhkatlizo dershal, savpil: „Peljimo ga raji k' nashimu kralju.“ Sopet so ga tedej odvesali, in so ga s' zhaftjo k' svojimu poglavarju Povhatanu peljali. Ta je svoje svetovavze k' sebi poklizal, in Smit je bil od vsih k' smerti obsojen. Sdaj so ga na morishe peljali, kjer so imeli navado hudodelnike pobijati. Tukaj je bil velik ploshnat kamen, na-nj je mogel Smit glavo poloshiti, in Povhatan ga je hotel sam ubiti. Debel in teshek kol ali bit je prijel, in ga je she vsdignil, de bi bil Evropejzu glavo sdrobil, — kar je na enkrat njegova mlada hzhi, po imenu Pokahonta, vfa prestrashena k' njemu skozhila in savpila. Potem je pred Evropejza in svojiga ozheta Povhatana pokleknila, in je s' povsdigajenimi rokami profila, de bi ga ne umoril. (Glej podobo spredej). Povhatan je bil od tega tako omezhen, de je prezej kol is rok djal. Ravno tako se je sazhel Smit tudi drugim okoli stojezhim smiliti, in sklenili so mu persanesti, in so mu sbe zlo zhes nekoliko zhasa perpuštili sopet k' svojim ljudem nasaj iti.

Ta pergodba je dala perloshnost, de so Indijani in Evropejski preseljenzi spet mir in spravo med saboj sklenili, in de so tudi réf dve leti per miru ostali.

Povhatan je bil posebno imeniten poglavar per Indijanih Polnozihne Amerike. Gospodoval je zheš 30 Indijanskih rodov v' desheli Virginii. Vsak rod je fizer imel posebniga oblastnika, pa vsi ti oblastniki so bili Povhatanu podloshni, in so mu vsako leto nekoliko jelenovih ali ferninoh kosh, turshize, kufra in drugih rezhi, v' davk dajali, ktere rezhi je vsaki ismed njih od Indijanov svojiga rodú poberal. X

Povhatan je imel na shtirih krajih v' svoji desheli take hishe, de je v' vsaki nekoliko zhafa v' letu stanoval. Vsaka hisha je bila 100 zhev-ljev dolga, in tudi veliko shirji in visokejsi, kakor so bile hishe drugih Indijanskih oblastnikov. V' takih hishah je stanoval s' svojimi shenami in s' svojimi flushabniki. Tudi je imel smirej 40 ali 50 nar mozhnejshih vojshakov per sebi, de so ga varovali, ali de so bili njegova shivotna strasha. Ponozhni zhaf je mogel na vsakim voglu hishe eden od téh vojshakov stati, in vsake pol ure so se mogli eden drugiga poklizati, de ni kateri saspal. Zhe bi kateri ne bil odgovoril, je bil prezej tepen.

Ta mogozhni Indijanski poglavar ali kralj je imel pa she tudi drugo prav terdno in is debelih brunov narejeno pohishtvo, ktero je bilo s' visokimi v' semljo sabitimi hlodi ali palisadami obdano, in v' katerim je svoje saklade ali shaze hranil. To pohishtvo je bilo 150 zhev-ljev dolgo, in po ti priméri shiroko. V' njem je imel koshuhovno, koshe, shito in druge rezhi, ki jih je v' davk prejemal, in tudi svoje lóke, pushize, shkite, in bojevavške kole ali gorjazhe. Na vsakim voglu tega pohishtva

je bil lesén malik, katerih eden je bil podoben lintvórnú, eden medvedu, eden leopardu, eden pa zhloveku.

Veliko shétevílo shén je imel v' svojih hshah, od katerih je ena vselej na desni, ena pa na levi strani sraven njega sedela. Pred vsako jedjo mu je ena njegovih shén v' leseni posodi vode pernešla, de si je roke umil, ena mu je pa voljniga tizbjiga perja podala, de se je obrišal. Kader se je ktere shené navelizhal, jo je od sebe spodil, in je drugo namest nje vsel.

V' letu 1609 se je med Indijani in preseljenimi Evropejzi sopet sovrashtvo sazhelo, in Povhatan ter njegovi svetovavzi so sklenili vse Evropejze na enkrat pokonzhati. Mislili so jih namrezh ponozhni zhas, kadar si Evropejzi niso bili nizh svešti, neprevidno in na tihama salesti in pomoriti. K' veliki frezhi Evropejzov je pa Povhatanova hzhi, po imenu Pokahonta, ta sklep svojiga ozheta svedila. Shla je tedej v' temni nozhi skrivej v' mesto Jamestovn k' Evropejzam, in jim je povedala, kaj mislijo Indijani storiti. Evropejzi so se tedej perpravili, se Indijanam s' vso mozhjo v' bran postaviti, in kadar so Indijani prišli, in vse Evropejze k' bojevanju perpravljene najdli, se jih niso upali lotiti, in so sopet v' svoje gojsde nasaj shli.

Indijanska dekliza Pokahonta je potem v' mestu Jamestovn per Evropejzih ostala, in neki imeniten poglavar Evropejskiga selisha, po imenu Rolfe, jo je v' sakon vsel. Slo so se veselili, ko so to pervo shenitev Evropejza v' Polnozhni Ameriki obhajali. Nekoliko let potem je shla Pokahonta s' svojim moshem v' Evropo na Angli-

jansko, se je h' kerfhanški veri spreobernila, in je bila kerfhena. Zhes nekaj zhafa je pa spet v' deshelo Virginijo nasaj shla, in je tam u-merla. Njeni mlajshi so she sdaj imenitni shlahtniki v' ti desheli.

Velki poglavar Evropejskiga selishta v' Virginii, kateri je videl, kako veseli so bili Indijani, de je Evropejz Indijanko v' sakon vsel, je shel, de bi se vezh vseljenzov ali kolonistov per Indijanih oshenilo. Tudi Indijani so prishli po storjenim miru s' svojimi hzherami, in so jih Evropejzam v' sakon ponujali. Pa nobeni Evropejz ni hotel vezh Indijanke vseti, kar je Indijane slo jesilo, in so is tega sklenili, de Evropejzi Indijane sanizhujejo in sovrashijo.

V' letu 1620 je bilo drugo Anglijansko selishte v' Polnozorni Ameriki vstanovljeno, in fizer v' desheli Mafsahusetts. Ko so preseljenzi v' ta kraj prishli, so nektere svojih tovarshev na suho poslali, de bi bili dobriga kraja k' vstanovljenju selishta poiskali. Ko so ti nekoliko zhafa po suhim hodili, so frezhali nekoliko divjakov, kateri so se Evropejzov tako ustrashili, de so hitro sbeshali, in se niso dali vezh viditi. Tudi so najdili Evropejzi nekoliko jerbasov polnih turfhize, ktero so s' saboj vseli, de so jo spomlad v' svojim selishti posadili ali vsejali. Po dolgim iskanji so sadnjizh najdili kraj, kateri se jim je sa selishte dober sdel. Sazheli so tedaj na tem kraji mesto delati, in so to mesto Plymouth imenovali.

Desiravno se Indijani teh Evropejskih vseljenzov niso nobenkrat lotili, so bili vender Evropejzi, ker jih je bilo malo, smirej v' fker-

bi in v' strahu pred njimi. De bi se jim ne bilo treba bati, so si toraj persadevali savéso sprave in mirú s' Indijani storiti, kar se je tudi ref meza sufhza 1621 sgodilo.

Perloshnost k' sklenitvi té spravne sevese je bil dal neki oblastnik fosednjih Indijanov, po imenu Samoset. Ta je bil prishel en dan is frede deshele, 5 dni hodá delezh, v' mesto Plymouth, in je Evropejzam po Anglijansko sávpil: Bodite posdravljeni Anglijani! Bodite posdravljeni! Šlo so se Evropejzi sazhudili, de je bil ta divjak tako prijasen, in de jih je po Anglijansko posdravil. On pa jim je povedal, de je bil nekoliko zhasa per Anglijanskih rib-zhíh, kateri so bili nekdej zhes morje k' ti desheli prishli, in de se je nekaj maliga od njih jesika nauznil. Tudi jim je rekel, de na tem kraji, kjer so se vfelili, so popred Indijani prebivali, pa de je pred 5 leti tako huda kuga med nje prishla, de so vsi pomerli, in de sato per njih prihodu nikogar vezh tam ni bilo.

Evropejzi so bili proti temu Indijanu prav prijasni, in so si persadevali ga she bolj pervaditi. Kar so sheleli, se je tudi ref sgodilo. Vezhkrat je namrezh potem v' Evropejsko selíshe prishel, in je nekdej she zlo svojiga velkiga poglavarja ali svojiga kralja Masafsoita s' faboj perpeljal. Vender si pa ta kralj ni upal prezej v' Evropejsko selíshe iti, temuzh je s' 60 vojshaki, ki jih je per sebi imel, od delezh obstal. Tudi Evropejzi niso divjakam prav upali. Tako so se nekoliko zhasa od delezh gledali. Sadnjizh so poslali Evropejzi nekiga Indijana, ki so ga per sebi imeli, k' Masafsoitu, in so

mu svojo prijasnost sporožhili. Masafsoit ga je nasaj posljal, in je hotel, de naj kateri Anglijan k' njemu pride. Evropejzi so tedaj eniga od svojih ljudi s' mnogimi darmi k' Masafsoitu poslali. Masafsoit je poslane dari prijasno sprejel, je Anglijana per svojih ljudéh puštil, in je šhel v' mesto Evropejzov. Ti so ga s' zhaštjo in prijasno sprejeli, in so potém s' njim spravno savéso storili in mir šklenili, kateri je réf vezh ko 50 let terpel.

Veliko manjšhi frezho je pa Evropejsko selišhe okrog mesta Jamestovna v' Virginii per Indijanih imelo. Vseljenzov je bilo smirej vezh, in so se smirej dalje v' desheli rasšhirjali. Mišlili so, de se jim ni treba Indijanov nizh vezh bati, ker je bilo njih šhtevilo she tako obilno, torej jim ni bilo veliko mar, kaj Indijani delajo, in so bili bres vse škerbi. Desiravno so lahko is lastne škušnje vedili, kako sviti in prekanjani so Indijani, so vender vse is nemar puštili, kar bi jih bilo samoglo pred njih svižazhami in njih salasovanjem obvarovati. Tako so, postavim, Indijanam vezh pušh ali flint dali, sato de bi jim bili pomagali sverí po gojsdih šteljati. Tudi so perpuštili, de so Indijani vsako uro v' hišhe Evropejzov priti smeli, ker so hotli s' njimi dobri prijatli biti. To je dalo Indijanam perlošhnost svijazhen šklep storiti, se nad všimi Evropejzi smashevati.

K' nefrezhi Evropejzov so Indijani tudi prav umniga in prebrisaniga vojvoda dobili. Ta vojvoda je bil Opehankanov, našlednik šovrashniga Povhatana, ki je v' letu 1618 umerl. Opehankanov je imel vse take lastnošti, de je

lahko imeniten vojvoda divjakov bil. Bil je serzhen, mozhán, úren, in neisrezheno prebrisan. Tudi je bil imenitne rodovine per Indijanih, in od vsih tako zhiflan, de so ga Indijani zele deshele Virginije v' svojiga poglavarja isvolili. Torej so ga Anglijanski pisarji, ki so takrat shiveli, tudi Indijanskiga zesarja imenovali.

Ko je bil Opehankanov v' velkiga poglavarja Virginskikh Indijanov isvoljen, je prezej sklenil vse Evropejske vseljenze ali koloniste pokonzhati, ker so bili njegovimu velizhastvu in njegovim gospodovavskim naredbam nekoliko na poti. Štiri leta so se Indijani na tihama k' temu perpravljali. Sa vsaki Indijanski rod je bil kraj odlozhen, kamor so se mogli potem pred sazhetkam boja vsi Indijani tistiga rodú podati, ker Evropejzi so bili she takrat po vsi desheli rasfhirani, in so imeli she vezh vasi in majhnih mest.

Dva in dvajseti dan sushza 1622 je bil k' spolnjenju tega sklepa odlozhen. Sjutrej se je vsak Indijanski rod na svoj kraj podal. Evropejzi so bili she smirej neperpravljani, ker si niso zlo nizh domishljevali, v' kaki nevarnosti so. Ko je pa poldne prishlo, kar Indijani tudi bres úr is visokosti solnza dobro vedó, so na enkrat od vsih strani neperpravljene Evropejze obsuli, in so bres raslozhka starosti ali spola vse pobili, kolikor so jih mogli najti. V' nekterih vaseh so bili Evropejzi tako popolnoma pokonzhani, de ni nobeni vezh shiv ostal. Tako je bilo v' eni sami uri 347 mósh, shén in otrók pomorjenih.

Morebiti de bi ne bil nobeni Eropejz té deshele smerti odshel, ko bi ne bil neki spreobernjen Indijan ene ure popred v' mestu Jamestovn sklep in misel svojih rojákov rasodel, kar je storilo, de so se Evropejzi tega kraja hitro perpravili, in so Indijane per njih prihodu odpodili. Tako je bilo mesto Jamestovn s' nekterimi blishnimi vafmi ohranjeno.

Kolikor je Evropejzov she po desheli sem ter tje rastresenih ostalo, de so se Indijanam odtegnili, so potem vfi v' mesto Jamestovn perbeshali, in niso nizm drugiga mislili, kakor kako bi Indijanam njih hudobijo povernili. Sgodbe prizhajo, de so sglede svijazhnosti, nesvestobe in kervisheljnosti, ktere so jim Indijani pokasali, svesto posnemali. Sdaj so tudi Evropejzi sklep storili, vse Indijane v' Virginii pokonzhati. Lovili so jih, kakor sverino, in ko so Indijani v' svoje gojsde sbeshali, kamor Evropejzi niso lahko sa njimi shli, so jim sporozhili, de zhe hozhejo sopet is gojsdov priti, se jim ni treba nizm bati, ker mislijo Evropejzi sopet v' miru in spravi s' njimi shiveti. Tem besedam so Indijani verjeli, in so v' svoje poprejshnje kraje k' Evropejzam prishli. Ali sdaj so pa Evropejzi tako storili, kakor popred Indijani. Na enkrat so namrezh v' vafi in hifhe Indijanov planili, in so vse Indijane pomorili, kolikor so jih dobili. Le malo Indijanov je she v' gojsde sbeshalo, kjer so pa skoraj vfi od lakote pomerli. Nekoliko Indijanskih rodov je bilo popolnoma pokonzhanih.

V' letu 1635 se je spet drugo Anglijansko selishe v' desheli Konektikut sazhelo. Sosednji

Indijani so sazheli kmalo Evropejze tega selifha sovrashiti in so vezh posamesnih Evropejskih vseljenzov pomorili. Tako so nekdej 12 Anglijanov, kateri so se bili od selifha nekoliko dalje po desheli spustili, popadli, in so tri od njih umorili, drugi so bili pa ufhli. Drugikrat so nekoliko vseljenzov, kateri so na polje delat fhli, obsuli, ter 6 mosh in 3 shene ubili, dve deklizi pa s' saboj vseli, in tudi nekoliko goveje shivine s' filo poropali.

Dve leti po sazhetku tega selifha so divjaki sklenili, Evropejze v' tem kraji popolnoma pokonzhati. Njih vojvoda je bil Safakos. Postavili so tedej na enim kraji 70 kozh ali bajt, so ta kraj s' palisadami ali v' semljo sabitimi bruni obdali, in so svoje shené, otroke in vse svoje rezhi v' te shanze spravili. Evropejzi so se tudi k' vojski perpravljali, in desiravno nish imeli vezh kakor 90 svojih vojszakov in 70 Indijanov, ki so Evropejzam pomagali, so vendar sklenili se Indijanov prezej v' njih shanzah lotiti. V' letu 1637 so se Anglijani s' svojim vojvodom Masonom ponozhni zhaf prav tiho Indijanskim shanzam blishali, in so hotli Indijane neperpravljene salesti. Ali en pef, ki so ga s' saboj vseli, je sazhel tako mozšno lajati, de so se Indijani v' shanzah sdudili, in so sazheli vpiti: Ovanoks! Ovanoks! (to je: Anglijani! Anglijani!) Hitro so vsi Indijani svoje oroshje sgrabili, in so se v' shanzah tako dobro branili, de Anglijani proti njim niso nizh opravili, in de so she sami Anglijani v' navarnost prishli, od Indijanov, katerih je veliko vezh bilo, premagani in pokonzhani biti. Sadnjizh so pa ven-

der Anglijani med palisadami vórsel ali luknjo sagledali, so hitro v' shanze planili, in so Indijanske kozhe ali bajte sashgali. Ker je bil velik veter, se je ogenj hitro po vseh krajih rasfhiral, vseh 70 bajt se je kmalo vnelo, in vsi ljudje, ki so bili v' njih, so sgoreli. Kar jih je is shanz sbeshalo, so bili od Anglijanov pobiti, in le prav malo jih je ufhlo.

Sdaj so fhli Anglijani she drugih Indijanov poiskat, ki niso v' shanzah bili. Ko so k' njim prifhli, se je hud boj sazbel. Indijani so se dobro branili, pa ker so slabo oroshje imeli, se niso mogli Anglijanam dolgo vstavljati, in jih je bilo toliko pobitih, de jih je od vsiga tega rodu komej 200 ostalo, kateri so se Anglijanam podvergli, in profili, de bi se jih Anglijani ufmilili in jim sanesli. Anglijani so jih potem med druge Indijanske rodove rasdelili, s' kterimi so v' miru bili.

Po tem hudim bojevanji so imeli Evropejzi dolgo zhafa mir pred svojimi divjimi sosedi. De bi bili she bolj bres skerbi, so se Evropejzi vseh selish v' Polnozorni Ameriki v' posebno drushbo sklenili, in med saboj saveso storili, de zhe bi se Indijani kteriga selisha lotili, mu hozhejo vse druge selisha na pomozh priti, in se vse skupej Indijanam v' bran postaviti. Ta sdrushna savésa je bila storjena 19. dan velki-ga travna 1643.

Ko so Indijani to sdrushenje in to sklenitev vseh selish svedili, so sposnali, de soper Evropejze ne bodo vezh veliko opravili, in veliko Indijanskih poglavarjev je prifhlo k' vseljenzam, in so s' njimi mir sklenili. Vseljenzi

so bili potem vezh ko 30 let per miru. Indijani so jih fizer she smirej sovrashili in pokonzhati sheleli, pa si niso upali se jih lotiti. Številno Evropejzov je bilo tedej smirej vezhi, in Indijani so se mogli v' fredo deshele nasaj pomikati. Indijani so imeli smirej manj semlje, in niso bili vezh tako prosti, kakor popred. Sdaj niso mogli vezh tako lahko sverí po gojsdih pobijati in per kraji morja ter po jeserih rib loviti, ker so v' nar boljshih krajih Evropejzi prebivali. Vse to se je Indijanam prav hudo in teshavno sdalo, in so sheleli si pomagati.

Ker je pa vsak Indijanski rod sam pre slab bil s' Evropejzi vojfko sazheti, so se po sgledu Evropejskih selish vsi Indijanski rodovi sklenili ali sdrushili, de bi bili vsi skupej Evropejze pregnali ali pa pokonzhali. To sdrushbo so Indijani v' letu 1675 storili.

Posebno imeniten Indijanski poglavar, ki je k' ti sklenitvi Indijanov nar vezh perpomogel, je bil vnuk in naslednik Masafsoita, od kteriga je bilo she popred govorjeno. Njegovo Indijansko ime ni snano. Anglijani so mu rekli *kralj Filip*. Ta je bil umen in moder, in je snal per sborih Indijanov tako govoriti, de je vse pregovoril, se po njegovih mislih ravnati.

Ko je ta kralj Filip dolgo zhasa Indijane soper Evropejze shuntal in podpihoval, je tudi kmalo perloshnost najdel s' njimi sabavo sazheti. Kadar je namrezh neki Anglijan v' Indijansko val prishel, je ta kralj trém Indijanam sapovedal, de so ga ubili. Ti trije ubijavzi so bili kmalo potem od Evropejzov vjeti in umorjeni.

To je Indijanskiga kralja slo raskazhilo, in je sklenil s' svojimi podloshnimi se nad Evropejzi mashevati.

Pervi sazhetik boja je bil 24. dan roshniga zveta 1675. Indijani so frezhali eno nedeljo veliko vseljenzov ali kolonistov is mesta Plymouth, ki so is zerkve domu shli. Té so popadli in so 9 ljudi ubili, drugi so jim pa komaj ushli.

Sdaj so se vti vojshaki Evropejskih selish sbrali in so pod voditevjo kapitana Huzhinsona nad kralja Filipa shli. Indijani, ki she niso bili perpravljeni se tako velikimu shtevilu svojih sovrashnikov nasproti postaviti, so se nasaj pomikali, in so vse Anglijanske hifhe, k' katerim so prishli, poshgali, in stanovavze tistih hifh pobili, zhe jim niso ushli.

Anglijani so 17. dan maliga serpana svedili, de se je kralj Filip s' svojimi vojshaki v' velikim mozhvirnim gojsdu vstavel. Shli so tedej prezej v' tisti gojsd, in so se Indijanov lotili. Indijani so v' nar mozhvirnisthi kraje gojsda shli, in so veliko Anglijanov, kateri so sa njimi prishli, pobili, ker so bili Indijani veliko bolj navajeni po takih mozhvirnih krajih in po germovji hoditi, kakor Evropejzi. Anglijani so mogli tedej spet is gojsda nasaj iti.

Ko so vidili, de ne morejo divjakov v' tem mozhvirnim gojsdu premagati, so sklenili, gojsd krog in krog obstopiti, in tako dolgo zhakati, de bodo mogli Indijani is gojsda priti ali pa v' njem od lakote konz vseti. Prebrifani kralj Filip je pa kmalo sposnal, kaj mislijo Anglijani storiti, in je prezej na drugi strani s' svojimi vojshaki is gojsda shel. Sdaj se je podál v' de-

shelo Massachusetts, kjer se je še drugi Indijanski rod s' njim sdrushil.

Anglijanski kapitan je poslal nekoliko svojih ljudi k' Indijanskemu kralju, de bi bili, zhe bi se bilo dalo, s' njim mir sklenili. Ko so se tí Indijanam blishali, so jih sazheli Indijani s' pufhízami streljati, in so jih 8 ubili, 8 drugih ranili, in le prav malo jih je odshlo. Kolikor jih je ufhlo, so perbeshali v' blishno Anglijansko val, kjer so se s' vsemi prebivavzi vafi v' veliko in terdno hisho sbrali. Divjaki so sa njimi perfhli in so val poshgali. Evropejzi so pa is té hishe, v' kateri so bili saperti, skos okna v' divjake streljali, in se jim ní bilo treba ognjati, ker niso bili bliso drugih hish. Divjaki so si persadevali, she to hisho sashgati, v' kateri so Evropejzi bili, pa si niso upali bliso nje priti. Od delezh so shive ogorke na streho metali, in s' rasbeljenimi pufhízami v' hisho streljali; pa ogenj se ni hotel perjeti. Potem so poln vós flame in bersti sashgali, in so ga s' dolgimi drogi proti hishi porinili. Sdaj se je hisha vnela. Evropejzi so v' hishi vpili, in divjaki so stali okoli hishe s' napetimi loki, de bi bili vsakiga, kdor bi si bil upal is hishe priti, s' pufhízami prebodli. Ali k' vfi frezhi Evropejzov je sazhel ravno takrat tako neisrezheno desh liti, de je bil ogenj v' kratkim zhasu pogashen.

She enkrat so mislili Indijani tak sashgan vós k' hishi poriniti, pa sdaj je veliko Anglijanskih vojshakov tém sapertim ljudém na pomozh prishlo, kateri so nekoliko divjákov pobili, druge pa odpodili.

Mefza kimovza so Indijani vezh vafi Evropejzov v' desheli Konektikut poshgali in prebivavze, ki so bili v' njih, pobili. Osemnajsti dan kimovza je spremljal kapitan Lathrop s' 80 vojshaki vezh vós shita, ki je bilo sa prebivavze poshganih vafi namenjeno. Ko je s' svojimi vojshaki nasaj shel, ga je vezh ko 800 Indijanov obsulo, in so mu 70 ljudi ubili. Nobeden teh Evropejzov bi ne bil odshel, ko bi jim ne bil kapitan Moseli s' nekoliko ljudmi na pomozh prishel, ki jih je streljati slifhal. Desiravno njegovih ljudi ni bilo veliko, so le vender s' tako serzhnostjo divjakov lotili, de so jih 96 ubili, 40 ranili, druge pa odpodili.

Mefza kosoperska so vojshaki kralja Filipa veliko pomozh dobili, ker se je she drugi Indijanski rod k' njim perdrushil. Kralj Filip je sdaj 300 svojih vojshakov v' selishko mesto Springfield poslal, de bi ga bili poshgali. Temno nozh so se na tihama v' mesto splasili, in so sazheli na vezh krajih hishe sashigati. Ali Anglijani so jih kmalo sazhutili, so hitro svoje oroshje sgrabili, in so jih sazheli pobijati. Ker je ravno takrat she nekoliko drugih Anglijanskih vojshakov mestu na pomozh prishlo, so Indijane kmalo odpodili ali pa pobili, in ogenj pogafili. Vender je pa 32 hish pogorelo, preden so samogli ogenj vstaviti.

Kralj Filip je shel sdaj s' svojo armado skos vso deshelo, in njegovi vojshaki so poshgali in morili, kar so najdili. V' kratkim zhasu je bilo 9 mést vseljenzov poshganih in veliko Evropejzov pomerjenih.

Ref je, de so bili Indijani veliki sovrasniki Evropejzov, in de so s' tistimi grosno neusmiljeno delali, ki so jim v' pést prishli, pa je tudi ref, de so Evropejzi Indijane vezokrat s' takimi rezhmí jesili, savoljo katerih so mogli po pravizi hudi in raskazheni biti. Tako, postavim, so nekdej nekteri Anglijani flishali, de Indijanski otrozi prezej lahko plavajo, kakor hitro pervikrat v' vodo pridejo, ravno kot raze, in de se jim ni treba nikdar plavati uzhiti. De bi se bili od tega preprizhali, so nekdej nalash zholnizhek prebernili, v' katerim se je shena nekiga Indijanskiga oblastnika s' svojim majhnim otrokam zhes shirok potok peljala. Shena je fizer na suho perplavala in tudi otroka s' saboj pernesla, ali otrok je prezej potem umerl, in tisti oblastnik je od jese in serditosti soper Anglijane s' sobmí shkripal, in jim hudo mashevanje shugal.

Evropejzi so sdaj sklenili se Indijanov s' vso mozhjo lotiti. Devetnajsti dan grudna 1675 je shel Vinslov, poglavar mesta Plymouth v' Virginii, s' 1800 Evropejskimi vojshaki, in 160 Indijani, kateri so Evropejzam pomagali, soper veliko vezhi vojsko kralja Filipa, kateri je v' blishnih Indijanskih shanzah pozhival. Té shanze so bile na niskim hribu v' fredi mozhvirne planjavé, in so bile s' dvojnim obódam obdane. Sunajni obód je bila meja is ternja in drevesnih vej, ktera je bila 16 zhevljev shiroka in slo visoka. Snotrajni obód je bil pa is visokih in debelih v' semljo sabitih hlodov ali palisád. Divjaki, kateri so si veliko persadjali té shanze narediti, so bili vender tako neumni, de so

veliko in široko vospel pustili, skos ktero so v' shanze in is shanz hodili. Anglijani so to vospel sagledali in so hitro v' shanze planili. Hud boj se je sdaj sazhel. Ker Anglijani niso mogli vfi na enkrat v' shanze priti, so bili prvi, ki so va-nje prishli, kmalo pobiti, in drugi so se jeli nasaj pomikati. Ali ravno takrat so pa she drugi Anglijani na nasprotni strani po lojtrah zhes palifade v' shanze prishli in se Indijanov lotili. Kmalo so tudi nekoliko meje in palifad prederli, in divjaki so bili premagani. Sdaj so Anglijani Indijanske bajte v' shanzah sashgali, in sgodilo se je, kakor v' letu 1637 v' desheli Konektikut. Shest sto bajt je pogorelo.

Vfih Indijanskih vojshakov v' shanzah je bilo 4000. Od téh je bilo 700 pobitih, 300 hudo ranjenih, in 300 vjetih. Tudi je bilo veliko shén in otrók vjetih, she vezh jih je pa pogorelo. Vfi drugi so naglo sbeshali, in med njimi je bil tudi kralj Filip. Anglijanam je bilo 90 mosh ubitih, in 150 ranjenih, od kterih so slo vfi sopet osdravili.

Ta smága Anglijanov je Indijane možno ponishala in v' velik strah perpravila. Niso se fizer she podvergli, pa vender tudi niso mogli soper Anglijane nizh posebniga opraviti, ker so bili od njih mozhi in serzhnosti preprizhani, in so se jih slo bali. Nizh vezh niso imeli upanja jih premagati in is deshele pregnati, posebno ker so vidili, de jih smirej vezh is Evrope pride.

Satorej so si persadevali vsaj posamesnim mestam in vasém vseljenzov, kolikor so mogli,

fhkodo delati. Vso simo leta 1676 so po Evropejskih selishkih morili, poshigali in ropali, kar in kolikor jim je bilo mogozhe. Dvanajst selishkih mest in vasi je bilo to simo od divjakov obropanih ali pa poshganih in veliko Evropejzov pomorjenih. Špomlad v' letu 1676 so Indijani 50 Anglijanov in njih kapitana Pierzeta na naglama salesli in od vsih strani obsuli; in ker Anglijani niso bili nizh sa boj perpravljani, so bili slo vsi pobiti. Ravno tako je bil tudi kapitan Vadvort s' 50 Anglijani, od Indijanov, kateri so na naglama od vsih strani is germovja in is gojsdov perderli, vjet, in vsi Anglijani so bili ali prezej umorjeni, ali pa pozhasi martrani.

Tako so Indijani po simi in spomlad veliko fhkodo Evropejzam delali. Poletni zhas pa je ta huda vojska na enkrat nehala, ker je hudobni in sovrashni Indijanski kralj Filip umerl. Ta kralj je namrezh nekoliko ljudí tistiga Indijanskiga rodú, ki do sdaj she ni hotel s' Anglijani vojske imeti, na skrivnim umoriti ukasal, in je potem rasglafil, de so jih Anglijani umorili, sato de bi bil she ta rod soper Anglijane raskazhil. Ali Indijani so kmalo to njegovo hudobijo svedili, in kralj je bil perfiljen s' nekoliko vojslaki, ki so mu she svesti ostali, pobegniti, de je jesi svojih lastnih podloshnih odshel.

Ko so Anglijani svedili, na katerim kraji je ta kralj s' svojimi vojslaki skrit, so prezej nekoliko svojih vojshakov tje poslali, de bi ga bili ali vjeli ali pa umorili. Ti vojslaki so ponozhni zhas do tistiga lóga ali gojsda prishli, v' katerim je kralj bil, in so ga okoli in okoli obstopili. Kralj Filip je videl, de je v' veliki

nevarnosti, in je hitro is gojsda proti enimu kraju stekel, kjer ni nobeniga Anglijana videl. Ali ravno tam sta bila dva Anglijanska vojsnaka skrita, in sta ga ustreljila.

Ko so kraljevi tovaršhi vidili, de je njih poglavar in vojvoda mertev, so vsi sbeshali. Oblastnik Anglijanov je pa mertvimu kralju glavo odsekati, in njegovo truplo na shtiri dele rasdeliti ukasal. Indijan, kterimu je bilo ukasano to storiti, je pred mertviga kralja stopil, in je rekel: „Nekdej si bil prav mogozen zhlovek, in veliko ljudi se je pred taboj treflo; pa kakorkoli imeniten si bil, te bom vender sdaj rasfekal.“

Tako je umerl kralj Filip, kteri je bil réf prebrisan in terden poglavar ali vojvoda Indijanov. V' nekterih deshelah vseljenzov je potem boj s' Indijani s'he nekoliko zhasa terpel. Ali ker Indijani niso vezh svojiga vojvoda imeli, in so smirej bolj sposnali, de proti Evropejzam ne bodo nizeh opravili, so od vsih strani v' selishke mesta hodili, in s' Evropejzi mir delali.

Od tega zhasa so sazheli Indijani Polnozhne Amerike neimenitno in neslovezhe ljudstvo biti, od kteriga so pifarji Amerikanskih s'godeb le s'he savoljo njegovih posebnih navád in s'heg nekoliko pisali.

Ko so posneje Anglijanske ali Angleshke selishha Polnozhne Amerike s' Franzosi, in s'he bolj posno s' Evropejskimi Anglijani hudo vojsko imele, so si vseljenzi ali kolonisti vselej persadevali, tudi Indijane s' saboj sdrushiti, in tako svojo armado, ali satevilo svojih vojsnakov, pomnoshiti. Pa ker Indijani niso svojih vojvo-

dov imeli, ni v' sгодbah drugiga od njih sapisaniga, kakor koliko jih je vsaki zhal v' teh vojskah vseljenzam ali pa njih sopernikam pomagalo. Šizer pa sгодbe teh vojská niso sгодbe Indijanov.

Tudi boji, ki so jih vzhafi Indijani med saboj imeli, niso bili tako imenitni, de bi jih bili pisarji popisali, ker se Indijani niso drugazhi bojevali, kakor de so eden drugimu ropali in poshigali, ali pa eden drugiga salasvali in pobijali. Le nekte re imenitnihi rezhí od njih bojev so sapisane, ktere bodo she posneje v' tih bukvizah povédane.

Po smerti kralja Filipa niso Indijani Polnozhne Amerike nizh vezh veliko vojsšakov imeli, ker le on je vedel njih rodove sdrushene ohraniti.

Per bojih, ki jih Indijani med saboj imajo, se navadno tako godí: Zhe se med Indijani dvéh krajev ali dvéh rodóv prepír sazhne, kar se nar vezhkrat savolj kakiga poboja, ali pa savolj lova ali jage divjih shival sгодí, se sberejo oblastniki in vojsšaki tistiga rodú, ki misli boj sazheti, v' posebnim k' temu namenjenim kraji, kjer navadne shege in bojevavške plése opravijo, (od kterih bo she posneje govorjeno), in potem vojskino posvetovanje ali vojskini sbór imajo, v' kterim eni is med oblastnikov urshohe rasloshé, sa kaj se hozhejo vojskovati, in se potem vsi skupej pogovoré, kaj morajo vojsšaki posebno delati, in kako se obnashati. Potem gredo naresen, in tisti, kteri shelé kaj sovrashnikov pobiti, se v' majhine trume sberejo, namrezh po 10, 15, ali 20 mósh skupej, gredo v'

tiste kraje, kjer sovrashniki prebivajo, in posamesne ljudi ali familije salasvajo in pobijajo. Zhe se sovrashniki sberejo, de bi jih vjeli ali pa pokonzhali, sbeshé hitro k' svojim rojakam nasaj, in drugikrat spet skrivej in na tihama salasovat, ter ropat in pobijat pridejo. Zhe morejo kteriga sovrashnika vjeti, ga s' saboj na svoj dom peljejo, in ga tam po nezhloveshko in tiransko martrajo, kakor bo she posneje povedano.

Take boje Indijanski rodovi vezhkrat med saboj imajo, in s' tem eden drugimu veliko shkode storé.

Ravno to leto, ko to pishem, (namrezh v' letu 1836), imajo Ozhipve-Indijani, ki proti vezherni strani delezh od Gorenjiga Jesera v' fredí deshele prebivajo, s' sofednjimi Šiu-Indijani takoshno vojsko. Urshoh k' ti vojski so dali Šiu-Indijani, ker so v' lovnim kantonu Ozhipve-Indijanov veliko divjih shival, posebno bibrov ali kastorjev, postreljili, s' zhemur se je Ozhipve-Indijanam velika shkoda sgodila.

Preden ta kratki sapopadek sgodeb Indijanov Polnozshne Amerike sklenem, moram she nekteere urshohe povedati, sakaj je shtevilo teh Indijanov sdaj veliko manjsbi, kakor je bilo tiste zhase, ko so prvi Evropejzi k' njim prishli, in sakaj se she smirej od leta do leta manjssha.

Takrat, ko so bile perve Evropejske selissha, v' Jamestovn in Plymouth, vstanovljene, je bilo po zenitvi Evropejzov *dva milijona* Indijanov v' Polnozshni Ameriki; sdaj pa jih je vsih skupej okoli 318000. Veliko rodov je od

tega zhasa popolnoma pomerlo; nekteri so pa she tako majhini, de imajo komej po 500 ali 600 dufh.

Tukej je postavljeno število Indijanov vseh tistih rodov, kar jih she ni pomerlo.

Razbji Indijanov	je sdaj	20000
Zhoktav-Indijanov	„ „	20000
Krik-Indijanov	„ „	20000
Zheroki-Indijanov	„ „	15000
Zhernon gskih-Indijanov	„ „	15000
Ozhipve-Indijanov	„ „	15000
Šiu-Indijanov	„ „	15000
Pauni-Indijanov	„ „	12000
Assiniby-Indijanov	„ „	8000
Vinibigo-Indijanov	„ „	6800
Šak-Indijanov	„ „	6800
Potevatami-Indijanov	„ „	5500
Osagi-Indijanov	„ „	5000
Krif-Indijanov	„ „	5000
Krov-Indijanov	„ „	4500
Manomini-Indijanov	„ „	4200
Otava-Indijanov (Otavanov)	„ „	4000
Aripahas-Indijanov	„ „	4000
Seminol-Indijanov	„ „	4000
Zhikasav-Indijanov	„ „	3600
Algonkin-Indijanov	„ „	3000
Šhest in trideset majhnih rodov		
skupej		41600
Indijanov vseh rodov v' vezherni		
strani Polnozhne Amerike		80000

Število vseh Indijanov Polnozhne

Amerike je tedej 318000

Ko se je zhedalje vezh ljudi is Evrope v jutrajno stran Polnozhne Amerike preselilo, so se Indijani smirej bolj od tam proti sredi té neisrezheno velike semlje pomikali. Evropejzi jih fizer niso filili, de bi bili mogli od jutrajne strani prozh iti, pa so bili Indijani vender persiljeni to storiti, sato ker so bili navajeni le od jage ali lova divjih shival svoj potrebni shivesh dobivati, in ker v' tistih krajih, v' kterih so se Evropejzi vselili, ni bilo vezh veliko sveri, savolj pomankanja velikih gojsdov, ktere so Evropejzi vezhi del posekali in v' njive spreobernili.

Veliko krajev je v' Polnozhni Ameriki, v' kterih sdaj nobeniga Indijana vezh ni, desiravno je ob zhasu prihoda Evropejzov nar vezh Indijanov tam prebivalo. Tak kraj je posebno vsa jutrajna primorska stran Polnozhne Amerike. Poglavarsvo Sdrushenih Dershav si she dolgo zhafa persadeva vse Indijane is svojih deshél prozh spraviti.

Številu Indijanov Polnozhne Amerike ni le sdaj veliko manjsi, kakor je nekdej bilo, temuzh je tudi gotova resniza, de se she smirej od leta do leta manjsiha. Urshohi tega manjshanja so po mojih mislih ti:

Pervizh je semlja, na kteri sdaj prebivajo, vsa drugazhna in veliko slabji, kakor je bila tista, ki so pred prihodam Evropejzov na nji prebivali. Preden so Evropejzi v' Polnozhno Ameriko prishli, je bilo nar vezh Indijanov v' jutrajni in poldanski strani Polnozhne Amerike, in le malo jih je prebivalo v' merslih in otóshnih krajih proti polnozhni in vezherni strani. Poldanski in jutrajni kraji te semlje so pa grosno rodovitni, in imajo prijetno in sdravo vreme.

Sato so Indijani nar raji v' teh krajih prebivali, kjer se jim je dobro godilo, in so se slo mnoshili. Desiravno so Indijani grosno leni in neradi kaj delajo, jim vender v' téh krajih ni nikdar shivesha mankalo. Mnoge selisba, kterih korenine so dobre sa jed, (kakor krompir ali korenje), rasejo tukaj same od sebe bres obdelovanja semlje; v' gojsdih in po germovji je veliko dobra sadja in sladkih jagod, in per potokih se najde veliko grósdja, ktero tudi v' divjim stanu in bres obdelovanja popolnoma dosori.

Dalje je bilo pred prihodom Evropejzov toliko sverine v' téh krajih, de so Indijani smirej sadosti divjinskiga mesa sa shivesh imeli. V' potokih in per kraji morja se je pa veliko lepih in dobrih rib najdlo.

Zhe tedej premislimo, kako se je Indijanam nekdej godilo, in kako se jim sdaj godi, lahko sposnamo, sakaj se njih shtevilo smirej manjsa. Sdaj Indijani v' nar slabjih krajih Polnozhne Amerike prebivajo, kjer fizer nekoliko semljo obdelujejo, pa vender komaj toliko perdelajo, kar sa dva mesza v' shivesh potrebujejo. Samó Otava-Indijani se vezhi del od poljskiga dela shivé, ker je njih semlja nekoliko boljshi, in so tudi med vsimi Indijani Polnozhne Amerike nar umetnishi in nar previdnishi. Vsi drugi Indijani se pa le prav malo s' obdelovanjem semlje pezhajo.

Sraven tega tudi v' téh krajih, kjer sdaj Indijani shivé, skoraj nizh divjiga sadja ne rase, in lov ali jaga divjih shival je veliko teshavnishi in slabji, kakor je bila nekdej v' jutrajnih in poldanskih krajih. Vezhkrat sam vidim, kako

slabo se Indijanam v' polnozrnhnih krajih godí. Zhe ne morejo nizeh sverí dobiti, so vezhkrat po 3 ali 4 dni bres vfiga shivesha. Take zhase se kdej sgodí, de kteriga zhloveka sakolejo in snedó, ali pa de kaj takiga jedó, kar njih sdravju shkodova. Veliko jih pa vzhafi tudi od lakote umerje, ker zlo nobeniga shivesha nimajo. Revshina in pomankanje shivesha tedej gotovo veliko k' temu perpomore, de je njih shtevilo zhedalje manjsi.

Drugi urshoh tega pomanjshanja je, (kakor sim se s' shalostjo preprizhal), pitje shganiga vina, kteriga kupzhevavzi, kadar koshe kupovat pridejo, k' Indijanam pernesejo, in kteriga Indijani neisrezheno radi pijejo. Preden so Evropejzi v' Ameriko prishli, je bil Indijanam ta strup popolnoma nesnan. Sdaj jim ga pa ti hudobni kupzhevavzi tako velikokrat pernesejo, de so v' nekterih krajih Indijani skoraj smiraj pijani. V' tem stanu se pa vezhkrat pobijajo in moré, in sa vsakim pobojem navadno she vezh drugih pride, sato ker imajo Indijani to tiransko navado med saboj, de tisti, ki so umorjenimu shlahta, tako dolgo ubijavza salasovajo, dokler ga ne umoré, in potem si pa spet shlahta tega umorjeniga persadeva, se nad njegovimi morivzi mashevati, i. t. d. Tudi je veliko Indijanov, kteri v' pijanosti v' vodo padejo in vtouijo, ali pa se ubijejo. Pa ko bi se prav nizh takiga ne sgodilo, si vender gotovo s' neshmérnostjo in pijanostjo svoje shivljenje krajshajo, ker divjaki se ne upijanijo le vzhafi, ampak vselej tako dolgo pijejo, dokler kaj shganiga vina imajo: in ker nekteze zhase vezh sodov shganiga vina od kupzhevavzov sa koshe dobé, se

takrat sgodí, de po 5 ali 6 tednov nozh in dan pijejo, tako dolgo namrezh, dokler niso vsi sodzhiki isprasnjeni. Vſak tedej lahko ſpoſná, de per takim pijanzhevanji mora tudi nar terdnejſhi zhlovek oflabeti in ſvoje sdravje pokonzhati. Sato je tudi prav malo takih Indijanov, kateri veliko ſtarost doſhivé.

Tiſti Indijani, ki ſe h' kerſhanski veri ſpreobernejo, ſe pijanoſti popolnoma odpovedó, in vedno tresno in smérno ſhivé. Tí tedej oframotijo pijanze Evropejſkih narodov, kateri vezhkrat pravijo, de ni mogoſzhe ſe pijanoſti popolnoma odpovedati.

Tretji urshoh, de ſe ſhtevilo Indijanov tako manjſha, ſo pogofrne kuſhne bolesni med njimi, in poſebno *koſé*, ktere ſo Evropejzi v' Ameriko perneſli, ker pred prihodam Evropejzov niſo ſa to bolesen nizh vedili. Indijani niſo navaſeni ſe v' bolesnih veliko varovati, in ſato ſo take bolesni, per katerih je ſhkodljivo ſe ſmozhiti ali prehladiti, ſa Indijane ſlo nevarne.

Poſebno ſo *koſé* per Indijanih vſelej groſno hude, ker mora ſhe njih natora takofhna biti, de veliko huſſhi *koſé* imajo, kakor Evropejzi. V' Krivim Dreveſu (*Arbre croche*) in ſhe tudi tukaj (na otoku Gorenjiga Jeſera) ſim vezhkrat od ſtarih Indijanſkih móſh ſliſhal, de ſo bilé pred nekoliko leti tako hude *koſé* per Indijanih, de je v' nekterih krajih vezh kakor polovíza ljudí ſavolj té bolesni umerlo, in de v' enih vaſeh ni nobeniga ſhiviga zhloveka oſtalo.

Is vſih téh urshohov ſe tedaj lahko vidi, ſakaj je ſdaj veliko manj Indijanov, kakor jih je nekdej bilo, in ſakaj ſe njih ſhtevilo ſhe ſmirej manjſha.

Navade in shege Indijanov Polnozhne Amerike.

I.

Njih telefne in dufhne lafnofti.

Indijani Polnozhne Amerike fo fploh tako veliki, kakor Evropejzi, in le tifti, ki v' mersli polnozhni strani prebivajo, fo nekoliko manjfti, kakor je to vftim narodam polnozhnih krajev lafno. Nar vezhi in nar mozhnejfti ljudje fo per Osagi-Indijanih in per Siu-Indijanih, ki v' desheli Misfouri prebivajo. Ti fo ravni in lepe poftave. Škorej nobeniga ni gerbaftiga ali kru-ljeviga med njimi. Tudi je malokteri debel ali rejen, temuzh fo fploh bolj tanki in ugipzhini.

Od Indijanov Polnozhne Amerike fe navadno pravi, de fo *kufrafte farbe*. Pa jeft fim fe preprizhal, de to ni popolnoma ref. Ravno take farbe fo, kakor Lahi ali Hrovatje. Kakor je per téh vezh sagorélih in zhernkaftih ali samoklih, tako fe tudi med Indijani vezh takih najde, de imajo samoklo-rudezhkafto farbo, kakor ftari kufreni dnarji; drugi pa, pofebno

mladi Indijani obojiga spola, so beli kakor Krajnzi. Majhini otrozi so vsi beli. Štari ljudje per Indijanih so réf kufrašte farbe, pa to le sato, ker svoje obrase vezhkrat s' mastjo mashejo, in pa ker so v' svojih kozhah ali bajtah skorej smirej v' dimu. Tudi po navadi, zhe ni prav slo merslo, vedno gologlavi hodijo, in so torej od solnza ogoreli ali ozhernjeni.

Vsi Indijani, in she zlo njih nar manjšhi otrozi, imajo zherne lasé. Grosno teshko bi se kateri najdel, de bi njegovi lasje ne bili zherni. Med Indijani, kolikor sim jih jest videl, je bil samo eden bledih ali belikastih lás. Njih lasje so debeli in terdí ter po navadi prav dolgi, in nekteri jih okrog glave v' vezh kút spletejo, tako de jim po tri ali shtiri kite tudi po obrasu doli vifijo. Štari ljudje imajo radi plešhaste glave, in sato si she nekteri mladi ljudje szhafama vse lasé populijo, in si jih le verh glave majhen zhopek pusté. Per Velkim Potoku (Grand River) v' desheli Michigan sim imel nekiga bolj odrashteniga sholarja, kateri si je vezhkrat, kadar je mislil, de ga nihzhe ne vidi, lasé pulil. Njegov ozhe, kateri si je tudi sam napravil, de ima plešhasto glavo, mi je rekel, de Indijani plešhaste ljudi sa modre imajo in bolj zhashté, kakor take, ki imajo dolge lasé.

Indijani imajo navadno niske zhela in velike ufta. Njih ozhi so, kakor njih lasjé, skorej bres raslozhka zherne.

Nekteri Evropejzi, ki so Indijane morde le memo gredé vidili, pishejo, de she od natore nobenimu Indijanu brada ne raste. Pa to ni popolnoma réf. Veliko Indijanskih mósh je,

kteri bi imeli slo tako goſto brado, kakor Evropejzi, ko bi ne imeli navade, vſako barú, ali muſtazhizo ſhe v' mladofſi, kakor hitro ſe perkafhe, iſpuliti. To delajo nekteri ſamo s' nohtmi, nekteri pa s' majhnimi kleſhizami, ki ſo nalafh ſato narejene. Urshoh té navade je ta, ker hozhejo po vſim óbrasu ſmirej gladko koſho imeti, ſato de ſe laſhje pomálajo, kar groſno radi imajo, (kakor bo ſhe poſneje povedano).

Hoja Indijanov je vſa drugazhna, kakor hoja Evropejzov. Indijani, kadar gredo, s' vſako nogo ſmirej tako naravnoſt pred drugo ſtopajo, de ſo vſe ſtopinje v' ravni zberti, kakor ko bi po prav oſki bervi hodili. Torej ſe ſléd Indijana od ſlédú Evropejza prav lahkó raſlozhi. Gás, ki ga Indijani po ſnegu naredé, je navadno tako ósek, de Evropejz teſhko po njem hodi.

Pozhutki Indijanov ſo groſno oſtrí in tanki. Poſebno imajo Indijani prav biſtre ozhi, de dobro in delezh vidijo. Vezhkrat ſim ſe jim ſavoljo tega zhudil, kadar ſim s' njimi na potu bil. Ko ſmo ſe po vodi peljali, in ſmo ſhe delezh od ſemlje bili, ſo ſhe vzhafi na bregu ſtojezhe ljudí poſnali in njih imena povedali, ko ſhe jeſt niſim mogel dobro raſlozhiti, zhe kdo na bregu ſtoji. Tudi ſi vſe, kar vidijo, prav hitro in dobro ſamerkajo in v' glavo vtifnejo. Od tega nam neki piſár ta ſgled pové:

Ko je neki Indijan is gojsda domú priſhel, je ſagledal, de mu je nekoliko koſzov meſá, ki ga je bil na dolg drog obefil, ukradenih. Shelel je ſvediti, kdo jih je vſel, in je

hitro vse rezhí tako dobro ogledal, de je lahko tatú isprafhal. Šhel je hitro po tistim potu, po kterim je tatú sledil, in ko je nekoliko Indijanov srežhal, jih je vprafhal, zhe so *majhniga*, *stariga Evropejza* vidili, ki ima *kratko* pušho ali slinto, in sa kterim *majhen* pes s' *kratkim* repam tezhe. Odgovorili so, de so ga vidili, in so djali: Ali si tatú videl, ko tako dobro vesh kakofhen je? On pa je rekel: Nifim ga videl, pa is tega vém, de je *majhen* zhlovek ker je mogel debel kamen podstaviti in na-nj stopiti, zhe je hotel mesó dosezhi. De je *Evropejz*, se vidi is njegovih stopinj, ker niso tako lepo v' versti, kakor stopinje Indijanov. De je *star*, se tudi is njegoviga sledu posná, ker njegove stopinje, ki se po listji in po blatu posnajo, niso shiroko naresen, ampak je osko stopal, kakor je starim ljudem navadno. De je imel *kratko* pušho ali slinto, se posna na deblu tistiga drevesa, h' kterimu jo je bil perflonil. De je njegov pes *majhen*, se vidi is pasjih stopinj po blatu, in de ima *kratek* rep, se posna na péfku, kjer je pes sedel, kadar je njegov gospodar mesó kradel. — Indijani so mu she enkrat poterdili, de so vse te rezhí ref take, kakor jih je povedal. Kmalo potem je tatú došel, in mu je ukradeno mesó vsel.

Morebiti de Indijani sato vse rezhí tako dobro vidijo, ker so od mladiga skoraj smirej v' gojsdih, kjer divje shivali salasovajo in lové, in torej smirej okoli sebe gledajo, de bi kako svér ali pa sled kake sveri sagledali.

Indijani so grosno navajeni vsak nar manjši sled kake sveri ali kakiga zhloveka najti.

Po listji, po nar manjši travi, po terdi semlji, in še zlo po kamenji najdejo sledove, in is famih stopinj še sposnajo, kateriga rodú Indijani so po tistim potu hodili, kjer se stopinje vidijo, in koliko je bilo mósh ali shén ali otrók. To se fizer Evropejzam neverjetno sdi, pa je vender ref.

Indijani fizer niso prav mozhni, pa so vender grosno urni in nagli, in samorejo na svojih potih veliko teshav preterpeti, od katerih bi mogel skoraj vsak Evropejz obnemagati in opešhati. Tudi so v' tem prav prebrifani, de v' nar vezhih in nar bolj temnih gojsdih vselej vedo, proti kterimu kraju je prav iti. Vezh ko sto milj delezh lahko po gojsdu smirej naravnost od eniga kraja do drugiga gredo, de nizh ne sajdejo. (Vediti je pa, de tri Amerikanske ali Anglijanske milje delezh je toliko, kakor eno uro hodá. Kadar se v' teh bukvah od milj govori, se morajo vselej Amerikanske milje misliti.) Kadar solnze fije, se po njem ravnajo, kadar pa solnza ne vidijo, sposnajo is mladik nekterih dreves, ktere so vselej bolj proti poldanski strani obernjene, kam morajo iti. Še zlo ponozhni zhas, kadar nobene svesde ne vidijo, posnajo ktera je polnozhna stran, ker proti polnozhni strani na deblih dreves vselej raji mah raste, kakor na drugih stranéh debela.

Vezhkrat gredó po 7 dni delezh skosi gojsd, in nimajo drugiga oblazhila, kakor flabe odéje, s' kterimi se po nozhi odevajo; in tudi ne drugiga shivesha, kakor nekoliko pezhene turfshize, ki si jo pred sato perpravijo. Vfiga tega so

she od mladosti navajeni, ker so skoraj smirej v' gojsdih, kjer divje shivali lové in streljajo.

Indijani tudi lahko grosno hitro tezhejo, in se per tezhenji dolgo ne upehajo. Vezhkrat se je she sgodilo, de je kateri Indijan 80 ali pa she zlo 100 milj delezh v' enim dnevu tekell, in drugi dan ravno tako hitro in ravno po tistim potu sopet nasaj pershel. Tako, postavim, je bilo nekimu Indijanu pismo dano, de ga je generalu Atkinsonu 100 milj ali 34 ur delezh nesel, in je ravno en dan in eno nozh do generala pershel.

Neki mladenzh is rodú Zhikasav-Indijanov je bil soper Krik-Indijane grosno rasferden, sato ker so bili ti eniga zhloveka is njegove shlahte umorili. Šklenil je tedej v' deshelo Krik-Indijanov iti, in kteriga zhloveka is njih rodovine ubiti. Dolgo je shel po temnih gojsdih, in je sadnjizh k' neki vafi svojih sovrashnikov pershel. Velik potok je med njim in med vafjo bil. Škril se je na bregu potoka bliso tistiga kraja, kjer so se Indijani po navadi zhes potok vosili. Sa shivesh je imel nekoliko suhiga mesá per sebi. Tri dni in tri nozhí je zhakal, de bi bil kateri njegovih sovrashnikov zhes potok pershel. Sadnjizh je sagledal, de so en mosh, ena shena in ena dekliza v' majhen zholnizh stopili, in se proti njemu zhes potok peljali. Kakor hitro so na tisto stran potoka pribli, kjer je on bil, je prezej mosha ustreljil, sheno in deklizo pa ubil. Potem je v' sim trém kosho okrog glave prerešal, je v' fakimu lasé s' kosho vred od glave potegnill, (kar so sploh Indijani svojim ubitim

sovrashnikam storiti navado imeli), in je té koshé s' lasmí Indijanam na drugo stran potoka pokasal, kateri so naglo v' zholne planili in se zhes potok peljali, de bi bili tega predersniga zhloveka vjeli. On pa se je v' beg spuстил, in je tako hitro tekkel, de je dve uri in eno nozh 70 milj delezh prishel. Sdaj se je nekoliko pozhil, in je sopet dalje tekkel, in je poldrugi dan in dve nozhí 300 milj delezh do svojiga doma pertekel. Tisti pisár, ki je to popisal, pravi, de je vzhafi po ravno tistim potu jesdil, kodar je ta Indijan tekkel, in de je vselej 5 dní potreboval, preden je tako delezh prishel, kakor Indijan.

Neki Katavba-Indijan (is eniga od 36 manjshih rodov) je nekdej v' gojsdu sverino lovil, in je na enkrat veliko Indijanov sosednjiga sovrashniga rodú sagledal, kateri so ga obstopili. Rad bi bil sbeshal, pa je povsod sovrashnike okoli sebe videl. Vender se je pa tako terdno bojeval, de je 7 sovrashnikov pobil, preden so ga smogli in prijeli. Ko so ga vjeli, so shiviga na svoj dom peljali, in so ga obsodili, de mora pozhafi per ognji pezhen in martran biti. Vsako nozh so njegove nogé in roké med dva teshka hloda djali, so potem hloda terdno vkup svesali, in so ga tako vklenjeniga zhes nozh pustili. Mislili so, de mora od take vklenitve in od lakoti, ker mu niso skoraj nizh jesti dajali, she grosno slab in spéhan biti, in toraj ga niso možno varovali, kadar so ga na kraj martranja peljali. Pa on je bil she per mozhi, in ko je videl, de ga ne gledajo, je hitro blishnimu Indijanu skiro is rok potegnil, jih

je nekoliko okoli sebe pobil, ki so ga hotli perjeti, je hitro proti blishnimu potoku stekel, in ga je frezhno preplaval, preden so ga mogli njegovi sovrashniki vjeti ali pa s' svojimi pušhizami ustreljiti. Ko je na drugo stran potoka prifhel, se je she malo zhafa pomudil, in se je is svojih sovrashnikov, ki so sa njim plavali, norza delal. Potem je sbeshal, in je tako hitro tekel, de je vse svoje lovze delezh sad pustil. O polnozhi se je vstavil in je pozhival. Njegovi sovrashniki so she le sjutrej do tistiga kraja prifhli, kjer je pozhival. Ko jih je sagledal, se je hitro skrill, sovrashniki pa njega niso sagledali. Ker so mislili, de she delezh pred njimi, so se ravno tam bliso njega na tla ulegli in so pozhivali. Bilo jih je pet. Od truda in dolgiga pota so bili tako dremotni, de so kmalo saspali. Sdaj pa je Katavba-Indijan tiho k' njim shel, je skiro eniga svojih sovrashnikov prijel, in je vsih pet naglo ubil. Potem je vsel njih shivesh, ki so ga s' saboj pernefli ter eno flinto, ki je sraven njih leshala, in je shel vesel proti svojimu domu.

Poglavitne napazhnosti Indijanov so: lenoba, neskerbljivost sa prihodnje zhafe, mafhevanjashelnost, potuha, nagnjenje k' pijanosti, in per nekterih rodovih neusmiljenje ne samo proti sovrashnikam, temuzh she zlo proti domazhim ljudem in proti shlahti. Nasproti se pa tudi skoraj od vsih Indijanov samore rezhi, de so prijasni s' ptujimi ljudmi in de jih radi pod streho

jemljejo. Tudi so nekteri Indijani pohlevni, sve-
 ští, odkritoferzhni in poterpeshljivi v' nadlogah.

Is vfiga tega se vidi, de imajo Indijani le
 malo dobrih, veliko pa slabih lastnost. To pi-
 them is lastne skufhnje in is popisov drugih
 refnizhnih ljudi, ki Indijane dobro posnajo.
 Vender pa samorem s' veseljem perstaviti, de
 tisti Indijani, ki se h' kerfhanski veri spreober-
 nejo, so potem vsi drugazhni, in de v' refnizi
 stariga zhloveka flezhejo in noviga oblezhejo.

Lenoba Indijanov je prav velika. Moshje
 so navadno she bolj lení, kakor shené. Med
 vsimi Indijani Polnozhne Amerike so Otava-
 Indijani v' desheli Michigan nar bolj delavni. In-
 dijani, ki bolj proti polnozhni strani prebivajo,
 prav neradi delajo. Moshki velikokrat vezh dni
 v' svojih bajtah leshé in tabak pijejo, tako dol-
 go, de jih mora she lakota perfiliti, fi kaj shi-
 vesha poiskati. Tudi nimajo moshki navade,
 de bi dreva perpravljali ali pa kaj na polji de-
 lali, temuzh vse to morajo shenske storiti. Zhe
 kdo moshke vprafha, sakaj ne delajo, odgovoré:
 „Sakaj bomo delali, sej nisimo shenske.“ Pa
 tudi shenske so tako lene, de jih le fila k'
 delu perpravi. Tudi one skoraj smirej bres
 dela v' bajtah leshé in tabak pijejo ali puhajo.
 Ni mogozhe dopovedati, kako slo so vsi Indi-
 jani (moshki in shenske) navajeni tabak piti.
 Ne samo odrashteni ljudje, ampak she tudi fantje
 in dekleta per desetih ali dvanajstih letih imajo
 skorej smirej fajse v' ustih.

Indijani so grosno neprevidni in neskerbni
 sa prihodnost. Kadar veliko rib ali pa gojsdne
 sveríne nalové, povabijo svoje sosede, in kar

imajo, mora vse v' kratkim zhasu pojedeno biti. Pa je tudi lahko kmalo pojedeno, ker Indijani grosno veliko na enkrat snedó, vzhafi zlo tako veliko, de obleshé, in se dolgo ne morejo is mesta premakniti. Desiravno savoljo te navade vezhkrat huda lakota med njimi vstane, se vender ne ismodrijo, in se raji navadijo vezh zhasa hudó stradati, kakor de bi pridno delali in sa prihodnost preskerbeli. To je pa tudi gotovo, de bi nobeni Evropejz tako dolgo ne mogel bres jedí biti, kakor so Indijani, ker so od mladiga tega navajeni.

Neki Anglijan nam popishe sgodbo, is ktere se vidi, v' kako velikim pomankanji se vedo Indijani preshiviti, in kako veliko revshino samorejo preterpeti. Indijanska dekliza je bila namrezh od sovrashnika vjeta, in vezh sto milj delezh v' fushnost peljana. Ker se ji je hudo godilo, je ufhla, in je hotla k' svojim ljudem nasaj iti. Ali ko je she kasno jesén po neisrezheno velikim gojsdu proti domu fhla, jo je na naglama tako huda sima prehitela, de savolj velikiga snegá in hudiga mrasa ni mogla dalje iti, ampak je bila persiljena v' gojsdu in v' pufhavi zhes simo oštati. Naredila si je is vej in mahú hitro majhino hifhizo, in ker ni vezh shivesha imela, si je pomagala, kakor je vedla in snala. Imela je per sebi nekoliko tankih jermenov, is njih je sanke ali stáve naredila, in je sajze ter simske jerebize lovila. Ker njeno oblazhilo ni bilo sadofti gorko, si je drugo oblazhilo is sajzhjih kosh naredila, in je namest zvirna tanke sajzhje kitize imela. Tako je 7 meszov v' pufhavi shivela, potem so jo pa

nekteri Indijani is njeniga rodu najdlji, ko so ravno tistiga Anglijana spremljali, ki je to popisal, in s' njimi je shla k' svojim ljudem nasaj.

Indijani se radi nad tistimi maslujejo, od kterih so rasshaljeni, in vedo svojo jeso dolgo skrivati. Niso fizer nagle jese, de bi kleli in rasfajali, in v' njih jesiku nimajo nobene besede, ktera bi to pomenila, kar nasha beseda *kleti* pomeni. Kadar so rasshaljeni, ostanejo mirni in molzhé, tako de bi, kdor jih ne posná, lahko mislil, de niso nizm jesni. Ali v' serzu pa jeso kuhajo, in smirej perloshnosti ishejo se mashevati. Veliko sgledov je od takih Indijanov, kteri so vezh let jeso dersjali, in kadar so potem perloshnost dobili, so se s' ravno takim veseljem nad sovrashniki ismashevali, kakor ko bi bili she le takrat rasshaljeni. Vsi ajdovski Indijani imajo mnoge strupe, in zhe ne morejo drugazhi svojim sovrashnikam shkodovati, jim skrivej s' strupam savdajo, in ne marajo veliko, zhe she toliko drugih nedolshnih ljudi s' tem umoré.

Kako slo so Indijani k' pijanosti nagnjeni, je bilo she popred govornjeno, ko so bili urshohi povedani, sakaj se njih shlevilo smirej manjsha.

Škoraj vsi Indijani so tudi neufmiljeni in tiranski proti tistim, zhes ktere oblast imajo, ali ktere v' vojski vjamejo. Zhe raji se vojflujejo, bolj so ljúti ali neufmiljeni. Nar hujshi so v' ti rézhi Osagi-Indijani in Šiu-Indijani. She zlo proti svojim domazhim in svojim shenam so grosno terdiga serza. Indijani nekterih rodov ne ravnajo s' svojimi shenami kakor s' tovarshizami svojiga shivljenja, temuzh kakor

s' fushnimi. Šene morajo delati, moshje pa doma leshé. Nekteri Indijani so tudi grosno neufmiljeni proti svojim starim staršem. Taki so posebno prebivavzi polnozhnih krajev. Ti navadno ne stanujejo smirej v' enim kraji, temuzh po gojsdih od kraja do kraja hodijo, kjer se vezh sverine najde. Njih poglavitni shivesh so namrezh divji kodraști voli ali bivoli, ktere streljajo. Ker pa ti volji v' velikih zhedah po gojsdih smirej takih krajev ishejo, kjer je boljshi pasha, se morajo torej tudi Indijani sa njimi pomikati. Zhe tedej kateri zhlovek is njih drushine ali familije, naj bo ozhe ali mati ali kdor koli, savolj starosti ali bolehnosti oflabi, de ne more vezh s' drugimi dalje iti, mu dajo kresilo, kamen in gobo, ter nekoliko shivesha in majhen kotel ali pisker, in pravijo: „Pomagaj si, kakor vesh in snash“, in tako ga pusté, de mora od vfiga hudiga konz vseti.

Sploh se samore rêzhi od Indijanov Polnozhne Amerike, de nimajo velikiga sposhtovanja do svojih staršev. Tega so pa starshi sami krivi, ker svojim otrokam she v' pervih letih njih starosti vse perпустé, kar koli hozhejo sami storiti. Per Ozhipve-Indijanih, in per drugih rodovih polnozhne strani, je navada, de otrok staršem ne pravi: *moj ozhe*, ali: *moja mati*; temuzh: *moj tovarsh*, ali: *moja tovarshiza*; in se tudi ravno tako proti njim sadershi, kakor proti bratam ali sestram. Per Indijanih imajo starshi veliko vezhi ljubesen do otrok, kakor otrozi do staršev.

Sadershanje Indijanov do sovrashnikov, ki jih v' vojski vjamejo, je popolnoma tiransko, kakor bo s'he posneje povedano.

Desiravno imajo Indijani toliko napazhnost in slabih lastnost, se pa vender od njih tudi samore rēzhi, de ptuje ljudi in popotnike prav radi pod streho jemljejo, in so proti njim dobri in postreshljivi. Zhe popotnik, naj bo Indijan ali Evropejz, v' njih hisho pride, prezej s'kerbé, de kaj jesti dobí. Zhe prav samí stradajo, vender od tega, kar imajo, radi popotniku nekoliko podelé.

V' hishi nekiga Kanadjana (to je: Evropejza deshele Kanade) je bil od dolgiga pota utruden Indijan prishel, in je profil, kosarez vóla, de bi svojo shejo ogafil. Kanadjan je rekel: Sa divjake nimam vóla. — Pa mi vsaj kosarez mersle vode pernefite, je potem Indijan rekel. — Kanadjan je pa odgovoril: Le sam po-njo pojdi. — Indijan se je zhudil, de so Evropejzi tako nepostreshljivi, in je hitro domu shel. — Kmalo potem je shel ravno tisti Kanadjan v' gojsd sverino streljat, pa je tako safhel, de ni vezh vedel proti kterimu kraju bi mogel iti, de bi domu prishel. Po dolgim tavanji po gojsdu, je proti vezheru vender do Indijanske bajte prishel. Ta bajta je bila ravno tistiga Indijana, do kteriga je tako terd bil, pa ni vedel. Vesel je v' hishizo shel, in Indijan, kteri ga je prezej sposnal, ga je povabil per njem zhes nozh ostati. Kanadjan bi bil rad s'he tisti vezher domu prishel, in je Indijana profil, de bi mu pot pokasal. Indijan mu je pa rekel, de ima s'he delezh do svojiga doma, de pred nozhjo bi

ne mogel domu priti, ponozhi bi pa sopet v' gojsdu safhel. Tudi mu je obljubil, de ga hozhe drugi dan zlo do doma spremiti. Kanadjan je tedej ostal, in Indijan mu je sfregel, kar nar bolj je mogel. Drugi dan ga je proti domu spremljeval. Ko sta she bliso Kanadjanove hifhe bila, je Indijan postal, in se je dal sposnati. Kanadjan se je slo ustrashil, ker je vedel, kako skrite jese so Indijani. Indijan pa, kateri v' ti rezhi ni bil svojim rojakam enak, je rekel: „Ne boj se, tovarsh! Pojdi v' miru in uzhi se od divjakov postreshljivosti.“

Indijani niso v' nashih zhafih nizh vezh tako dobri vojshaki, kakor so nekdej bili. Osagi-Indijani in Šiu-Indijani so she nar bolj terdni in serzhni. Drugi so pa bolj krotki in bojezhi. Nar pohlevnishi so Manomini, Otavani in Algonkini.

Kadar so Indijanski vojshaki vjeti, in potem od sovrashnikov martrani, terpé svoje martre s' veliko stanovitnostjo. Pred 60 leti je bil neki Indijan v' vojfki od svojih sovrashnikov vjet, kateri je bil savolj svoje mozhi in serzhnosti she dolgo zhafa imeniten, in je bil she marfikteriga sovrashnika ubil. Rekli so mu *stari Skrani*, in so bili sdaj grosno veseli, de so perloshnost dobili, ga martrati. Škdenili so, ga pozhafi per ognji pezhi in shgati. Pervesali so ga tedej k' debelimu steburu, in so sraven njega ogenj sakurili. To martro je dolgo stanovitno terpel. Potem so shelesen drog rasbelili, de so ga s' njim she bolj shgali. On je pa rekel: „Sdaj she vidim, de ne snate dobro martrati; zhe me hozhete sa malo zhafa odvesati, bom

st pokasal, kako bi mogli narediti.“ Sheleli so svediti, kaj posebniga jim misli pokasati, so pa tedej dobro obstopili, in so ga odvesali. Potem je pozhasi rasbeljen drog prijel, in je rekel: Le glejte sdaj, kako bom jest naredil; in ko je to isrekel, jih je sazhel s' drogam tako daudo okoli sebe mahati, de si je kmalo pot naredil. Potem je proti blishnimu potoku stekel, se hitro v' vodo skozhil, je pod vodo na drugo stran plaval, in jim je frezhno ushel.

II.

Obléka Indijanov Polnozhne Amerike.

Pred pribodam Evropejzov v' Polnozhno Ameriko, in sbe dolgo zhafa po njih prihodu, niso imeli Indijani drugiga oblazhila, kakor koshe mnogih shival. Ko so Anglijani v' Polnozhno Ameriko prishli, so prezej vidili, de so bile shenske veliko lepshi oblezhene, kakor moshki.

Dolgo zhafa so Indijani per svoji navadni obleki ostali. Ko so jih jeli Anglijani szhafama Evropejske obleke vaditi, so se Indijanam té oblazhila tako nerodne sdele, de so jih per vsakim delu flekli. To so storili tudi, kadar je sazhel desh iti, in so si raji kosho, kakor oblazhila smozhili. Kadar so Evropejze obiskat prishli, so bili vselej v' Evropejskih oblazhilih. Kakor hitro so pa sopet v' svoje bajte nasaj prishli, so se berfh preoblekli.

V' nashih zhashih so skoraj vse Indijanci oblazhila is fabrik Evropejskih vseljenzov, Indijani sa neustrojene koshe od kupzhevavz oblazhila in vse potrebne rezhi lahko dobiva. Vender se pa to le od Indijanov poldanske jutrajne strani rezhi samore. Zhe dalje proti polnozorni strani gre, manj najde Evropejskih oblazhil. Oblazhila Indijanov v' nozorni strani, so vezhi del is bibrovih ko. Tudi odeje si is bibrovih kosh delajo. Ša poleti imajo nekteri Evropejske oblazhila.

Pa zhe si ravno Indijani is takih zajgo ki is Evropejskih fabrik pridejo, svoje oblazhil delajo, so njih oblazhila vender vse drugazh narejene, kakor Evropejske. Indijanske shenske ki vse oblazhila sa-se in sa moshke delajo (ker per Indijanah ni shnidarjev ne shushtajev), navadno mnoge podobe in savijazhe p oblazhilih nashijejo, de so bolj pisane. Tuo morajo shenske per Indijanah zhevlje ali shkor nize delati, in koshe strojiti. Take od Indijank ustrojene koshe fizer niso tako lepe in voljne, kakor je Evropejsko usnje, pa so vende sa Indijane sadošti dobre.

Šmeshno je mladiga nar bolj osalshanig Indijana viditi, posebno kadar gre v' soledni vaf, koga obiskat. Njegova frajza je s' mnogimi svetlimi farbami pisana; na nogah im shkerlataste komashne, ki she nad kolena shejo, in na komashnah je veliko drobnih shovnatih korald ter pisanih trakov. Tuo na njih nekoliko kreguljnih svonzhikov nati, de ga vsaki flishi, kodar memo gre. govi zhevlji (ali sholni) so tako gostó s' ke

dami in pisanimi traki pokriti, de se skoraj nizm usnja ne vidi. Vzhaf ima tudi sukno is plaviga ali ruzehiga sukna, ktera je s' pisanimi traki in slatimi portami (to de ne is praviga slata) vsa prepreshena, in je opafan s' ruzeho pafizo. Kterokrat ima namest sukne samo kos ruzehiga ali plaviga sukna na plezhah. V' vsaki ushesnizi ima velike sreberne uhane ali ringeljne; ravno tak ringelj ima tudi v' nosu, in na vsaki roki dve ali tri verste shirokih srebernih sapestniz ali oklepniz. Okoli glave si perveshe vidrino kosho ali pa veliko pisano ruto v' podobi turshkiga turbana, in obras si s' ruzehimi, selenimi in rumenimi farbami pomashe.

Taki so nizhemurni sraven pa premoshni Indijani, kadar se hozhejo nar lepsi oblezhi. Vender pa nizhemurnost per Indijanah ni tako sploh, kakor per Evropejih. Malokdej se kteri tako osalfhan in nalishpan vidi, kakor je bil ta, ki sim ga popred popisal. Navadno imajo Indijani umasane in rastergane oblazhila. Nekteri ima navado, de kadar novo frajzo oblezhe, je potem nizh vezh ne slezhe, temuzh je tako dolgo v' nji, dokler sama od njega ne pade. Potem je pa she vzhaf dolgo bres frajze, in je samo s' plahto ali s' kozam ogerljen. Poletni zhaf vezhkrat Indijani v' samih frajzah hodiyo, in zhe kam gredq, se she s' svojimi ogrinjali ogernejo.

Indijani so navadno gologlavi, in imajo v' svojih dolgih in gostih laséh veliko pisaniga perja natakneniga. Kteri so bolj imenitni in premoshni, imajo dolge suknene komashne, ven-

der pa ne hlazh. Nekteri nosijo tudi suknje, ki so is starih odej narejene, in so s' usnjatim pasam opafani. Njih obleka je skoraj vselej neshnashna in polna ushí, in smerdi od umase. Malokdej si frajze operejo, in si skoraj nikoli rók in obrasa ne umijejo.

Vender je treba vediti, de vse to le od ajdovskih Indijanov govorim. Kerfshanskim Indijanam misijonarji skerbno snashnost in spodobnost v' obleki perporozhajó, in jim vso nizhemurnost oestro prepovedujejo. Kakor hitro se Indijan, kateri ima uháne, nosne ringeljne in sapestnize, h' kerfshanski veri spreoberne, mora prezej té rezhí sa koristne oblazhila samenjati, ne sme vezh perja v' laséh nositi, in si ne sme nobenikrat vezh obrasa pomalati.

Ajdovski in kerfshanski Indijani pa imajo navado smirej veliko tabakno moshno, (ki je is koshe kake mazhke, ali mlade vidre, ali druge take shivali narejena,) per sebi imeti, in jo na pasu pervesano nositi. Tudi imajo smirej velik nosh v' noshnizah, ki na pasu visijo.

Shenska obleka per Indijanah ni nizh manj zhudna, kakor moshka. Tudi shenske nosijo pisane frajze, in kratke kríla, ki jih okoli sebe perveshejo, ravno take, kakor jih sidarji v' Evropi imajo, kadar sidajo. Té kríla so suknene, ali pa is pisanih zajgov. Sraven tega nosijo, kakor moshki, dolge komashne, ki so vse pisane, in shohne. Po simi nosijo jope, ki so suknene ali pa is starih odej. Shenske so vedno gologlave, in nimajo perja po laséh. Tudi do sdaj she nisim vezh kakor eno samo shensko videl, de je imela pomalan obras. Dalje proti

polnozhni in vezherni strani je boje vezh takih, vender pa ne toliko kakor moshkih. Kadar shenske kam gredo, si plahto ali koz na glavo obefijo, in fizer ne le simski, ampak tudi poletni zhaf, kar jim mora veliko vrozhino delati. Tište Indijanke pa, ki so bolj premoshne in bolj nizhemurne, imajo pezhe is plaviga ali pa rudezhiga sukna.

Vezhkrat fim imel perloshnost se preprizhati, de so moshki per Indijanih bolj nizhemurni, kakor shenske. Vender pa tudi nektere shenske v' tem svojo nizhemurnost kashejo, de imajo prav tanke ogrinjala, in de si veliko trakov in glashevnatih korald na sholne in komashne nashijejo. Tudi nosijo uhane ali ushesne ringeljne, in vzhasi sapestnize, pa nikoli ne nosnih ringeljnov.

Moshki dobivajo od kupzhevavzov, ki po koshe pridejo, mnoge farbe, de si s' njimi obras malajo ali mashejo. Zhe shalujejo, ali zhe je lakota v' desheli, se zherno pomashejo, zhe so pa veseli, si ves obras s' zinobram (s' lepo rudezho farbo) pomashejo, in nektere zhernkaste zherte ter vezh belih ali rumenih pik na njem naredé. Tudi smirej majhine okrogle serzale ali shpegle s' faboj nosijo, de se vzhasi v' njih ogledujejo.

Evropejz Hekevelder, ki je dolgo med Indijani Polnozhne Amerike prebival, nam od nekiga Indijanskiga poglavarja pishe, de ko ga je obiskat prishel, si je ta Indijan ravno persadeval, vse borúse ali mustazhe po bradi skerbeno populiti, ker je rekel, de mora popolnoma gladek obras imeti, sato de ga bo mogel lepo

pomalati, ker bodo Indijani svezhér velik plés imeli, h' kterimu je tudi on povabljen. Evropejz ga per tem opravilu ni hotel motiti, in je domu shel. Kmalo potem je prishel Indijan Evropejza obiskat in se mu pokasat. Evropejz se je sazhudil, ko je videl, de ima Indijan tri obrase, ktere si je bil prav umetno namalal. Zhe je pred njim stal, se je vidilo, de ima Indijan prav osek in dolg nós, in ena stran obrasa je bila zhera, druga pa rudezha; od ene strani se je tedej ves obras zhern, od druge pa rudezh videl, tako de kdor ga je enkrat samo od desne strani videl, bi ga ne bil vezh posnal, zhe bi ga bil potem od leve strani pogledal. Indijanu se je to kaj prav posebniga sdelo, in je vprashal Evropejza: Kako ti dopadem, moj tovarsh? Ta je rekel: Ko bi bil bresovo deblo tako pomalal, bi bilo prav lepo. Ali ti moj obras ne dopade? je rekel Indijan, in sakaj ne? Evropejz je odgovoril: Sato, ko ne morem dobro viditi, kdo si, ker se od vsake strani drugazhen vidish. Indijanu se ni dobro sdelo, de ga Evropejz ni bolj pohvalil.

Nekteri Indijani imajo tudi navado si take podobe po koshi delati, ktere se ne dajo vezh isbrifati. Vender pa je bilo to v' starih zhatih she bolj navadno, kakor sdaj. K' temu si perpravijo is nekakih drevesnih kosh, ki jih soshgejo, zhern prah; potem nekoliko shivank vkup sveshejo, si s' njimi kosho nabodejo, toliko de se kri perkashe, jo s' tem praham potresejo, in pusté, de se dobro posufhi. S' tem se v' kosho podoba vtisne, ktera se ne da vezh isbrifati. Pred prihodam Evropejzov so Indijani

per narejenji takih podob namešt shivank ojsre kamne ali pa bodezhe ribje sobé imeli.

Na to visho fi naredé po koshi podobe sveri, ptizhev, ali rib. Nekteri Indijanski rod fi posebno podobo kake shivali isvoli, ktero mora potem vsak Indijan tistiga rodú na koshi imeti. Kadar fi hozhe kakoshen imeniten vojvoda ali oblastnik take podkoshne podobe narediti dati, poshlje vzhafi v' daljne kraje po takiga zhloveka, ki jih sna lepo delati.

Pred nekaj zhasam je bil v' Polnozhni Ameriki Indijanski poglavar, kteri se je vezhkrat s' fosednjimi rodovi vojskoval, in je v' vojskah veliko ran dobil. Ta fi je dal okoli vsih gramp ali sazelin, kjer so préd rane bile, prav velike podobe narediti, de se je bolj vidilo, koliko ran je imel. Tudi fi je dal vojske, ki jih je s' sovrashniki imel, po vsi koshi svojiga shivota namalati, in té podobe s' shivankami v' kosho vtisniti, tako de je vse sgodbe svojiga shivljenja na koshi v'podobljene imel.

III.

Stanovalissha in shivesh Indijanov Polnozhne Amerike.

Hishe Indijanov imajo she smirej takoshno podobo, kakorshno so takrat imele, ko so Evropejzi k' njim prishli. Popisi nekdanjih Anglijanov od Indijanskih hish, so she tudi njih sdajnim hisham popolnoma permerjeni. Šamo

v' tem je raslozhek, de si tisti Indijani, ki so she h' kerfhanški veri spreobrnjeni, ravno take hishe delajo, kakorfhne imajo Evropejzi, ki so v' desbelah Indijanov vseljeni. Ajdovski Indijani imajo pa she sdaj, kakor v' poprejshnih zhafih, prav flabe in majhine bajtize. Ti namrezh vezh dolgih in tankih protov ali prekel v' okrogleji v' semljo safadé, njih verfhizhke v' fredo perpognejo in vkup sveshejo, in potem té úte ali hishize s' velikimi bresovimi skorjami, ali pa s' shtorijami, in vzhafi she zlo s' volovskimi koshami pokrijejo, in ravno té rezhí tudi na straneh po preklah perveshejo. Per verhu pusté okroglo luknjo, de nekoliko svetlobe v' hisho pride, in pa de more dim is nje iti. Na strani pa pusté drugo luknjo, de skosnjo v' hisho in is hishe hodijo. V' fredi hishe vedno ogenj gorí, okrog kteriga Indijani na shtorijah ali pa na drevesnih skorjah sedé ali leshé, in tabak pijejo. V' takih slabih bajtah se vezhkrat tako kadí, de savolj dima komaj eden drugiga vidijo.

Indijani ne stanujejo nobenkrat dolgo na enim kraji. Mnoge letne zhase prebivajo tudi v' mnogih krajih, kjer lashje vezh sveri ali pa rib nalové. Kadar se hozhejo is eniga kraja v' drugiga preseliti, denejo vse svoje rezhí in svojo hisho v' velik zholn, in se peljajo, kakor delezh se hozhejo. Simski zhaf pa vse té rezhí na majhine sení nadenejo, ktere morajo vzhafi pesi vlezhi.

V' eni sami flabi bajtizi stanujejo vzhafi po tri ali shtiri familije ali drushine, in veliko pesóv, kterih Indijani ali sa lov (jāgo), ali pa

sa shivesh potrebujejo. Lenoba in neskerbljivost Indijanov je tako velika, de raji nar vezhi nesloshnosti in teshave preterpé, kakor de bi nekoliko delali in si perpravnihi hišhe ali pa vezh hišh naredili.

Kadar imajo Indijani vojsko ali boj s' kterim sosednjim rodam, jih vezh vkupaj prebiva, in svoje hišhe vse v' en kraj vkup postavijo. Vzhasi ogradé vso svojo vas s' v' semljo sabitimi koli ali palisadami, in naredé po dve ali tri take ograje okoli vasi. V' sredi vasi je nekoliko prostora, kjer velik ogenj gorí, okoli kteriga svoje vojskine in daritvine plése opravljajo.

V' Indijanskih hišhah je grosno malo hišniga orodja. Indijani nimajo ne mis ne stolov, temuzh po tleh sedé, in na tleh jedó. Zeli dan na tleh sedeti jim ni nizeh teshavno, kakor bi Evropejzam bilo, ki so klopí in stolov navajeni. Tudi nimajo posteljish (ali shpampetov) in postelj, temuzh smirej na golih tléh leshé, ali pa na plabtah in shtorijah, in tudi v' nar hujshi simi nimajo vezh kakor samo eno odejo. Nasproti pa mora vso nozh velik ogenj v' hišhi goreti, in kdor se prebudí, gre dreva perkladat.

Kershanški Indijani imajo fizer mise, klopí, stole in posteljisha v' svojih hišhah, pa se vendar vezhkrat vidi, de kteri klop sapusti, in se na tla vsede, ker so vsi Indijani od mladiga bolj navajeni na tleh, kakor po klopéh sedeti. Ravno to se vidi tudi, kadar kteri Indijan v' Evropejsko hišho pride. Zhe se mu stol ponudi, se fizer na nj vsede, pa ga spet kmalo popusti, in gre na tla sedet, kar se mu prijetnihi sdi.

Pofoda Indijanov je tudi slaba. Njih sklede so (posebno v' polnozhnih krajih) navadno is bresovih skorij neregjene, ktere s' tankimi koreninzami vkup sofhijejo, in shive posmolé, de voda skos ne tezhe. Tudi si lesene sklede in lesene shlize delajo, v' zhemur so nekteri Indijani prav umetavni. Sa kuho imajo kofitarnaste ali pa is shelésa v lite kotle. Preden so Evropejzi k' njim prishli, so imeli pa lonzhene piskre, kar se is zhepinj vidi, ki se po vezh krajih v' semlji najdejo. Indijani polnozhnih krajev imajo pa tudi kotle is drevesnih skorij, v' kterih kuhajo. V' take kotle denejo namrezh, kadar hozhejo kuhati, rasbeljene kamne, de vodo v' kotlih ogrejejo. Ko se prvi kamni ohladé, denejo druge namest njih notri, in to tako dolgo delajo, de voda savre, in de se jedí skuhajo. To sim od vezh takih ljudi slifhal, ki so takó kuhati vidili.

Pred prihodom Evropejzov v' Polnozhno Ameriko ni bilo Indijanam snano, de se is shelesa samore vezh potrebnih in koriftnih rezhi narediti. Namest noshev so imeli tedej terde in ojstre kamne, ktere so snali tako nabrusiti, de so si svoje loke in pushize ter svojo posodo s' njimi narejali, in si sbe zlo lasé s' njimi strigali. Sdaj pa, ko kupzhevavzi k' v sim Indijanskim rodovam po koshe hodijo, sa ktere Indijanam namest dnarjev mnoge Evropejske rezhi dajejo, imajo Indijani povsod potrebno shelesno orodje, namrezh sekire, noshe, fhkarje, kresila, flinte, i. t. d.

Tudi *shivesh* Indijanov je sdaj slo tak kakor shen je bil pred prihodom Evropejzov. She sdaj se Indijani vezhi del od lova gojsdnih shival in od lova rib shivé, kakor stare zhase. S' obdelovanjem semlje ali s' poljskim delam se Indijani malo pezhajo (sunej kerfhanskkih Indijanov, kateri imajo she veliko njiv). V' vezhernih in polnozhnih krajih je vezh Indijanskih rodov, ki nimajo zlo nobeniga drugiga opravila, kakor po gojsdih svér streljati in pobijati, ali pa v' potokih in jeserih ribe loviti. Pa tudi per tistih rodovih, per katerih obdelovanje semlje ni nesnano, je vezh takih familij ali drushín, ktere se nozhejo s' tem opravilam pezhati, desiravno imajo dobro semljo, kar njih lenobo she bolj rasodeva.

She pred prihodom Evropejzov so nekteri Indijani nekoliko semljo obdelovali. Tako so Evropejzi, postavim, per njih vezh turfhize najdli, ktero so si Indijani perdelali. Vender pa sunej turfhize, krompirja in buz h niso skorej nobene druge rezhi sejali, in le v' prav malokterih krajih se je nekoliko graha ali boba na njih njivah najdilo, nikjer pa nizh pshenize, reshi, jez hmena ali drugiga shita. In vse to je she sdaj ravno tako.

Indijani nimajo drugiga poljskiga orodja, kakor matike, s' kterimi semljo prekopljejo in srahljajo, ter majhine jamize po nji naredé, v' ktere turfhizo ali pa krompir sadé. Tudi nimajo skednov ali shitnih f-bramb, ter keldrov, de bi v' njih svoje perdelke spravljali; temuzh shenske spletejo nekoliko vrézh ali sha-

klov is lipoviga lizhja, jih potem napolnijo in v' semljo sakopljejo.

Ker nimajo malnov, de bi turfhizo mleli, fi naredé leséne moshnarje ali stope, v' kterih jo stolzhejo. Njih moshnarji so s'he smirej taki, kakorfhni so nekdej bili, in jih ravno tako narejejo. Vsamejo namrezh dva zhevlja dolg in en zhevelj debel panj, in na enim konzu s'hiroko in globoko luknjo va-nj iss'hegejo ali isdolbejo. Tako je moshnar narejen. Nikdar fi turfhize sa vezh dni ne natolzhejo, temuzh sa vsak dan posebej, in zhe kam drugam gre-do, tudi moshnarje s' saboj vsamejo, posebno zhe se v' zholnu peljajo.

Indijani nimajo posebnih sa jed odlozhe-nih zhafov, in tudi malokdaj vsi kmalo jedó. Sjutraj s'godaj poln kotel stolzhene turfhize, ali rib, ali mesá ali kake druge sa jed per-pravljene rezhí skuhajo, ga potem v' hifhi na poseben kraj postavijo, in vsak jé potem, ka-dar hozhe in kolikor hozhe. Vse jedí jedó ne-flane, in le malo Indijanov je, kteri so se na-vadili flane jedí jesti, ker so vezh z'hasa per Evropejzih bili. Tudi jim je vse enako, naj bodo jedí mersle ali gorke. Vzhasi take vro-zhe jedí jedó, de bi jih nobeni Evropejz v' ustih ne preterpel; kadar je pa merslo, in jedí dolgo stojé, se tudi s'godí, de jim premersnejo, in de jih s' ledam smeshane jedó.

Vsaki Evropejz se mora sazhuditi, kadar vidi, kako veliko en sami Indijan lahko na enkrat sné; pa ravno tako z'hudno se mu mora s'deti, ko s'posná, kako dolgo so Indijani lahko bres vsiga shivesha. Pet, s'hest ali zlo deset

dni bres shivesha biti, ni Indijanain nizm ne-
navadniga. Nekiga mladiga Indijana posnam,
ki se je bil pred nekoliko leti v' gojsdu sgu-
bil, kadar je s' svojim ozhetam skosi gojsd
shel. Njegov ozhe ga je vezh dni ifkal, pa
ga ni mogel najti. Torej je nasaj na svoj dom
shel, in je povedal, kakoshna nefrezha se mu
je pergodila. Prezej se je vezh mladih Indija-
nov sbralo, in so shli fanta ifkat. Vezh dni so
po gojsdu hodili, de bi ga bili najdili, pa vse
je bilo sahtonj, in so tedej mogli bres fanta
nasaj priti. Zhes nekoliko dni je shel she
fantov ozhe v' gojsd svér streljat, in pa tudi
sato, de bi bil vsaj truplo svojiga fina najdel
ter ga pokopal. Ali namest merlizha je najdel
she shiviga fanta, kateri je na deblu podertiga
drevesa sedel, in od lakote ves bléd in omoten
v' tla gledal. Šofhteli so potem dneve od ti-
stiga zhafa, kar se je bil sgubil, in so najdli,
de je zo dni skoraj bres vse jedí v' gojsdu shivel.

Indijani jedó veliko takih rezhí, ktere se
Evropejam studijo ali gnjusijo. Ne samo pesè
in mazhke, ampak tudi volkove in zerklino radi
jedó. Zhe mertvo ribo verh vode ali na bre-
gu per vodi najdejo, jo bres studa smedó, ravno
tako tudi vse zerknene shivali, ki jih v' gojsdih
najdejo, zhe prav she smerdé. Od vsiga tega
sim se vezhkrat sam preprizhal, ko sim savolj
osnanovanja kershanské vere v' daljne kraje ho-
dik. Špreobernjenim Indijanam pa misijonarji
perporozhajo, se od vsiga tega sdershati.

Masla, mleka in sira Indijani nikdar ne
jedó, in le teshko se kateri pregovorí, de bi té
rezhí pokusil, zhe se mu ponudijo.

Velika pomozh k' shiveshu Indijanov Polnozhne Amerike je divji rajsh, kteriga jesén v' enih krajih tako veliko naberejo, de se lahko vso simo in spomlad od njega preshivé. Posebno veliko takiga rajsha je na bregovih tistih potokov, ki v' Gorenje Jesero tezhejo. Tudi per drugih jeserih in potokih polnozhnih krajev rad raste. Divji rajsh je skoraj tak, kakor oves, samó de ni rumenkast (ali plav), temuzh sellen, ako ravno je suh. Ta rajsh je dobra jed, pa vender ne tekne veliko. Meni se slo takiga pokusa ali shmaha sdi, kakor Evropejski jezhen.

Tudi dobé Indijani veliko shivesha od lova ali jage gojsdnh shival. Vender pa tisti, ki se samo s' lovam in streljanjem sverí pezhajo, prav flabo shivé, in morajo vezhkrat veliko lakoto terpeti, tako de vzhafi ljudi koljejo in jedo, ali pa od lakote konz vsamejo. (Od lova ali jage Indijanov bo posneje vezh povedaniga.)

Tisti Indijani, ki per jeserih Polnozhne Amerike prebivajo, shivé skoraj samo od lova rib. V' teh jeserih je neisrezheno veliko rib. V' Gorenjim Jeseru so nekteri kraji, kjer vzhafi dva Indijana, ki sta v' zholnu, v' dvéh ali tréh urah okoli 500 velikih rib vjameta. Eden zholn vosi, drugi pa spredej v' zholnu s' mresho stoji, s' ktero smirej sajema. (Tudi od ribjiga lova Indijanov bo posneje she vezh povedaniga.)

She drugo opravilo Indijanov, s' kterim si svoj shivesh perdobivajo, je napravljanje zukra is soka ali is mesge zukreniga javorja. Po dva mesza so Indijani v' gojsdih per tem opravilu, in se takrat skoraj od drugiga ne shivé, kakor

od zukra in zukrenize (ali firupa). Posebno otrozi takrat sa nizh drusiga ne marajo. Po mojih mislih bi Evropejzam ne bilo mogoče se samo s' tem zukram le dva ali tri mesze per shivljenji ohraniti, ker fkoraj vsak Evropejz, kadar kaj vezh takiga zukra sné, nekako sgago v' shelodzu obzhuti, ter ima grenke in suhe usta. Res morajo tisti od mladiga tega zukra navajeni biti, ki se vezh zhasa samo od njega shivé. V' kafetu in v' teji se pa ta javorjev zucker od drugiga zukra nizh ne raslozhi, in Evropejzi (namrezh Evropejski vseljenzi ali kolonisti) ga radi kupujejo. Ker Indijani veliko vezh zukra naredé, kakor kar jim ga je tista dva mesza, ko ga delajo, sa shivesh treba, ga potem kupzhevavzam prodajajo, kateri jim druge rezhi, namrezh plahte, oblazhila, flinte, i. t. d. sanj dajejo. Torej je gojsdni zucker velika pomozh Indijanov.

Otava-Indijani, ki so nar bolj delavni, si tudi nar vezh zukra naredé. Nektere Indijanske drushine ali familije si ga vzhafi v' enim letu po 20 zentov napravijo. Ozhipve-Indijani so tudi pridni per napravljanji zukra, zhe dalje pa kdo proti polnozorni strani gré, manj zukra per Indijanah najde, nekoliko sato, ker v' tistih krajih ni povsod zukrenih javorjev, nekoliko pa sato, ker so leni in ga nozhejo delati.

V' nar vezh krajih delajo Indijani zucker mesza sushza in maliga travna. V' enim krajih bolj proti poldanski strani se pa zhas sa to delo she 10. ali 15. dan svezhana sazhe, in tudi she v' sredi maliga travna mine. Vsak Indijan si isvoli kraj, kjer hozhe zucker delati, kjer je

namrežh veliko zukrenih javorjev bliso vkupaj, in si v' sredi lopo ali hišo naredí, ktera je 20 zhevljev dolga in 14 zhevljev široke. Na verhu je vsa hiša votla, de dim is nje gre, ker mora v' sredi skoraj po vsi dolgosti hiše ogenj goreti. Na vsakim konzu hiše so vrata, in na straneh imajo Indijani vse svoje rezhi spravljene, ker taka zukrova hiša je tudi njih stanovališhe.

Kadar je hiša narejena, si druge rezhi perpravijo. Nar na pervo si dreva nasekajo, katerih grosno veliko potrebujejo; potem si is bresove skorje posode naredé, v' ktere mesgo zukrenih javorjev stresahejo; sadnjizh naredé sarese v' debla téh javorjev, in v' nje tanke podolgaše terške ali deskize potaknejo, po katerih mesga v' podpostavljene posode teže. V' manjši drevesa naredé le po eno, v' vezhi pa po 3 ali 4 sarese. Kakor hitro se spomlad semlja otaja, sazhne mesga zukrenih javorjev težhi. Vzhafi le kaplja, vzhafi pa s' zurkama teže. Navadno teže le podnevi, malokdaj ponožhi. Nar raji teže takrat, kadar ponožhi semlja nekoliko smersne, podnevi pa sopet solnze sije. Zhe je vezh dni in nožhi smirej toplo vreme, nehá zukrena mesga težhi, zhe bolj hladne nožhi pridejo, pa spet sazhne.

Kadar se polne posode mesge natezhejo, jo islijejo v' velike korita, in jo potem v' velikih kotlih, katerih vzhafi po 12, 15 ali 20 na enkrat nad ognjem vifi, tako dolgo kuhajo, de se sagostí. Tako gosto in rijavo zukrenizo (ki se ji tudi firup pravi) islijejo potem is vezh kotlov v' eniga samiga, in jo she tako dolgo kuhajo, de se skoraj popolnoma sterdi. Potem

jo, kakor shganze, s' velikimi lesenimi shlizami v' lesene sklede devajo, in v' skledah tako dolgo mešhajo, de se ohladi in rasdrobi. Tak Indijanski zucker je tedej belikasti in rumenkasti moki podoben, kteriga potem v' velike is bresove skorje narejene shkatle natlazhijo (po 50, 80 ali 100 funtov v' eno shkatlo), in pokrove na shkatle nashijejo.

Zukrena mesga je zhišta, kakor studenzhna voda, in je prijetna sa piti; pa zhe vezh je kdo popije, bolj shejin je.

Proti konzmu maliga travna mesga zukrenih javorjev popolnoma neha tezhi, in Indijani is gojsdov nasaj pridejo.

Nekteri Anglijani so pifali, de Indijani sploh, posebno pa tisti rodovi, ki so she bolj divji, zhloveshko meso jedó. Pa to ni popolnoma réf, ker nimamo drugih sgledov, de bi bili zhloveshko mesó jedli, kakor ob zhasu nar hujshi lakote, kadar si she nizh drugazhi shivljenja ohraniti niso mogli. Druge zhase pa bi se jim grosno gnjufilo, zhloveshko meso jesti.

De pa v' taki fili, kadar bi she skoraj od lakote konz vseli, réf zhloveshko meso jedo, od tega imamo vezh shalošnih sgledov. Tako, postavim, se je pred nekoliko leti Indijanska shena simski zhas na daljni pot podala, de bi bila svojo shlahto obiskala, in je tri otroke s' saboj vsela. Imela je nekoliko shivesha per sebi, pa ne sa dolgo zhasa. Ko je she vezh dni hoda delezh po gojsdu prishla, je tako velik sneg sapadel, de ni mogla dalje iti. Narredila je tedej majhino hishizo is drevesnih vej, je v' fredi ogenj savkurila, in je sklenila

zhakati, de bi bil sneg skopnel ali pa pomersnil, ter potem dalje iti. Kmalo je pa shivesh poshel, in perfiljena je bila mah, korenine, selenjavo in drevesne skorje kuhati, de bi bila sebe in svoje otroke preshivila. Ali k' vfi nefrezhi je she vezhi sneg sapadel, tako de je bil 6 zhevljev visok. Sdaj ni mogla vezh shivesha iskati, in si je komaj toliko vej nalomila, de je mogla ogenj vkuriti, posebno ker so vedno ponozhi in podnevi volkovi okoli njene hifhize tulili, in se je smirej bala, de bodo njo in njene otroke rastergali. V' ti neisrezheni fili, ko she vezh dni sa sebe in sa otroke nizeh shivesha ni imela, je sklenila eniga svojih otrok saklati, in tako sebe in druga dva otroka per shivljenji ohraniti. S' veliko shalostjo je tedej nar manjshiga otroka saklala, ga spekla in s' drugima dvema otrokama jedla. Pa sdaj je bila she v' vezhi nevarnosti od volkov rastergana biti. Ker so namrezh volkovi pezhenno mesó obduhali, so tako slo v' njeno slabo hifhizo tifhali, de jih je samo s' tem she odganjala, ker je gorezhe ogorke med nje metala. Kmalo je bil saklani otrok pojeden, in je bila sopet bres vfiga shivesha. Ker se vreme dolgo ni hotlo spremeniti, je she premishljevala, zhe bi she eniga otroka saklala, ali ne, — kar je na enkrat zhloveshko govorjenje salfishala. Dva Indijana sta bila namrezh po smuzhéh (ali po sneshnih zhevljih) do njene hifhize prifhla. Neisrezhenno se je rasveselila. Indijana sta nekoliko shivesha pernesla, sta hitro tudi nji smuzhí ali karpe naredila, sta njene otroke na ro-

zhej vsela, in v' nekoliko dnéh so vfi do stanovališha njene shlahte prifhli.

Tako se vzhafi v' nar vezhi sili pergodi, de Indijani kteriga zhloveka umoré in jedó, sunej velike file pa tega ne storé.

Popotniki, ki is polnozhnih krajev pridejo, kjer so vezh let med Indijani shiveli, vfi enako prizhajo, de Indijani take ljudi sanizhujajo in studijo, od kterih je snano, de so zhloveshko mesó jedli. Mislijo namrezh, de kdor je enkrat zhloveshko mesó okufil, bi samogel to she storiti, in de se ga je treba tedej kot volka varovati. Vzhafi she zlo kakoshniga takiga ubijejo, kterimu samorejo skasati, de je kteriga zhloveka umoril in jedel.

To se je pred nekaj zhasam na polnozhni strani Gorenjiga Jesera sgodilo, kakor neki uzhen popotnik pishe. Ta popotnik se je nekoliko zhasa tam mudil, in je shivel per Indijanskih ribzhih, ki so ravno ribe lovili. En dan je mlad Indijan sam is gojsda prifhel, in se je k' njim perdrushil. Povedal je, de so vfi ljudje njegove hishe ali familije v' gojsdu ostali, ker so od lakote tako oflabeli, de niso mogli dalje iti. Indijanam ta zhlovek ni prav dopadel, in so sazheli misliti, de je morebiti tiste ljudi, od kterih je rekel, de so v' gojsdu obnemagali, umoril in pojedil. Vprashali so ga tedej, zhe ni zhloveshkgiga mesá jedil. Tajil je fizer, pa tako, de so mogli le she bolj misliti, de je réf to storil. Indijani so torej sklenili se od tega preprizhati, in so shli drugi dan tako de lezh po njegovim gasu, kteri se je v' snegu posnal, de so do tistiga kraja prifhli, kjer je

prenozhil, preden je k' njim prifhel. Najdli so tam zhloveshko roko in zhloveshko glavo. To je bilo sadoſti. Šhli so nasaj, so mu te oſtanke njegove jedi pokasali, in mogel je svojo hudobijo obſtati. Sdaj jim je vse povedal, in je rekel: „Tiſti ljudje, ki ſim per njih bil, ſo bili moj ſtriz, moja teta, in njih ſhtirje otrozi, od katerih je nar ſtarifhi fant ſhe 15 let ſtar bil. Ko je moj ſtriz ſhe dolgo zhaſa sverino ſalasoval, pa ni mogel nobene ſhivali uſtreljiti, je bil tako jeſen, de je svojo ſheno profil, de bi ga ubila. Ona fizer tega ni hotla ſtoriti, ali njegov ſtarifhi ſin in jeſt ſva pa vender ſklenila ga ubiti. Štorila ſva to, in ſva ſe nekoliko zhaſa od njegoviga meſá ſhivila. Ker pa ſpet niſva nizh vezh ſhivesha imela, ſva ſzhaſama ſhe vse tri njegove otroke umorila in pojedila. Potem ſva ſe ſemkaj proti Gorenjimu Jeſeru podala, in ſva ſtaro teto, ki ni mogla s' nama iti, tam puſtila. Dolgo ſva bila na potu, in ko ſva vse zhloveshko meſo, kar ſva ga bila s' ſaboj vsela, pojedila, ſva ſazhela ſopet hudo lakoto terpeti. Torej ſim jeſt ſhe svojiga tovarſha ubil, namrezh 15 let ſtariga fanta, ſim ga pojedil, in ta roka in glava, ki ſte jih najdili, ſte ravno od njega“.

Indijani ſo s' nevoljo to govorjenje poſluſhali in ſo bili ſlo hudi na-nj. Šklenili ſo ga umoriti, in eden je tudi réf tiho ſa njim perſhel, in mu je na naglama s' ſekiro glavo raſklal, de je prezej umerl.

IV.

Rezhí, ki jih Indijani Polnozhne Amerike narejajo.

Preden so Evropejzi v' Ameriko prifhli, niso s'he snali Indijani nobene rezhi is shelesa narediti. Vse svoje orodje in oroshje so si le is terdih kamenov ali pa is sob in kostí mnogih shival narejali.

Njih sekire so bile podolgasti kamni, ki so bili na enim konzu ojtro isbruseni, na drugim pa med dva platísha ali med dva polena pervesani. Brusili so jih na terdih brusivnih kamenih, kakorshnih je v' Polnozhni Ameriki povsod veliko. S' takimi sekirami fizer niso mogli drevéf sekati, vender so pa lahko suhe debela podertih drevéf s' njimi klali. V' enih krajih delezh' proti polnozhni, kamor malokdaj Evropejzi pridejo, imajo Indijani s'he sdaj take sekire.

Tudi njih noshi, ter njih pufhíze in sulize so bile is kamenov.

Indijani so delali mnoge hifhne posode, lóke, pufhíze, smuzhí (to je: karpé ali sneshne zhevlje), sení in s'he zlo zholne s' takimi kamnénimi noshi in sekirami, ktere rezhí réf niso bile gladko in lepo narejene, pa je s'he zhudno, de so jih mogli tako narediti.

Zholni nekdamnih Indijanov so bili velike isvotljene debela drevéf, in so bili navadno po 20 ali 30 zhevljev dolgi, in po 3 zhevlje shiroki. Teshko je bilo take zholne s' kamnénimi

sekirami delati. Ker velikiga drevesa s' takimi sekirami ni bilo mogozhe posekati, so ga spo-
deej nad koreninami tako dolgo shgali, in og-
lje s' sekirami odbijali, de je moglo pasti. Og-
nja pa Indijani takrat niso snali drugazhi delati,
kakor s' tem, de so kof terdiga lesá po kosu
mehkiga lesá tako hitro dergnili, de sta se oba
ushgala. Šhe sdaj nekteri Indijani tako ogenj
delajo, in ga snajo prav hitro narediti. Kadar
je bilo drevo na tléh, so toliki kof debela od-
shgali, kolikor je mogel zholn dolg biti, in
so ga potem sopet s' ognjem in s' sekiro is-
dolbli. De je mogel tak zholn prav tumpast
biti, se lahko vé; vender pa je bil dober. In-
dijani so se vzhafi v' takih zholnih delezih vo-
sili, in so s' njimi po ribe hodili. Sa ribji lov
so imeli nar manjšhi zholne.

Sdajni Indijani, posebno tisti, ki per veli-
kih jeserih prebivajo, in vse potrebno shelesno
orodje imajo, delajo take zholne, de se jim
mora vsak ptujiz sazhuditi, kadar jih pervikrat
sagleda. Ti zholni so is velikih in terdnih
bresovih skorij ali kósh, ktere Indijani s' prav
terdnimi koreninami nekakiga germa vkup so-
shijejo, in shive s' smolo prevlezhejo, de voda
skosi ne more. Šgorni kraj ali róv zholna je
is dveh mozhnih jelovih drogov ali shtang, h'
kterim so bresove skorje terdno perfhite. Sno-
trej je zholn s' tãnkimi deskizami ali obódi
pokrit, verh kterih je veliko shirokih lozanjev
ali obrozhev nashitih in pervesanih, de se bre-
sove skorje ne prederejo, kadar zhlovek vanj
stopi. (Majhen tak zholnizhek, ki ga je neki
Indijan is rodu Ozhipvejev naredil, je sdaj v'

Ljubljanskim Museumu, kjer so tudi dvé smuzhí (ali dva sneshna zhevlja) in nektere druge Indijanske rezhí s-hranjene.)

Taki zholni so sa Indijane prav dobri. Ko se namrezh Indijani v' sredi Polnozhne Amerike po potokih vosijo, jim je vezhkrat treba zholne prenesti. Kadarkoli v' take kraje potoka pridejo, de se savolj skalovja ali drugih sadershikov ne morejo vezh v' zholnih peljati, morajo vselej zholne in vse svoje rezhí ali per ravno tistim potoku v' boljshi kraj, ali pa she zlo v' kak drugi potok po suhim prenesti, de se samorejo delje peljati. Zhe to delajo, se v' nekterih krajih lahko vezh ko 1000 milj delezh v' zholnih peljajo, samo de morajo vzhafi po pol ure delezh pesh iti, in vse svoje rezhí s' saboj nesti. Toraj so njih zholni sa take voshnje prav dobri, ker so tako lahki, de dva zhloveka velik zholn, ki je 30 zhevljev dolg in 5 zhevljev shirok, lahko neseta. Majhen Indijanski zholnizhek pa en sami zhlovek nesti samore.

Dalje samorejo taki zholni vezhi teshe nesti, kakor debeli leseni zholni nekdašnjih Indijanov. Velik zholn is brosovih skorij samore 40 ali 50 zentov (s' ljudmí vred) nesti. Kadar hozhejo Indijani zholn možnó nadeti, denejo 15 ali 20 dolgih drogov ali ránt na dno zholna, de tesha ne tishí samo na enim kraji.

Sadnjizh samorejo tudi Indijani take lahke zholne veliko lashje vositi, kakor teshke lesene zholne. V' vezhkih zholnih imajo Indijani majhino jadreno drevó (ali majhino jamboro), in jadro, ki je 15 zhevljev dolgo in 12 zhevljev shiroko, s' kteriga pomozhjo per dobrim

vetru lahko vsak dan 50 ali 60 milj delezih pridejo. Tudi so ti zholni bolj varni ob zhasu viharja, kakor leseni. Desiravno so viharji na velikim Michiganskim Jeseru, in na sbe vezhim Gorenjim Jeseru kaj slo navadniga, se vender v' zholnu is bresovih skorij ni treba nobene nevarnosti bati, zhe le voshnjaki dobro vositi in zholn prav obrazhati snajo, v' zhemur so Indijani grosno prebrifani.

Kadar Indijani s' svojimi zholni bliso kraja pridejo, se mozno varujejo, de s' zholni v' kateri kamen ne sadenejo. Zhe je breg skalovnat, se nekoliko od brega vstavijo, skozhijo v' vodo, in rezhí is zholna na suho nosijo, bres de bi zholn prav tikama h' kraju potegnili. Zhe so Evropejzi v' njih zholnih, kateri se nozhejo radi smozhiti, jih tudi na ramah na suho prenesejo. Kadar je zholn isprasnjen, ga primejo in is vode vsdignejo, ter ga prav pozhasi in na láhko na suho postavijo.

Zhe s' takim zholnam neprevidama v' kako skalo sadenejo, se bresova skorja predere, in voda sazhe v' zholn tezhi. Takrat se morajo naglo h' kraju peljati in zholn isprasniti. Potem oginj savkurijo, poshkodvani kraj zholna posufhé, nashijejo kof bresove skorje nanj (kakor se na rastergano oblazhilo saplata nashije), safmolé fhiv, in se dalje peljajo. Indijani imajo satorej smirej nekoliko bresovih skorij ali kósh in nekoliko smole v' svojih zholnih.

Siu-Indijani, in sploh Indijani tistih krajev, kjer je veliko bivolov (ali divjih kodrastih volov), delajo svoje zholne is bivolskih kosh. Ti zholni se ravno tako delajo, kakor zholni is

bresovih skorij, pa so boljshi in terdnejshi, ker se tako radi ne prederejo.

Druga prav dobra in koristna rézh, ki si jo Indijani Polnozhne Amerike sami narejajo, so *smuzhi*, karpe ali sneshni zhevlji, bres kterih bi (posebno dalje proti polnozhni strani, kjer vezhkrat po 6 ali 8 zhevljev debel sneg sapade) ne mogli svojiga shivesha iskati, ker bi ne mogli svéri salasovati in pobijati; nasproti pa po smuzhéh tako lahko in tako hitro hodijo, kadar je sneg 8 zhevljev debel, kakor de bi sbe do kolén ne bil. Zhe se sneg le nokoliko vlešhe, se nogé komaj po dva palza (ali po dvé zoli) vdérajó, in sbe zlo po rahlim snegu, v' kteriga bi se zhlovek bres smuzhí do dnà ali do tál vdreti mogel, se tak, ki ima karpe ali smuzhí, ne vdéra veliko zhes tri palze.

Indijani po smuzhéh prav hitro hodijo. Jest sam sim take vidil, ki so po 50 milj delezhen sami dan prifhli. Vender pa mora, kdor hozhe po smuzhéh hitro hoditi, tega od mladiga navajen biti. Kdor ní navajen, hodi teshko, in se slo utrudi.

Smuzhí ali karpe so podolgaši (volovskim kambam podobni) obrozhi, kteri so po 4 zhevlje dolgi in po enim zhevlji shiroki, ter v' fredu s' ferninimi kitami, ali pa s' jermeni is ferninih kosh prepleteni. Zhes vsak tak obrózh so v' fredu dve mozhne shpangi ali dva klina nabita, ktera se s' jermeni k' nogi pervesheta, in fizer tako, de se pèta lahko vsdiguje, in de se tak sneshin zhevelj le s' persti noge premíka. Take smuzhí so lahke, in ne nabirajo snegá na-se, ker sneg sam skos pada, kar bi se ne

moglo sgoditi, zhe bi ne bile prepletene, ampak is zelih plohov.

Šhe druga Indijanam horistna rezh, ktero samí narejajo, so *pasje seni*. Te seni so is tanke 7 zhevljev dolge in en zhevelj sširoke deske ali dilje, ktera je spredej kvishko sakrivljena, in v' kateri je na vsaki strani nekoliko kratkih rozhíz ali klinov potaknjenih, de rezhí, ki se na seni naloshé, doli ne padejo. Take óske seni so v' ti desheli prav dobre, kjer je treba smirej pó gojsdih hoditi, in ní nobeniga sširokiga pota ali gasú.

K' takim seném vpregajo Indijani navadno pesè; vzhafi jih pa tudi samí vlezhejo. Sazhudil fim se, ko fim videl, kako veliko tesho lahko pesi vlezhejo. Vezhkrat sta dva odrashe na zhloveka na senéh, in le dva pesà pred njimi vpreshena; pa vender prav hitro tezheta.

Tudi Kanadjani, ki s' koshami kupzhujejo, imajo take pasje seni. Dva mozhna in dobro isuzhena pesà peljata eniga zhloveka in nekoliko kosh vsak dan po 45 ali 50 milj delezh, in se 6 ali 7 dni ne utrudita, de bi mogla kaj vezh zhasa pozhivati. Od tega fim se sam pred malo zhasam preprizhal, ker mi je nekdo na senéh, ki sta jih dva pesà vlekla, 180 milj delezh list pernefil, in se na tem potu ní vezh kakor 4 dni mudil. Njegova pesà sta bila sšhe tako malo upehana, de se je s' njima lahko prezej drugi dan nasaj peljal.

Tukaj v' Polnozhni Ameriki je veliko sedlonov (ali severnih jelenov); in zhe dalje kdo proti polnozhni strani gré, vezh jih najde. Vender pa Indijani nimajo tako velikiga prida ali

korista od téh shival, kakor Laplandjani. Ali tega je samó lenoba Indijanov kriva, ker jim ní nesnano, kako dobri so sedloni sa voshnjo sení in sa vezh drugih rezhí; in tudi vedó, de jih druge ljudstva sa vse to rabijo ali nuzajo.

V.

Lov ali jaga gojsdnih shival per Indijanih Polnozhne Amerike.

Ker je streljanje in pobijanje gojsdnih shival poglavitno opravilo Indijanov, in se eni rodovi samo od tega shivé, se torej she prezej v' mladosti tega dela navadijo. Nekdajni Indijani so samo s' loki in pufhízami sverino streljali. Ker niso imeli shelesa, so na konz svojih lesenih pufhíz ojtire kamene pervesovali, ali pa so imeli lesene s' kotlovino ali kufram okovane pufhize, ker se v' njih desheli per jeserih in potokih vezh kufra najde. Dva dni hodá delezh od misijonske fare svetiga Joshefa na otoku Gorenjiga Jesera leshí v' plitvim potoku she od nekedej velik kóf kufra (ali bakra), kateri je 6 zhevljev shirok, ravno tako dolg, in 3 zhevlje visok. Poglavar mesta Detroit je bil v' letu 1826 dva velika zholna in 40 mósh tje poslal, de bi bili ta kof kufra v' zholn djali, in v' Detroit perpeljali. Zeli dan so se nad njim vpérali, pa ga she premakniti niso mogli, in so bili tedej persiljeni bres kufra nasaj priti.

Sdaj pa imajo Indijani she skorej v' vsih krajih pushke ali flinte, tode je she smirej veliko Indijanov, kateri raji s' loki in pushkami streljajo, in s' njimi velikokrat vezh sveri pobi-jejo, kakor drugi s' flintami, ker so od mladi-ga navajeni loke dobro proshiti, in skorej vse-lej tisto rezh sadeti, v' ktero merijo. She maj-hini otrozi imajo majhine loke in pushize, de se vadijo streljati. Ko so vezhi, dobre mozhnej-shi loke, ali pa si jih she zlo sami naredé, in vzhafi zeli dan ptizhe streljajo, katerih vezhkrat tako veliko domu pernesejo, de jih imajo vsi sadošti jesti.

Pred vezh leti je bil Franzoski misijonar eniga Indijana s' saboj v' Evropo perpeljal. Neki Franzoski imeniten gospod, per katerim sta se misijonar in Indijan nekoliko zhafa mudila, je bil prav vesel tega Indijana s' Indijanskim lo-kam viditi, in je misijonarju rekel, de naj ga vprafha, zhe bi si upal eniga njegovih pavov, ki so delezh od tam bili, s' svojim lokam u-streljiti. Indijan se je smejal temu vprafhanju. Gospod mu je tedej rekel, de naj poskusi. In-dijan je streljil, in je pava s' pushizo prestrel-jil. Gospod je mislil, de se mu je morde le nakljuzhilo, in je rekel she eniga pava ustrel-jiti. Indijan je rekel: Shkoda je take lepe ptizhe streljati, pa ker sapoveste, moram ubo-gati. Potem je streljil, in je she drugiga pava ustreljil. Gospod se je silno zhudil, in je rekel she eniga pava ustreljiti, kteriga je Indijan ravno tako, kakor perva dva, prestreljil. Sdaj gospod ni pustil vezh streljati, ker je vidil, ka-ko gotovo Indijan sadéva.

Indijani so navadno lení; kadar pa v' gojsdu svér sagledajo, ktero hozhejo ustreljiti, se jim ne vidi, de bi bili lení, temuzh tezhejo sa shivalijo, kakor de bi jo hotli ujeti. Šhe bolj zhudno je pa, de samorejo tako dobro shivali slediti, ker vzhafi zeli dan sa kako shivalijo gredo, bres de bi njeni sled sgubili. Šhe zlo ponozhi, kadar je nar bolj temà, zhe flifhijo ktero shival memo hifhe iti, prezej vedó, kakofhna shival je, desiravno je ne vidijo. Tega so Indijani tako navajeni, de se fhe Evropejam smejajo, kadar se jim ti savoljo tega zhudijo.

Pred nekaj zhasam je bil Evropejz ponozhni zhas Indijanskiga pefà ustreljil, ker je mislil, de je volk. Indijani so mislili, de je Evropejz to nalash storil, so ga tedej perjeli, in so ga hotli pretepsti. Evropejz se je isgovarjal, de ni pefà vidil, ker je bila temna nozh. Indijani so pa rekli: Kaj nihi mogel poslushati, de bi bil is shumenja njegove hoje ali njegovih stopinj sposnal, zhe je volk ali pef? Evropejz je djal: Meni se sdi, de ní zhloveka na svetu, kteri bi to raslozhil. Indijani so ga pa saframovali, in so se mu smejali, de tako neumno govori.

Indijani so per pobijanji in streljanji hudih gojsdnih sverí fizer serzhní in neprestrashni, pa se vender tudi dobro varujejo. Vezhkrat so fizer v' nevarnosti od medvedov, kteri so v' teh krajih prav veliki in hudi, rastergani biti, pa se vender malokdej pergodi, de bi kteri per tem opraviu svoje shivljenje sgubil, ker ima vsak Indijan smirej velik nosh v' svo-

jim pasu, s' katerim se brani, zhe obstreljen medved va-nj skozhi.

Tudi delajo Indijani mnoge pasti in stave, de medvede, serne, bibre ali kastorje, vidre, in druge shivali v' nje lové. Poprejšnji Indijani so si pasti sami delali, sdaj pa imajo vezhidel shelesne pasti, ki jih od Evropejzov dobivajo.

Indijani imajo prasno vero, de jih shivali umejo, kadar s' njimi govoré. Hekevelder pishe, de je nekdej Indijana videl, kateri je velikiga medveda obstreljil. Ko je pa medved sazhel rjuti in se po tléh valjati, je Indijan pozhasi k' njemu shel, in je rekel: „O medved! ti nisi tak junák, kakor so drugi medvedje, ki tako krizhish. Ko bi serzhnost imel, bi svoje bolezhine voljno terpel, in bi ne jokal, kakor stara baba. Ko bi bil ti mene premagal, bi bil jest vezhi serzhnost imel, in bi bil kakor terden vojshak umerl. Šram te bodi, de si tako slab“! Hekevelder je k' Indijanu shel, in ga je vprashal: Ali mislish, de medved vé, kaj si govoril? Kaj pa de vé, je odgovoril Indijan, sej si videl, kako sham ga je bilo, kadar sim mu njegovo slabost ozhital.

V' gojsdih Polnozhne Amerike je veliko grosno debelih drevés, kateri so od starosti votli. V' takih votlih drevesih navadno medvedje simski zhas prebivajo. Ko Indijani v' katerim drevesu medveda ispasijo, jih gre vezh k' drevesu in ga posekajo, kar je vzhafi teshavno in samudno, sato ker po navadi le majhine bavte ali sekirize imajo, in ker so dre-

vefne debela vezhkrat le sgorej votle, spodej pa zele.

Neki Anglijan, ki je vezh zhasa per Ota-va-Indijanih prebival, je shel posimski dan v' gojsd, in je tam grosno debelo drevo najdel. Tudi je vidil, de je skorja po deblu drevesa opraskana, in de je deblo sgoraj votlo. Is tega je sklenil, de mora medved v' shlambóru ali votlini drevesa biti. Šhel je tedej v' tisto hifho nasaj, kjer je prebival, je Indijanam povedal, kakoshno drevo je najdel, in jim je svetoval drevó posekati in medveda ubiti. Is perviga niso bili Indijani prav per volji to storiti, ker je bilo deblo drevesa she zhes 6 zhevljev skos fredo debelo, in nit, ki je ravno deblo obsegla, je bila 20 zhevljev dolga; Indijani pa drugih sekír niso imeli, kakor majhine bavitze. Ali upanje, velikiga in debeliga medveda dobiti, jih je vender perpravilo, se tega dela lotiti. Veliko Indijanov je tedej drugi dan v' gojsd k' drevesu shlo, so drevo obstopili, in so ga sazheli na vsih stranéh sekati. Ko so se eni utrudili, so drugi perstopili, in tako so skoraj dva dni sekali. Drugi dan popoldne je she le drevo padlo. Vsi so sdaj perpravljene stali, Anglijan se je s' svojo flinto pred luknjo drevesa vstopil, in pershel je réf grosno velik medved is votline, kteriga je Anglijan prezej ustreljil. Ko je bil medved mertev, je shla stara sheniza k' njemu, ga je objela in kushnila, in ga je odpushanja profila, de so mu Indijani simsko stanovalishe in she zlo shivljene vseli. Medved je bil tako velik, de je oko-

li 5 zentov vagal, in tako debel, de je imel na nekterih krajih 6 palzov debel šbpeh.

Druge shivali, ki jih Indijani v' gojsdih streljajo in lové, so: biber ali kastor, vidra, Amerikanski jesh ali jeshast prefizh, divji mazhek, volk, ferna, jelen, mali in velki Amerikanski lóf ali debeli jelen, severni jelen ali sedlón, divji bivol, divji vol ali tur, in she veliko majhnih shival, ktere Indijani bolj lové kakor streljajo.

Biber je posebno savolj svoje drage koshe imeniten. V' gojsdih, ki so proti polnozhni strani, bibri nar raji prebivajo; v' srednjih deshelah jih je she manj, pa jih vender tudi tukaj Indijani vsako leto veliko nastreljajo; proti poldanski strani in proti jutru pa she skoraj nobeniga bibra ni.

Biber grosno hitro posná, zhe se mu kteri zhlovek blisha, in sato ga je teshko vjeti ali ustreljiti. Biber si namrezh per kraji kakega potoka ali jesera lepo in terdno hishizo naredí, v' kteri stanuje. Kakor hitro tedej sazhati, de se kdo njegovi hishi blisha, fkozhi v' vodo, in pod vodo ali na drugo stran vode, ali pa kam delezh prozh plava, in se skrije, tako dolgo, de nevarnost mine. Preden v' vodo sbeshí, vselej mozhno sakrizhí, de tudi vfi njegovi sosedje nevarnost sposnajo in sbeshé.

Torej Indijani bibre raji lové, kakor streljajo. Sdajni Indijani imajo skoraj sploh shellesne pastí, v' ktere vabílo denejo, in jih s' mozhnim shganim vinam ali s' kako dishezho vodo pokropé, de jih bibri she od delezh obduhajo.

Kadar vodé, per kterih bibri prebivajo, premersnejo, si per kraji vode luknjo pod led naredé, skos ktero ob zhasu nevarnosti v' vodo sbeshé. Indijani torej tudi nekoliko od tistiga kraja, kjer bibri svoje hishe imajo, ene luknje skos led naredé. Potem gredo prozh, in zhakajo, de bibri sopet v' svoje hishe nasaj pridejo. Sdaj Indijani k' bibrovim hisham gredó, bibri po navadi pod led sbeshé, in Indijani se s' koli k' v' sim luknjam na led vstopijo. Ker bibri ne morejo prav dolgo zhasa pod vodo shiveti, si poishhejo lukinj, de se oddahnejo. Kadar pa kateri glavo is vode perkashe, ga prezej Indijan, ki je sraven luknje, s' kolam ubije, in is vode potegne.

Tudi vidre imajo lepe koshe, ktere se drago prodajajo, in sato jih Indijani slo salasovajo in pobijajo. Te shivali se ne dajo kmalo umoriti. Indijani pravijo, de nar mozhnejshi zhlovek ne more vidre s' samimi rokami sadaviti. Neki Evropejz je to poskufil, je prijel shivo vidro sa vrat, in jo je zelo uro s' vso mozhjo davil, pa réf ni hotla poginiti, in se je preprizhal, de bres oroshja ni mogozhe vidre umoriti.

Amerikanski jesh je tako velik, kakor frednji pef, samó nogé ima krajshi. Njegove bodila ali iglize so po 3 ali 4 palze dolge in bele. Indijani veliko téh jeshóv polové, in fizer bres pastí, ker té shivali nimajo navade pred sovrashniki beshati, temuzh se le vkup sgrudijo, kakor Evropejski jeshovi. Vzhafi Amerikanski jesh po 3 ali 4 tedne smirej na enim kraji ostane, in ne gre préd drugam, kakor

kadar she vfo travo in vse germovje okoli sebe pojé. Tudi vzhafi na spodnjo vejo kakiga drevesa slése, in tako dolgo vejo gloda, de jo pregrise, in s' vejo vred na tla pade. To so Indijani vezhkrat samí vidili. Neumnost in pozhafnost teh jeshóv je per Indijanih v' pregovor prifhla.

Mesó Amerikanskih jeshóv je fizer dobro; vender pa pravijo Indijani, de tisti, kateri veliko tega mesá jedó, nekako tesho in neugibzhinost v' svojih udih obzbutijo, in so skoraj smirej saspani. Jesheve bodíla ali iglize pa Indijani mnogo farbajo, in jih potem v' osalshbo svojih zhevljev in drugih rezhí imajo.

Per Amerikanskim jeshi nizh ne opravi, ker de se le enkrat nad njegovimi iglizami sbode, potem vezh bliso njega ne gre.

Divji mazhki so grosno debeli. Indijani jih radi streljajo, ker njih mesó posebno radi jedó. Tudi Evropejzam se to mesó ne gnjusi, in pravijo, de je réf prav dobro.

Indijani so slo veseli, kadar morejo kteriga volká ustreljiti, sato ker volkovi veliko drugih shival pomoré in Indijanam shkodo delajo. Pa Indijani tudi radi volzhje mesó jedó, in fizer ne samo ob zhasu lakote, temuzh vselej, kadar ga imajo.

V' gojsdih Polnozhne Amerike je tako veliko fern, de v' nekterih krajih Indijani samo od njih shivé, in jih vzhafi po 6 ali 8 en sami dan ustreljé. Proti polnozhni in vezherni strani imajo Indijani navado she gorko kri piti, ki is rane ustreljene ferne tezhe.

Indijani tudi ponozhi serne streljajo, in jih vzhafi she vezh kakor podnevi ustreljé. Zhe bolj temna nozh je, rajshi imajo. To pa tako delajo: Perpravijo si bakle, ktere svetlo in pozhafi goré; potem gresta dva Indijana v' majhen zholnizh, postavita ali pervesheta gorezhe bakle spredej v' zholnizhi, in naredita sa baklami pregrajo is vej, sa ktero se eden s' flinto skrije; drugi sadej v' zholnizhi sedí, in ga prav tiho in pozhafi vosi. Šerne imajo nektere kraje per bregovih potokov ali pa per jeserih, kjer se ponozhi savolj lepe trave rade pasejo, in kamor tudi pit hodijo. Indijana zhakata v' zholnu nekoliko od kraja na vodi, in kadar sagledata serno priti, se prav tiho proti nji peljata. Šerni se luzhize prav lepe sde, in ker nobeniga zhloveka ne vidi, postojí, in jih tako dolgo gleda, de Indijana s' zholnam bliso k' nji prideta, in jo ustreljita.

Jelenov (te sorte kakor so na Krajskim) ní veliko v' Polnozorni Ameriki. Dalje proti polnozorni strani ní zlo nobeniga. Šamó v' Michiganskih deshelah se she kteri najde,

Veliko vezh je pa lósov ali debelih jelenov, (kteri so bolj shivotni in mozhnejshi, kakor navadni jeleni, in imajo shiroke, plosnate, ter lopatam podobne rogé). Posebno v' gojsdih proti vezherni strani se jih zele zhede najdejo. Kadar je debeli jelen ranjen, je slo nevarn, in marsikteri Indijan je bil she od takiga jelena umorjen. Debeli jelen sizer prav hitro tezhe, pa se kmalo upéha, sato ga Indijani lahko vzhafi dotezhejo. Kadar namrezh jelen Indijane sagleda, sbeshí tako hitro, de jih vezh-

krat po dvé milji sadej puští. Ali Indijani pa kmalo po sledu sa njim pertezhejo, in ga sopet spodé. Sdaj she jelen ní vezh tako hiter, in zhes nekoliko zhasa se tako popolnoma utruđi, de ga Indijani doidejo in ustreljé ali pa pobijejo.

Bolj lahko, kakor debeli jelen, pa sedlon ali severni jelen svojim lovzam uide, ker se ne upéha tako hitro. Šedlon le v' polnozahnih krajih prebiva, in na poldanski strani Gorenjiga Jesera ga she ní najđiti; ali zhe dalje pa kdo proti polnozahní strani gre, vezhi zhede sedlonov najde. V' eni sami zhedi je vzhafi vezh ko 1000 sedlonov. V' polnozahnih krajih shivé Indijani vezhidel od mesá sedlonov, in imajo oblazhila is sedlonovih kosh.

Šedloni imajo navado, de se jesen v' tiste gojsde, ki so nekoliko bolj proti poldanski strani, preselijo, spomlad pa sopet v' poprejšhnje kraje nasaj pridejo. Per takim preseljevanji so vselej v' posebno velikih zhedah vkupej, in imajo she navadne pota, po katerih hodijo. Indijani se tedej na takih potih sberejo, tam sedlonov zhakajo, in jih, kadar pridejo, vzhafi grosno veliko pobijejo.

Kadar Indijani posebno dober pot najdejo, po katerim imajo navado velike zhede sedlonov hoditi, naredé na enim kraji okoli pota veliko ograjo is kolov in debelih vej, tako de pot fkos fredo ograje gre. Take ograje so vezhkrat prav velike in fhiroke. Na tistim kraji, kjer pot v' ograjo dershi, je velika vorsel narejena. Na obeh straneh pota she tudi Indijani nekoliko vej v' semljo safadé, ktere od vorséli dalje smirej bolj naresen dershé. V' ograji pa vezh

sank is terdnih verví (ali vezh stav) naredé. Potem si majhine hishize bliso ograje postavijo, in zhakajo. Kadar sagledajo sedlone priti, gre do od sadej in od obéh strani proti njim, in sedloni hitro proti ograji in v' ograjo sbeshé, ker mislijo, de je navadna gojsdna gosháva. Indijani pa hitro sa njimi tezhejo in vorsel sadelajo. Tako so sedloni v' ograjo saperti, kateri se, ker jih Indijani semtertje preganjajo, ali v' stave vjamejo, ali pa so s' pufhizami postreljeni. Taka ograja je potem she sa druge zhase dobra.

Med vfimi gojsdnimi shivalmi Polnozhne Amerike je velki lóf ali velki Amerikanski debeli jelen nar vezhi, ker she nobeniga konja tako velikiga ní, kakor je ta jelen. Šamo njegovi rogjé vezh ko pol zenta vagajo. Pa je tudi grosno hiter in teshko ustreljiti. Zhe le nar manjšhi veter od tistiga kraja, kjer so lovzi ali jagri, proti njemu piha, jih she obvóha in sbeshí. Torej ga moraja Indijani vselej proti vetru salasovati. Nar vezh lófov postreljé Indijani per potokih, kamor te shivali vsak dan pit hodijo. Kadar Indijan ispasi, v' kateri kraj nar raji pridejo, se tam skrije, in zhe kateri pride, ga ustreljí. Vezhkrat pa lóf Indijana she od delezh obvóha in sbeshí.

V' vezhernih in polnozhnih krajih Indijanske semlje je tudi veliko divjih bivolov ali kodrastih volov. Tam se dobé tako velike planjave, de jih ozhí ne pregledajo. Na takih planjavah je vzhafi po 10,000 bivolov vkupaj, ki se tam pasejo. Kteri Indijani tedej okrog takih planjav prebivajo, se nar bolj od bivolov shive,

ktete ſtreljajo in pobijajo. Ker bivoli ne tezhajo tako hitro kakor konji, jih Indijani nar vezhkrat na konjih lové in ſtreljajo.

Bivoli gredo vezhkrat v' neisrezheno velikih zhedah od ene planjave na drugo, kjer je ſhe boljſhi paſha, in kamor koli gredo, jih smirej Indijani ſpremljajo, ki ſe od njih meſá ſhivé.

Kadar te ſhivali na ſvojim potu do kakiga potoka pridejo, vſa zheda na enkrat zhes-nj plava, in dalje gré. Simſki zhaſ ſo bolj v' gojsdih, kjer ní tako velike burje, kakor na planjavah, in kjer tudi vezh paſhe imajo. Kadar ſe poſimi kam ſelijo, in do kakiga premersnjeniga potoka pridejo, hozhe tudi vſa zheda na enkrat zhes led iti. Ali vezhkrat ſe ſgodí, de ſe led od prevelike teſhe vdere, in de ſkoraj vſa zheda vtoni.

Ker bivoli v' zhedah tako goſtó vkup hodiſo, kakor ovzé, ſe vezhkrat ſgodí, de ſadnji ſprednje s' vſo mozhjo naprej rinejo, in de ſe ſprednji ne morejo vſtaviti, kadar bi ſe hotli. To Indijanam pomaga, de jih laſhje vezh pobijejo. Zhe je namrezh bivolſka zheda bliſo kakiga prekuza ali kake ſterme ſkale, zhes ktero lahko kdo v' globozhíno pade, ſe oblezhe eden iſmed Indijanov v' bivolſko koſho s' rogmí, in ſe ſplasi pred zhedo proti tiſtimu kraju, kjer je prekuza. Drugi Indijani od ſadej in od ſtrani proti zhedi pridejo. Kadar bivoli Indijane ſagledajo, ſe uſtraſhijo, in ſe perpravljajo, de bi ſbeſhali. Takrat ſtezhe tiſti Indijan, ki je v' bivolſki koſhi, proti prekuzu, in ker Indijani ſa zhedo mozhno vpiti ſazhnejo,

šezhe vsa zheda sa njim. Ko preoblezheni Indijan do prekuza pride, se hitro v' shpranjo kake skale skrije, ktere si je she pred poiskal. Bivoli pertezhejo sa njim, in kateri so spredej, se fizer prekuza ustrahijo, in se hozhejo nasaj pomakniti. Ali vsa druga zheda jih s' tako filo naprej pahne, de zhes skalo v' globozhino padejo, in se ubijejo. Tako se vzhafi vezh ko poloviza zhede pobije. Gotovo ni pametno, de Indijani to delajo, ker samorejo le malo od tega mesá pojesti, drugo pa k' nizh pride.

Vezherni Indijani so vezhidel na konjih, kadar gredo bivole pobijat. Vsamejo s' saboj lóke in pushíze. Zhe v' gojsdu zhedo bivolov najdejo, jo pozhafi pred saboj shenejo, tako dolgo de na kako planjavo pridejo. Potem sdirjajo v' sredo zhede, jo raspodé, in si nar debelishi bivole isberejo, de jih postreljé. Tako preganjajo zhedo, dokler vsih pushíz ne postreljé. Nekteri streljizi s' tako mozhjo streljajo, de pushíze bivole skos in skos predérajó.

Kadar Indijani bivolskih zhéd ishejo, se vezhkrat na semljo vleshejo in poslufhajo; in zhe je kaka velika zheda v' tistim kraji, jo she 15 ali 20 milj delezh saflishijo. Neki Anglijan, ki je 30 let per Indijanih shivel, pishe, de je nekdej s' Indijani bivole lovit in pobijat shel, in de so ponozhi bivolsko zhedo she 18 milj delezh flishali. Drugi dan so jesdili naravnost proti tistimu kraju, od kodar so bobnenje flishali, in so prishli na neisrezhenó shiroko planjavo, ktere pogled je bil, kakor pogled morja. Ko so bili she 10 milj delezh od zhede, so jo she sagledali, pa se jim ni drugazhi vidilo,

kakor ko bi bilo zherno germovje pred njimi. Predersni Indijani, desiravno jih je malo bilo, so naravnost proti zhedi sdirjali, in so s' svojimi naglimi konji kmalo do nje prifhli. Ubili so veliko bivolov, pa prav po nepotrebnim, ker so fkoraj vse tam pustiti mogli, in so le nekatere bivolske krave s' saboj vseli, katerih mesó raji imajo, kakor od bikov. Lahko se rezhe, de Indijani vsaj dvakrat toliko bivolov pobijejo, kakor kar jih jim je sa shivesh treba.

Sraven bivolov se v' gojsdih Polnozhne Amerike tudi turi ali divji voli najdejo, pa jih vender ni veliko. Kadar kaki Indijan tura obfledí, vsame vselej vezh tovarshev s' saboj, de ga gredo streljat, ker en sami zhlovek bi ne mogel te hude in mozhne shivali ustreljiti. Neki Indijan is Kriviga Drevesa, kateri je 15 let per Indijanih polnozhnih krajev prebival, mi je pravil, de so bili Indijani, per katerih je shivel, tako velikiga tura ali divjiga vola ustreljili, de je bila njegova kosha 12 zhevljev dolga in 8 zhevljev shiroka.

VI.

Ribji lov per Indijanih Polnozhne Amerike.

Sraven pobijanja gojsdih shival je per Indijanih Polnozhne Amerike ribji lov posebno imenitno opravilo, od kteriga svoj shivesh dobivajo.

V' Polnozhni Ameriki je vezh velikih jeser in potokov, ki so polni velikih in dobrih rib. Indijani, ki per jeserih prebivajo, se skoraj famo od rib shivé.

Per ribjim lovu imajo Indijani shtrakle ali majhine sulize, ternike in mreshe. Nekdej so si Indijani, ki she niso shelesa posnali, svoje shtrakle in ternike is ribjih ali pa drugih kostí delali, in svoje mreshe so is lipoviga lizhja narejali, ki so ga vkup isfukali, kakor je v' polnozhnih in vezhernih krajih she sdaj navadno. Sdaj pa vender she vezhidel shelesne shtrakle in ternike imajo, in si mreshe is kupljene konopnine delajo.

Indijani, ki per jeserih stanujejo, se shivé poleti in posimi od rib. Posimi, kadar so jesera premersnjene, naredé luknje po ledu, se sraven vleshejo, dershé shtrakle ali ostí v' rokah, in ribe, ki pod luknjo memo plavajo, bodejo ali natikajo. V' jeserih Polnozhne Amerike je toliko rib, de vsak Indijan po 12 ali 15 velikih rib fleherni dan per taki luknji lahko vjame. Vzhasi jih pa she zlo 30, ali 50, ali 100 en sami dan dobí, in eden mojih Indijanov pravi, de jih je bil en dan 300 vjel. Te ribe so shukam podobne, in so prav velike. Nar manjshi vagajo po 10 ali 12 liber, nekte-re pa po 20 ali 30 liber.

De te shuke raji k' luknji, ki je skos led narejena, pridejo, si Indijani majhine lesene ribize naredé, po 6 ali 8 palzov dolge, v' ktere nekaj svinza denejo, sato de se v' vodo potopé. Potem jih na terdno verv perveshejo in v' vodo spuště. Kadar shuka té lesene ribi-

ze sagleda, misli de so réf ribe, in pride k' luknji de bi jih posherla. Ali Indijan jo hitro s' shtraklo prebode in is vode potegne.

Indijani tudi pod ledam mreshe nastavlja-jo, v' ktere vezhkrat veliko rib vjamejo. Te mreshe so po 360 zhevljev dolge in po 5 zhev-ljev shiroke. Jest nisim mogel rasumeti, kako je mogozhe pod ledam mresho nastaviti, dokler nisim sam videl. Nar pervizh namrezh led pre-bijejo, in prezèj shiroko luknjo skos naredé. Ravno tako luknjo naredé tudi 360 zhevljev delezh od té, ki so jo na pervo naredili. V' sredi med tema dvema luknjama pa she v' vezh krajih led prebijejo, in naredé vezh maj-hinih lukinj, ktere so po 12 zhevljev naresen. Vse to storé sató, de samorejo dolgo verv s' dolgimi drogi od perve do sadnje luknje pod ledam potegniti. S' to vervjo potem tudi mre-sho pod led potegnejo, ktera torej tudi od perve do sadnje luknje 360 zhevljev delezh séshe. Ker pa ribe navadno niso per verhu vode, raspnéjo mresho 10 ali 15 zhevljev glo-boko pod ledam. Savoljo tega perveshejo na eni strani mreshe nekoliko kamenov, de mre-sho pod vódo vlezhejo; na drugi strani mre-she perveshejo pa nekoliko kósov lesá, de to stran kyishko vlezhejo, in de se mresha raspne. Dva konza mreshe sta per prvi in sadnji luk-nji na ledu pervesana. Sanke in luknje mreshe so ravno tako velike, de frednja riba svojo glavo do ufhél (ali do zheljust) lahko va-njo potakne, in se v' nji saplete. Te mreshe navadno svezher v' vodo devajo, in sjutrej is vode jemljejo, ter po 10, 20 ali 50 rib v' vsaki mreshi najdejo.

Indijani, ki v' vezhernih krajih Polnozhne Amerike prebivajo, posnajo nekake koreninize, ktere stolzhejo in v' vodi rasmozhijo, potem pa tisto vodo v' kak potok ali v' kako jesero išlijejo, kjer je veliko rib. V' kratkim zhasu se ribe od tega tako omotene, de po verhu vode plavajo, kakor ko bi mertve bile. Indijani jih potem s' rokami pobérajó in v' zholne mezhejo. Kar she omotenih v' vodi ostane, se kmalo spet oshivé, in so sdrave, kakor popred.

Nekteri Indijani, ki per Tihim Morji prebivajo, lové morske some s' velikimi shtraklami ali ostmí, ktere so na dolgih vervéh pervesane. Na drugim konzu ter v' sredi in na vezh krajih teh verví perveshejo po 20 ali 30 mehóv, kteri so is kosh morskih pesóv narejeni in terdó napihnjeni. Ti mehovi branijo ribi, de ne more hitro ulti, ali pa prevezh globoko v' vodo iti, kadar je s' takimi shtraklami nabodena.

Nekteri Indijani pokashejo veliko serzhnost per lovu tistih morskih rib, ki se morske mazhke imenujejo. Te ribe so velike, ter hudé in ljudem nevarne. Poletni zhas prebivajo per kraji morja med skalovjem, kjer zhakajo in preshé, de bi kako shival, ki po morji perplava, ali pa kako drugo manjšhi ribo posherle. Kadar kteri Indijan tako ribo ispasi, vsame kol rudezhiga sukna, plava pod vodo do tistiga kraja, kjer je riba, in rudezhe sukno proti nji dershi. Riba sine, de bi sukno posherla, ker misli, de je kaj dobriga sa jesti. Ali Indijan ji pa hitro svojo roko, v' kteri kratek klin der-

shí, v' gobez potakne, de ne more zheljust vkup stisniti, jo prime in jo na suho vlezhe.

V' enih krajih imajo Indijani okroglo mre-shize ali vershe, ki so skos sredo pet zhevljev shiroke in 5 zhevlje globoke. Take mreshe so na shirokih vilah pervesane, ki jih Indijani v' rokah dershé, in s' njimi ribe sajemajo. V' dvéh urah vjame vzhafi Indijan s' versho vezh ko sto rib, po 5 ali 3 liber teshkih.

VII.

Shenitve Indijanov Polnozhné Amerike in isreja njih otrók.

Shege per shenitvah Indijanov niso per vsih rodovih popolnoma enake. Nar navadnisfi je, de se starshi shenina in neveste med saboj pogovoré, in sakon ali pogodbo sakona sklenejo, naj shenin in nevesta pervolita ali ne. Kteri so bolj pametni, se pa vender tudi s' svojimi otrozi posvetovajo.

Kadar sheninova mati svojiga fina osheniti sklene, gre k' materi tiste deklize, ktero finu v' nevesto isvoli, vsame majhen dar s' saboj, in fizer navadno kos ferniniga ali medvedoviga mesá, ga da deklizhevi materi, in prav gotovo saterdi, de je njeni sin ferno ali pa medveda ustreljil. Deklizheva mati, prezej vé, kaj ho-zhe to rézhi, in zhe ji je fant vshezsh, skuha jed is perdelkov svojiga polja, (ker per Indijanah

le shenfke polje obdelujejo), jo nese materi namenjeniga shenina, in ji prijasno rezhe, de je to njena hzhi na polji perdelala. Perva mati tedej da na snanje, de sna njeni sin dobro sverino pobijati, druga pa, de njena hzhi rada polje obdeluje.

Tako je vsa shenitvina pogodba sklenjena, ker zhe bi deklizheva mati ne hotla svoje hzheri s' tem fantam omoshiti, bi fizer dar vsela, pa bi ne napravila jedi. Zhe mladenzheva mati vezh ne shiví, ga gre pa ozhe, ali kdo drugi is njegove rodovine shenit. Navadno si potem she eden drugimu majhine dari dajo, in s' tem je poroka in vsa shenitev opravljena, ker prezej ali shenin v' hisho neveste stanovat gre, ali pa ona k' njemu pride.

Per nekterih rodovih si nese mé nikdar mladenzh sam deklize v' sakon isvoliti, temuzh se mora popolnoma volji svojih in deklizhevih staršev ali drugih ljudi is svojiga in njeniga rodú podvrezhi. Per enih rodovih se pa vender vzhafi sgodí, de si mladenzh sam neveste poiske. Kadar se kdo sam shenit gre, ne storí drusiga, kakor de tisti deklizi, ki si jo isvoli, naravnost pové, de bi jo rad v' sakon vsel. Zhe dekliza pervoli, in zhe se starshi ne vstavljajo, gre prezej s' njim na njegov dom, in je njegova shena. Zhe ne pervoli, jo pa tudi mladenzh dolgo ne profi, ampak si gre druge poiskat.

Per nekterih drugih rodovih je navada, de mladenzh v' hisho tiste deklize gre, ktero si v' sakon isvoli, in se molzhé k' nji na semljo vséde. Ona prezej vé, kaj to pomeni. Zhe

ga tedej hozhe vseti, ostane per njem, in mladenzh vé, de je pervolila; s' tem je shenitev fklenjena. Zhe ga pa nozhe vseti, vftane pozhasi, in se molzhé na drugi kraj vsede, ali pa s'he zlo is hishe gré. Mladenzh sdaj vé, per zhem je, in gre druge poiskat, de se sopet k' nji vsede.

Vsi Indijani imajo navado, de si med saboj nektere dari dajo, kadar so shenitev fklenili. Zhe se potlej shenin in nevésta lozhita, se morajo pa sopet vse v' dar pernesene rézhi nasaj dati.

Per nekterih rodovih morata shenin in nevésta pervoljenje rodskiga oblastnika imeti, zhe se hozheta vseti.

Per rodovih polnoznhnih krajev je navadno, de vselej shenin v' hisho neveste stanovat gre, in s' njenimi starishi ter s' njeno rodovino vkupaj shivi, kateri ga pa vender tako dolgo sa ptujza imajo, dokler ní otrók. Kadar jima je prvi otrok rojen, s'he le shenina med svojo drushino ali familijo vsamejo.

Sakoni per Indijanih niso nizh drusiga, kakor de moshki in shenska tako dolgo vkupaj shivita, dokler se jima poljubi. Zhe pa eden nozhe vezh per drugim biti, ga sapusti, in sopet per svojih starishih shivi, ali pa s' katerim drugim v' sakon stopi. To je nji in njemu perpusheno. Per nekterih rodovih je fizer navadno rézhi, de to ní lepó, zhe mosh sheno ali pa shena moshá bres praviga urshoha sapusti. Pa filiti jih vender nihzhe ne more, de bi vkup ostala, ker se ne saveshe

per shenitvi ne shenin ne nevešta, vef zhaš svojiga shivljenja v' sakonu biti.

Neki Anglijan, ki je vezh zhaša per Indijanih shivel, jim je nekdej njih velike proſtoſti ozhital, ki ſi jih per sakonih perpuſté. Na to ozhitanje je eden iſmed njih odgovoril: „Per vaš Evropejzih je navada, de mladenzh zelo leto ali pa ſhe vezh let popred deklizo ſnubi, ktero miſli vſeti, in ko jo vſame, ſe vezhkrat najde, de ni dobra, ker ſe smírej prepira, in moſha od jutra do vezhera jeſí. Pa jo morate v' hiſhi imeti, ker ſo vaſhi sakoni nerasveſljivi. Mi Indijani ſmo pa bolj pametni. Zhe Indijanski mladenzh deklizo ſagleđa, ki mu dopađe, jo gre vpraſhat, ali pa druge poſhlje, de jo vpraſhajo, ali hozhe njegova ſhena biti, ali ne. Zhe pravi, de hozhe, jo vſeme; zhe pravi, de ne, ſi pa druge poiſhe. Vſaka Indijanka ſhena ſi pa perſadeva dobra biti, ker ſhe vé, de zhe bo hudobna, jo bo moſh kmalo od ſebe ſpodil.“ Tako je govoril divjak, ki ni ne boſhjih ne zhloveſhkih ſapoved poſnal.

Ne ſgodí ſe prav velikokrat, de bi ktera ſhena moſhá popuſtíla, vezhkrat pa, de moſh ſheno popuſtí, ker ſhené ſe bres móſh teſhko ſhivé, poſebno per tiſtih rodovih, ki ſvoj ſhivſh vezhidel od pobijanja gojſdnih ſhival ali pa od ribjiga lova dobivajo.

Zhe ſo ſhe otrozi, ſe tudi bolj po redko ſgodí, de ſe moſh in ſhena lozbita. Zhe ſe pa vender to ſgodi, ohrani ozhe toliko otrók per ſebi, kolikor jih hozhe imeti, in druge materi puſti. Vzhaſi pa ona ne ſme nobeniga otroka s' ſaboj vſeti, ampak mora ſama od moſha iti.

Sraven te nespametne prostoſti, de ſe moſh in ſhena lahko vſelej lozhita, kadar ſe hozheta, je per Indijanih tudi moſhem perpuſheno vezh shén imeti. Vender pa ní veliko takih moſh, de bi vezh shén imeli, ker jim je teſhko jih s' shiveſhem in s' obleko preſkerbeti.

Is tega, kar je bilo sdaj povedano, ſe vidi, de tiſte prijaſnoſti, ki jih vezhkrat Evropejſki mladenzhi in Evropejſke deklize pred ſakonam med ſaboj imajo, per Indijanih niſo navadne. En ſami takofhen ſgled je od Indijanov ſnan, kteriga (ravno ſato, ko je ſam,) hozhem sdaj povedati.

Pred veliko leti je ſhivel Indijanſki poglavar per Gorenjim Jeſeru, po imenu Vavanofh, kteri je bil ſavolj ſvoje mozhí in terdnoſti per bojevanji in per pobijanji ſverine ſlo imeniten. Vſa njegova rodovina je bila v' veliki zhaſti per Indijanih. On ſam je bil velik in lepe poſtave. Nihzhe mu ni bil v' ſerzhnoſti enak. Vſi ſo ſe njegoviga loka bali, in nobeden drugi ga ní mogel napeti, kakor on ſam. Tudi je bil umen, prebrifan in previdin.

Ta Indijan je imel eno ſamo hzher, ktera je bila ſavolj ſvoje lepote in drugih laſtnoſt ſkoraj ravno tako imenitna, kakor njeni ozhe. Bila je 18 let ſtara, in veliko mladenzhev ſe je priſhlo k' nji ſhenit, pa njeni ozhe ji ní puſtil nobeniga vſeti, ker ſo ſe mu premalo imenitni ſdeli. Potem je ſhe eden k' ozhetu priſhel, in ga je profil, de bi mu ſvojo hzher v' ſakon dal. Ta mladenzh ſe je ſizer tudi bal, de ne bo nizh opravil; ker pa je vedil, de ga hzhí rada ima, je upal, de bo ſhe ona ozheta

pregovorila. Ozhe te deklize je pa mladenzhu rekel: „Poslušhaj mladenzh, kar ti bom povedal. Tí bi rad mojo hzher vsel. Ona je moje veselje in moja tolashba na semlji. Veliko mladenzhev je she s' ravno to prošnjo k' meni prišlo. Nekteri so imeli vezh urshohov, se per nji sheniti, kakor ti; pa nobeden je ní dobil. Mlardenzh! ali si premislil, de ko bi t' mojo hzher vsel, bi bil *jest* tvoj tašt? Ali si premislil moje dela, ktere so me k' ti visokosti povsdignile, v' kateri me sdaj vidish? Ali vesh, de se me vfi sovrashniki nashiga rodú bojé? Kteri poglavar sofednjih rodov si ne sheteje k' veliki zhašti moj prijatel biti? Kteri Indijan je tako mozhán, de bi mogel moj lok napeti? Kteri vojshak si ne sheli take zhašti, kakorshno jest imam? Kaj pa si tí, o mlardenzh, posebniga storil, de bi bil vreden moj set biti? Ali si kteriga sovrashnika nashiga rodu premagal? Ali si kdej kako snamnje premage domú pernesel? Ali si kterikrat junashko stanovitnost per martarah, ob zhasu lakote, ali v' drugih teshavah skasal? Ali je tvoje ime v' ptujih vaséh snano? Pojdi tedej, stori kaj junashkiga ali kako imenitno delo, in potem se pridi k' moji hzheri shenit.“

Mlardenzh je sdaj vedil, kaj mora storiti, zhe hozhe Vavanoshevo hzher dobiti. Sklenil je tedej, s' sovrashniki boj sazheti, in si imé terdniga vojshaka perdobiti, ali pa shivljenje sgubiti. Sbral je svoje mlade perjatle in tovarshe, jim je povedal, kaj misli storiti, in jim je s' tako gorezhnostjo govoril, de so vfi sklep storili, s' njim nad savrashnike iti,

in si tudi zhaft in imenitnost perdobiti. V desetih dnéh si je nabral veliko trumo vojshakov, katerih vojvoda je on bil. Prefkerbeli so se s' oroshjem in s' potrebnim shiveshem, so si obrase pomalali, de so bili bolj strafhni viditi, in so fhli na tisti kraj, kjer so hotli svoje bojevavfske plése opraviti. Na tem kraji je bila lepa selena trata; pred njo je bil breg Gorenjiga Jesera, s' belim peskam pokrit; sa njo pa je bil gost hraštov in smerekov log ali gojsd. Na sredi trate je stala neisrezheno debela in visoka smereka, okrog ktere so Indijani navadno svoje bojevavfske ali vojskine plese opravljali. K' ti smereki je tudi ta mladi Indijanski vojvoda svoje vojslake plesat peljal. Neki Indijanski starzhek je per plesu bobnal.

Po plesu, kateri je dva dni terpel, so fhli proti desheli nekiga sosednjiga sovrashniga rodú. Mladi vojvoda se je per Vavanoshevi hzheri poslovil, in obljubila sta si nasprotno svestobo. Kmaló so v' deshelo sovrashnikov prishli, so tam nekoliko Indijanov frezhali, in so se jih lotili. Hud boj je bil. Mladenshki vojvoda je skasal veliko junashko serzhnost, in she so se sazheli sovrashniki nasaj pomikati —, kar je bil ta mladenzh na enkrat od ojsre pushíze nekiga sovrashnika sadet, in je mertev na semljo padel. Njegovi tovarshi so se savolj smerti svojiga vojvoda grosno rasjesili, so she s' vezhi filo v' sovrashnike planili, in so jih popolnoma premagali.

Ko je Vavanosheva hzhí smert tega saliga mladenzha svedila, je ostermela in ní kar besedize pregovorila, ker Indijani nimajo navade

savolj kake nefrezhe na glas tuliti. Tihi sdihleji in obilne folsé — to je bila vse, kar se je per nji vidilo. Malo in po redko je potem jedla, in ní skoraj nízg govorila. Njeni ozhe jo je vezhkrat savoljo tega svaril, in si je persadeval, jo sopet rasveseliti; pa vse je bilo saftonj. Ní mogla v' hišhi ostati; nar vezh zhasa je v' gojsdu bila, in je tako kumrala ali hujshala, de je bila merlizhu podobna. Kmalo potem je umerla, in njen ozhe se je sdaj preposno kafal, de je bil tako terd in ofhaben proti blagimu mladenzhu.

Od isreje Indijanskih otrok se ne more veliko posebniga povedati. Indijanski starshi svoje otroke slo ljubijo, veliko bolj, kakor otrozi staršhe. Pa ta ljubesen je sgol natorna, in ní po pameti, ker pušé otrokam vse storiti, kar sami hozhejo. Otrozi tedej kmalo oblást zhes staršhe dobé, in v' vezh hišhah se vidi, de otrozi sapovedujejo, starshi pa ubogajo. Otroke tepsti je v' malo kterih krajih navadno, ker se Indijanam gerdó sdí, otroke pretepati. Vezhkrat sim vidil, de je ktera Indijanska shena svojimu otroku posodo mersle vode na glavo vlila, in sim svedil, de s' tem syoje otroke shtrafujajo, in de se otrozi vzhafi tega bolj bojé, kakor ko bi bili tepeni.

Vzhafi Indijani svoje otroke tudi s' tem shtrafujajo, ker jim nízg jesti ne dajo. To ne delajo samo sato, de otroke pokoré, temuzh tudi, de jih navadijo lakoto stanovitno pretepeti, ker jim je posneje vezhkrat treba stradati.

Indijani si nizeh ne persadevajo, de bi svoje otroke v' kakofhni rézhi poduzhili, temuzh otrozi se morajo vsake rezhi le s' tem nauzhiti, ker gledajo druge delati. Kadar Indijani od svojih del per lovu in pobijanji shival, ali pa od svojih bojev s' sovrashniki govore, poslušajo otrozi njih govorjenje, in se tako nauzhé, kaj morajo tudi oni v' enakih okolishinah storiti. Kadar ozhe zholn is bresovih skorij (ali kósh), ali pa smuzhí (karpe ali sneshne zhevlje), ali kaj drusiga dela, ga otrozi gledajo, in potem samí poskušajo kaj enakiga narediti. Ravno tako se tudi dekleta od mater shenskih opravil nauzhe.

Indijani otroku prezej po rojstvu imé dajo, in sizer nar vezhkrat imé kake sveri, ali ribe, ali kakiga ptizha. Pa malokteri Indijan svoje pervo imé do konza shivljenja ohrani. Vzhasi si potem kateri mladenzh sam drugo imé da, vzhasi mu ga pa tovarshi savoljo kake posebne lastnosti, ali kake druge okolishine dajo.

VIII.

Vera Indijanov Polnozhne Amerike.

Ni ga ljudstva na svetu, ktero bi prav nobene vere ne imelo. Indijani Polnozhne Amerike imajo tudi svojo vero, ktera pa vender ní per vsih rodovih popolnoma enaka. Vsi sizer verujejo v' nar vikshi bitje, kterimu *Velki Duh*

ali *Gospod shivljenja* pravijo; pa v' drugih vé-
rinih naukih, ter v' shegah in opravlilih vere
se raslozhijo.

Njih isrozhíla od stvarjenja svetá, od sploh-
niga potopa, in od nekterih drugih pergodeb,
(ki so v' svetim písmu stare savese sapifane),
so ravno tako mnoge, kakor mnoge so bile
misli njih predstaršhev, ki so jih tako popazhili.

Indijani Delavarskiga rodu, (kterih je ve-
liko), mislijo in verujejo, de so nekdej pod
semljo shiveli, in de so she le potem po neki
frezhni pergodbi na verh semlje prishli. Pra-
vijo namrezh, de je eden is njih rodu sgorej
nad saboj luknjo v' semlji sagledal. Po tisti
luknji je sazhel kvishko plesati, in je frezhno
verh semlje prishel. Sazhudil se je, ko je lepo
deshelo sagledal, ktero je snajdel; she bolj se
je pa sazhudil, ko je mnoge shivali po semlji
hoditi sagledal. Šprehajal se je po semlji, in
jo je ogledoval. Tudi je bil tako frezhen, de
je lepo ferno najdel, ktero je bil volk vjel in
fkorej umoril. Vsel je tedej ferno in jo je pod
semljo nesel. Njegovi fosedje so se okoli njega
sbrali, in on jim je vse zhudeshe pravil, ki
jih je na verhu semlje vidil. Ko so to slissha-
li, in ko so ferno pokufili, ktera se jim je
prav dobra sdela, so sklenili svoje temno pre-
bivalishe sapustiti, in na verh semlje iti, ter
shivali, ki na semlji shivé, pobijati in loviti.

Indijani drugiga majhniga rodú v' desheli
Misouri tudi mislijo, de so na pervo pod sem-
ljo shiveli, in de je nekdej prav lepa vinska
terta, ktero so bili njih predstarshi posadili,
tako visoko israstla, de je segla do shiroke luk-

nje na stropu njih stanovališča, do ktere popred nizhze ni mogel priti. Šerzhen mladenzh je tedej po tisti terti do luknje plesal, je shel skos luknjo, in je perfhel na verh semlje. S' sazhudenjem je pregledoval lepoto semlje, svetlobo solnza, in zhede bivolov (ali kodrastih volov), ki jih je okrog sebe na semlji videl. Tudi je eniga bivola umoril, in kos njegoviga mesa s' saboj vseh. Shel je sdaj v' svoje stanovališče nasaj, in je povedal drugim ljudem, kako lepa in rodovitna je semlja, in kako veliko sveri je na nji. Njegovi rojaki so prezej sklenili skos tisto luknjo na semljo iti, in veliko jih je réf skos-njo prishlo. Ali po nesrezi je tudi prav shivotna shena k' tisti terti perfhla, in je sazhela po nji plésati, de bi bila na verh semlje prishla. Savolj njene teshe se je pa terta prelomila in poderla. Potem tedej ni mogel nobeni zhlovek vezh is pod semlje priti, in kar jih je takrat v' svojih podsemljiskih hishah ostalo, she sdaj tam shivé.

Nauk od splohniga potopa se je per vseh Indijanih ohranil, pa v' tako mnogih podobah, de se komaj sposná.

Nekteri Indijani pravijo, de po tréh rodovih pervih zhlovekov je tako velika povodnja zhes semljo prishla, de so bili vsi ljudje pokonzhani, in de po povodnji so bile nekatere shivali, (ki so tudi v' vodi lahko shivele), v' zhloveke spremenjene, sato de se je zhloveshki rod obranil.

Drugi Indijani uzhé, de je bilo nekimu imenitnemu Indijanu v' spanji od Velkiga Duha povedano, de bo velika povodnja zhes semljo

prishla. Ta mosh, ki je bil prav moder in previdin, si je prezej velik zholn is drevesnih débel naredil, je shel va-nj, in je tudi veliko shival s' faboj vseh, preden je voda po vfi semlji nastopila. V' tem zholnu se je vezh mešov po vodi vosil, tako dolgo, de je sazhel obupovati, in de so she tudi shivali, ktere so takrat govoriti snale, glasno soper njega godernjati sazhele. Sadnjizh je ustvaril Velki Duh novo semljo, in mosh je s' svojimi shivalmi do nove semlje s' zholnam prishel, in je shel s' njimi na fuho. Ker so pa shivali smirej soper mosh godernjale, in so se she hotle pod voditevjo nekiga medveda soper njega spuntati, so sgubile dar govorjenja, in so bile v' tak stan postavljene, v' kakorshnim so she sdaj.

Skoraj vfi Indijani Polnozhne Amerike verujejo neumerjozhnost dushe, vender pa nimajo vfi enakih misel od stanu dushe po smerti telefa. Eni mislijo, de po smerti zhloveka njegova dusha she dolgo zhasa na semlji v' drushbi njegove rodovine ostane, in fizer tako, de je nihzhe ne vidi, ona pa vse vidi in slifhi, in tudi svojim dobrotnikam in snanzam v' potrebah pomaga. Zhes nekoliko zhasa pa mora na daljni pot iti, v' *deshelo duhov* proti solnzhnimu vs-hodu. Na tem potu se vezh mešov mudí, in ima veliko teshav preterpeti. Vezhkrat mora po oski bervi zhes shiroke in derezhe potoke iti, in je smirej v' nevarnosti, od divjih pesov ali pa od drugih hudih sveri rastergana biti. Ker Indijani mislijo, de dushe na tem potu ravno tako jedí in pijazhe potrebujejo, kakor shivi ljudje na semlji, preskerbé

tiste, ki so jim v' rodu, s' v'fimi takimi rezhmí, kakorshne imajo samí navado s' saboj na daljni pot jemati. Torej nekoliko shivesha, eno oroshje, eno krefilo, eno fajfo in nekoliko tabaka k' v'fakimu merlizhu v' grob poloshé. To delajo v'fi ajdovski Indijani, in nekteri k' tem rezhem she tudi steklenzo ali flashe shganiga vina perdenejo.

Tako tudi slo v'fi Indijani verujejo, de bodo na unim svetu dobri polonani in hudobni poshtrafani, pa ne uzhé in ne mislijo v'fi enako, kakorshno bo to povrazhílo prihodnjiga shivljenja, in savoljo kterih del se jim bo dajalo. Nar vezh jih misli, de bodo tisti, ki so veliko shival pobili, ali pa se s' sovrashniki prav terdno bojevali, na unim svetu nar vezhi lon ali plazhílo prejeli. Tudi od takih, ki so usmiljeni s' ubogimi, postreshljivi proti ptujzam, in poterpeshljivi v' terpljenji, mislijo Indijani, de se jim bo na unim svetu dobro godilo.

Indijani imajo vero, de bodo tudi shivali v' srezhno deshelo uniga sveta prishle, in fizer ne savoljo sebe, temuzh de se bodo svelizhani s' lovam in pobijanjem shival veselili. Mislijo namrezh, de bodo svelizhani v' tako deshelo prishli, kjer ní nikdar ne premerslo ne pregorko, kjer trava smirej lepo selena ostane, in roshe nikoli ne uvenejo. Sraven prijetnih trat in travnikov so nar lepshi gojsdje polni sverí, in nar zhishejsshi jesera, polne dobrih in velikih rib. In sato bodo svelizhani nar vezhi veselje imeli, vedno sverino pobijati in ribe loviti, ker ne bodo nobene nar manjsshi teshave per tem opravilu obzhutili.

Zhe hozhe dufha v' to deshelo priti, mora zhes neisrezheno globok bresen po oski bervi iti. Pravizhni gredo lahko bres omahovanja po ti bervi, in pridejo v' deshelo svelizhanih. Hudobni pa, kakor so, postavim, ubijavzi, tatje, strahovitneshi, i. t. d. nesejo tesho svojih pregreh s' saboj. Ta tesha jih tlazhi, in jih tako semtertje nagiba, de se ne morejo vezh na bervi ohraniti, temuzh v' strafhno globozhino padejo, kjer so sa vselej nesrezhni. Take misli imajo od pekla. Kaj pa morajo hudobni v' tem bresnu terpeti, tega Indijani ne vedó povedati, temuzh le sploh pravijo, de hudobni tam *vezhno terpé*.

Nekteri pa mislijo, de pod bervjo, po kateri morajo dufhe iti, je globoka mertvashka voda. Pravizhni srezhno zhes vodo pridejo, in so v' desheli veselja, kjer imajo vse, kar poshelé. Hudobni pa v' vodo padejo, in se v' nji do vrata potopé, ter vezhno v' tem stanu ostanejo. Vidijo deshelo svelizhanih, in vidijo vse njih kratkozhasnosti in prijetnosti, pa ne morejo is vode iti in se s' njimi veseliti.

Sopet drugi imajo vero, de se morajo dufhe v' votlim deblu zhes derezh potok prepejljati. Pravizhni, ki jih nobena tesha hudobij ne tlazhi, na drugi strani hitro is zholnizhka na suho v' deshelo veselja skozhijo. Hudobni pa, ki nosijo tesho pregreh, ne morejo delezh skozhiti, in ker se zholnizh prezej nasaj pomakne, padejo v' vodo, in se spremené v' gerde shabe, v' katerim stanu morajo vekomaj ostati.

Indijani polnozhnih rodov, kateri vezhkrat grosno hudo simo imajo, mislijo, de bo v' de-

sheli svelizhanih sraven drugih prijetnost she tudi to kaj posebno dobriga, ker bo tam vedno poletje. V' desheli pogubljenih bo pa neisrezheno merslo in veden sneg. V' ti desheli bodo hudobni s' velikim trudam komaj toliko sverí dobili, de se bodo flabo shivili.

Indijani ne verujejo famo, de je Velki Duh, kteriga tudi *Dobriga Duha* imenujejo, in kteri po njih mislih v' sraku ali v' luftu shiví; temuzh verujejo tudi *hudobniga duhá*, ki pod semljo stanuje, in je slo mogozhen. Obema svoje daritve ali ofre opravljajo. Tudi mislijo, de je she vezh nishjih duhov, kteri so varhi nekterih ljudi ali krajev. Tem duhovam varham darujejo tabak, kadar v' take kraje pridejo, od kterih mislijo, de so pod njih varstvam.

Ko sim bil na potu proti otoku Gorenjiga Jesera, sim imel perloshnost, vezh takih krajev viditi, ki jih Indijani v' zhafti imajo. Tako, postavim, so na vezh krajih per bregu tega jesera velike stené in skale, ktere se od delezh mnogim podobam enake vidijo. Te skale Indijani zhafté. Kadar se kteri Indijan do takih skal perpelje, persbge fajfo, vershe nekoliko tabaka v' vodo, in se tibo memo pelje. Tudi se vzhafti sgodí, de kteri Indijan na takih krajih is zholna gre, in na verh skale plésa, de nekoliko tabaka na-njo poloshi; potem se pa poln saupanja v' pomozh tistiga duha, ki je varh tega kraja ob zhasu viharjev, sopet dalje pelje.

Indijani nekiga rodu na uni strani reke Misifipi, opravljajo she sdaj vsako leto nektere zhudne shege ali zeremonije, ktere so podob-

ne duhovskim opravilam nekterih narodov Ju-
trajne ali Asijahke Indije. Anglijanski popot-
nik, kateri je zelo poletje leta 1832 na uni-
strani reke Mifisipi per Indijanah prebival, nam
od tega to pové:

V' fredí vafí (v' kateri je Anglijan bil) je
okrogel prostor, 150 zhevljev dolg in širok.
Per kraji tega prostora stoji 70 ali 80 zhevljev
dolga in široke zerkev ali darovavška hiša.
Sjutrej tisti dan, ki je pred sazhetkam njih du-
hovskih opravil, pride od delezh neki mosh,
kateri je podoba *perviga zhloveka*. Ta mosh je
rudezhe pomalan, je v' shtirih belih volzbjih ko-
shah oblezhen, ima na glavi venz is peres dvéh
krokarjev ali orlov, in dershi v' svoji desnizi
neisrezheno veliko fajso. Pozhafi se vafi bli-
sha in ko v' vaf pride, gre v' vse hiše, in
hozhe de mu morajo v' vsaki hiši velik nosh
ali kako drugo ojštro orodje dati, ker pravi,
de s' takimi rezhmi je bil *velki zholn* (Noetova
barka) narejen. Ti noshi se po konzhanah
opravilih sa dar v' vodo pomezhejo.

Drugo jutro gre v' darovavško hišo, v'
kateri so snojtrej po stenah krog in krog zhlo-
veshke in bivolske glavne zhepinje obeshene.
Veliko mladih Indijanov gre sa njim, de se
dajo martrati. Škoraj nagí so in vsi pomalani.
Vfedejo ali vleshejo se per stenah hiše, in
zhakajo *starashinata*, kateri kmalo potem pride.
Njegov shivot je rumeno pomalan, opasan je s'
usnjatim pasam, in ima belo kapo na glavi.
Temu podá *pervi zhlovek* svojo veliko fajso,
in gre strani, ter ne pride pred nasaj, kakor
she le drugo leto ob zhasu rayno takih opravil.

Starashina ostane sdaj 4 dni in nozhí v' darovavski hishi bres jedí in pijazhe, in skoraj ves zhas grosno vpije in tuli. Ravno tako ostanejo tudi mladi Indijani vse shtiri dni in nozhi bres jedí in pijazhe v' darovavski hishi.

Perve tri dni opravljajo Indijani mnoge plese pred darovavsko hisho. Ti plesavzi so zhudno oblezheni in vsi pomalani. Tretji dan popoldne se spet neki mosh od delezh perkashe, kateri semtertje teka in se smirej vasi blissha. Ko ga Indijani sagledajo, se delajo, kakor de bi bili v' velikim strahu in trepetu. Sadnjizh pride v' vas in dirja, kakor de bi bil snorel, od hishe do hishe. Popolnoma nag je in zherno pomalan; v' svoji desnizi dershi belo palizo. Ta mosh je podoba hudobniga duhá. Sdej mu pride starashina s' svojo veliko fajso naproti, ktere se ta hudobni duh tako boji, de prezej beshí, zhe jo starashina proti njemu pomolí ali pokashe. Prebivavzi vasi perbeshé k' starashinatu, ki jih pred serditostjo hudobniga duhá s' svojo fajso varuje. Sadnjizh se temu hudobnimu duhu njegova bela paliza is roke potegne, in on sbeshí.

Zheterti dan se godé rezhí, ki so strashne viditi. Eden od mladenzhev, ki so she shtiri dni zhakali, gre ves oflabljen od lakote in sheje v' fredo darovavške hishe, tukaj poklekne, in s' nagnjeno glavó svojih rabeljnov ali trinogov zhaka. Ti pridejo in mu s' nohtmi na plezhah na desni in na levi strani kosho pretergajo, ter od ene luknje do druge pod kosho shelesno shtango potaknejo. Sa to shtango mu porinejo pod kosho debelo palizo, tako de

paliza na obéh straneh is pod koshe vun stoji. Na vsak konz palize terdno verv perveshejo in potem tega neumnega marternika s' vervmí kvifhko potegnejo.

Pa to she ní vse. Sdaj mu ravno tako na vsaki roki pod komolzam in nad komolzam, ter na vsaki nogi pod kolenam in nad kolenam, palize pod kosho skos potaknejo, in na te palize obefijo njegove pushize in njegov lok, njegov fhkit in njegovo sulizo, in she zlo rogé ter glavne zhepinje bivolov ali kodrastih volov. Potem ga s' vervmí 6 ali 7 zhevljev visoko potegnejo, in tako visi dolgo zhafa ves kervav, in profi Velkiga Duha s' shaloftnim glasam, de bi mu dolgo shivljenje, ter frezho per lovu in pobijanji shival dodelil.

Ravno tako se dajo tudi vsi drugi mladenzhi, ki so bili v' darovavsko hisho fhli, muzhiti ali martrati, in vsak na vervéh tako dolgo visi, de se she sazhnejo sa njegovo shivljenje bati. Potem ga na semljo spuště, kjer navadno obleshi, de se nizh ne savé. Shhafama vse na semljo spuště; pa njih martre she ní konz. Kakor hitro spet oshivé ali k' sebi pridejo, jih is darovavske hishe na okroglo trato v' sredi vasi peljejo, in morajo vse, kar je na palizah obesheno s' saboj vlezhi. Na ti trati je vezh ko sto drugih mladenzhev, ki eden drugiga sa roke dershé, in tako hitro, kakor jim je mogozhe, v' okroglegi dirjajo. K' tim mladenzhem perpeljejo marternike, de jih primejo, in s' njimi v' okroglegi dirjajo; in ti morajo s' vsimi palizami, in s' vsimi rezhmí, ki na njih visijo, tako dolgo tezhi ali v' okrog-

leji dirjati, de omedlé in na semljo popadajo. Potem jih sdravi mladenzhi she tako dolgo po tléh s' saboj vlezhejo, de ni nobeniga sname-nja shivljenja vezh per njih viditi. Sdaj jim she le palize is pod koshe potegnejo, in jih puště na tléh leshati; in kateri she shiví in k' sebi pride, mora sam bres ptuje pomozhi v' svojo hifho nasaj iti.

Taki Indijani, kateri te martre frezhno pre-terpé, so potem nar imenitniſhi moshje tiftiga rodú.

Per nekterih Indijanſkih rodovih polnoz-
nih krajev, in tudi per Ozhipve-Indijanih, je
bilo she pred malo zhaſam navadno ljudi da-
rovati. Neki ſtar Kanadijan, ki she vezh ko
50 let v' tem kraji shiví, mi je vezhkrat pra-
vil, de je tiſto Indijanko poſnal, ktere fin je
nar ſadnji od Indijanov ſato umorjen bil, de
ſo ga darovali. Indijani ſo ſe v' gojsdu sbrali,
in ſo ſe poſvetovali, koga bi v' dar ſaklali, ter
ſo nar pervizh ſklenili moshá te Indijanke da-
rovati. Poſlali ſo tedej po ſheno, in ſo ji po-
vedali, de miſlijo njeniga moshá Velkimu Dahu
v' dar perneſti. Shená ſe jim ní vſtavljala, ker
ſe jih je bala; ali proſila jih je vender, de
naj raji njeniga fina, kakor moshá, umoré,
ker od moshá ona ſvoj shiveſh dobiva. Indi-
jani ſo v' to pervolili, in ſo prezej po njeniga
fina poſlali. Ta je ſhel k' njim, ker ní vedel,
kaj miſlijo, in ko je perſhel, ſo mu povedali,
de ga bodo darovali, in de mora ſmert ſtano-
vitno in ſerzhno preterpeti. Potem ſo ga umo-
rili in darovali, in po darovavſkim petji ter

drugih shegah so imeli darovavsko obédo, in so njegovo meso snedli.

Od teh nespametnih in divjasthkih daróv in shég vender sdaj, kar so se Indijani s' Evropejzi nekoliko bolj sosnanili, ni vezh slishti.

Sdaj duhovske opravila Ozhipve-Indijanov, in tudi skoraj vsih polnozhnih rodóv, le v' tem obstojé, de vzhafi darovavsko petje in darovavske plése opravljajo. Kteri hozhejo to delati, se sberejo svezher v' hishi okoli ognja, in eden sa drugim na ves glas pojejo. Po petji dolgo zhafa nekaj govore, in fizer tako hitro, de bi jih nihzhe umeti ne mogel, ko bi she popred ne vedel, kaj hozhejo rézhi. Med petjem tolzhejo neprenehama na velik boben, kteri se v' tihih nozhéh po 2 ali 3 milje delezh slishti. Tako pojejo in vpijejo do polnozhí. To petje opravljajo tri vezhere saporedama, in zheterti dan se sberejo k' plesu. Sa to opravilo naredé dolgo in osko hisho is drevesnih vej ali brésóvih fkorij. V' ti hishi skazhejo zeli dan, kakor norzi, od eniga konza proti drugimu. Zhe se eni utrudijo, drugi namest njih v' plesavnizo gredó. Na vezh bobnov neprenehama bijejo, in kteri ne pleshejo, sedé na straneh plesavnize, ter pojejo in vpijejo, de se njih glas skoraj ravno tako delezh slishti, kakor bobnanje. Po plesu imajo pojedino, in zhe nimajo druga shivesha, (kar se jim velikokrat pergodí), sakolejo nekoliko pesov, de jih jedó.

Nekteri rodovi imajo pa she drugazhne plesse. Sberejo se svezher v' plesavnizi. Plesati sazhejo ena shena, ena dekliza, in en mlad mosh, ki ima kapo na glavi, in je s' koshuhnatom

plajšhem ogernjen, ter hitro po plesavnizi skazhe in vpije. Potem pride drugi mlad mosh v' plesavnizo, popade perviga, in se mezhe s' njim, kakor de bi ga hotel na tla vrezhi. Sdaj prime prvi velik klepetez ali klopotez, in sazhe ne možno ropotati. Drugi storí ravno tako, in obá po plesavnizi dirjata in na vso možh vpijeta. Zhes nekaj zhasa se vsedeta, in neki drugi vstane in ima nekakofhno pridigo, v' kateri hudobniga duha nagovorí, fi persadeva ga potolashiti, in ga profi, de bi se jih usmilil, in jim ne fhkodoval. Ta Indijan, ki ima pridigo, govori tako glasno, ter tako s' rokami maha, de mu pot po obrasu stoji. Po pridigi gre s' enim tovaršhem okoli plesavnize, in bobnarji možno bobnajo. Drugi Indijani sedé na stranéh plesavnize, in vedno tabak pijejo.

Te neumnosti terpé zelo nozh. Drugo jutro pa gredo vsi k' darovavskimu kofílu, in tam kuhano pasje mesó jedo. Tudi shupo vlijejo v' majhine fhkledize, ki so is bresovih kosh ali fhkorij, in jo is njih pijejo.

Indijani Polnozhne Amerike imajo tudi mnoge malikovavške podobe, velike in majhine. Velke stojé v' vaséh ali pa pred nekterimi hifhami, in niso drusiga, kakor debeli in visoki stebri, na kterih je per verhu zhloveshki obras isresan. Na take stebre obeshajo stare zunje, trake in pisane ptizhje peresa. Male malike pa imajo v' svojih hifhah, ali pa jih per sebi nosijo. Ti so majhine in slabo narejene zhloveshke podobe. Vender pa Indijani nimajo malikovavških tempelnov, in svojim malikam

ne darujejo, temuzh le pravijo, de so podobetihtih duhov, ki so njih varhi.

Darujejo pa Indijani vezhkrat hudobnimu kakor dobrimu duhu, ker mislijo, de jim hudobni duh tudi soper voljo dobriga Duha shkodovati samore. Torej si persadevajo ga s' pogostnimi daritvami potolashiti in si njegovo perjasnost perdobiti.

Tudi zhashtë Indijani nektere shivali, in shezlo nekoliko kazh, ter jih imajo sa malike. Teh shival in kazh nikoli ne moré ali ne ubijajo, in tudi nimajo radi, de bi jih Evropejzi, ki per njih shivé, pobijali. Tako, postavim, zhashtë klopотно ali ropotavno kazho, (ktera se sato tako imenuje, ker smirej s' repam klopózhé ali ropotá.) To kazho vzhafi nagovoré, in ji pravijo *stari ozhe*. Neki popotnik, ki je bil per Indijanih v' poldanskih krajih Michiganške deshele, nam to pishe: „Ko sim nekde s' enim Indijanam v' gojsd shel, sim na enkrat klopотно kazho na poti sagledal. Hotel sim jo prezej ubiti, pa Indijan mi ní pustil, in je rekel, de je klopотna kazha stari ozhe vsih Indianov, in de jih nesrezhe varuje, ker jih s' svojim ropotanjem opominja, okoli sebe gledati, in se varovati. Ko bi eno téh kazh ubili, je rekel Indijan, bi druge to kmalo svedile, bi se soper naf vsdignile, in bi naf pomorile. Jest sim mu na to rekel, de Evropejzi vse klopотne kazhe pobijejo, kolikor jih najdejo. Indijan se je sazhudil, in je vprashal, zhe kdej klopотna kazha kteriga Evropejza pizhi. Rekel sim, de ga pizhi, kadar ga more. To ní zhudno, je odgovoril Indijan, ker ste jim

vojsko napovedali, so torej vafhi sovrashniki: Ne delajte pa tega tukaj v' nafhi desheli. Mi smo s' kazhami prijatli, in sato jih per miru pustimo, one pa tudi nam nizh hudiga ne storé“.

Ravno ta prasna vera je tudi per Indijanih polnozhnih krajev. Neki Evropejz, ki je s' Indijani sraven germovja po poti fhel, je sagledal klopotno kazho, in jo je hotel ustreljiti. Ali Indijani so ga lepo profili, de naj tega ne storí, in de bi jih ne bil rasshalil je, kazho per miru pustil. Indijani so se sdaj okoli kazhe vstopili, (vender pa ne prav bliso), in so jo nagovarjali, ker so ji „stari ozhe“ rekli. Tudi so fajse pershgali, in so dim proti kazhi puhali. To so delali skorej pol ure, tako dolgo, de se je kazha te zhaftí navelizhala, in je v' germovje slesla. Indijani so s' zhaftjo sa njo fhli, in so jo profili de bi jih she dalje varovala, in de bi sa njih shene in otroke, ki so jih domá pustili, skerbela. Eden jo je tudi profil, de naj ne saméri, de ji je ptujz nezhaft storil, kateri bi jo bil she zlo umoril, zhe bi Indijani ne bili sa njo profili.

Druga rezh, od ktere Indijani veliko neumniga in prasniga verujejo, so *sanje*. Indijani grosno radi sanje islagajo, in se po takih islagah v' vfm svojim shivljenji ter per vfh svojih opravlilih ravnajo. Komur se dolgo zha fa nizh posebniga ne sanja, se vezh dni postli, sato de sanje dobí.

Sraven tega posta imajo Indijani she drugi post, ki mu *urózhni post* pravijo, sato ker mislijo, de tiste sanje, ki jih ta post obudí, jim njih prihodne uróke, ali prihodne pergodbe

njih shivljenja osnanijo. Ta post je grosno terd. Kakor kitro so Indijanski otrozi po 10 ali 12 let stari, jih she starshi ali pa drugi ljudje njih rodovine opominjajo, de naj se temu postu podvershejo. Vender je pa fantam bolj navadno se tako terdo postiti, kakor dekletam. Indijanski otrok gre tedej v' gojsd, in si naredi majhino hifhizo is drevesnih vej, kjer bres vse jedi in pijazhe tako dolgo prebiva, dokler more preterpeti. Eni se postijo le po 6 ali 7 dni; eni pa po 10 ali 12 dni sapored, de nizh ne jedó in ne pijejo.

To storé sato, de bi se jim kaj posebniga in zhudniga sanjalo, kar se per tako terdim postu tudi réf rado sgodí. Is téh sanj sklenejo, kako se jim bo v' prihodno godilo, in imajo terdno vero, de se bo to, kar so jim sanje osnanile, gotovo sgodilo. Tako, postavim, je opravila neka Indijanska dekliza, ko je bila 12 let stara, takoshen post, in se je 10 dni sapored postila. Ta zhas se ji je med drugimi rezhmí sanjalo, de je star mosh k' nji prishel, ji je dvé bergli pernefil, in ji je rekel: „Té dvé bergli ti dam, de bosh po njih hodila, in tvoje lasé hom bele storil, de bodo beli kakor sneg.“ Te sanje si je isloshila, de bo dolgo shivela, in je vse svoje shivljenje potem tako v' to saupála, de se tudi v' nar vezhi smertni nevarnosti ní nobene rezhí bala, ker je terdno verovala, de bo she veliko starost doshivela, de bo po berglah hodila, in de bodo njeni lasje vsi beli, preden bo umerla.

Nekimu Ozhipve-Indijanu se je ob zhasu urózhniga posta sanjalo, de mu je namenjeno

pet ljudi v' svojim shivljenji umoriti. Tem sanjem je tako terdno verjel, de je potem perloshnosti iskal, ta svoj namén dopolniti, in je tudi réf szhafama tri Indijane umoril. Kmalo potem se je s' nekim Evropejskim kupzhevavzam is Kanade skregal, in ker se je spomnil, de njegove sanje she niso popolnoma ispolnjene, je hitro svoj nosh prijel, in je Kanadjana umoril. Drugi Kanadjani so ga tedej perjeli, in so ga sazheli isprashevati, sakaj je to storil. On pa jim je svoje sanje povedal, jim je rasodel, de je she popred tri Indijane umoril, in je rekel: Namenjeno mi je bilo, de sim mogel to storiti, in kadar bom perloshnost dobil she eniga zhloveka umoriti, bodo she le moje sanje dopolnjene. Ko so Kanadjani to flifhali, so ga hitro umorili, de so vsaj njegov sadnji poboj ubranili.

Ker Indijani tako veliko prasnih vér imajo, torej tudi takim ljudem med njimi, ki so bolj prebrifani in sviti, ní teshko jih v' mnogih rezhéh goljsfati, in savoljo njih neumnosti dobro shiveti.

Per vsih Indijanskih rodovih je veliko sleparjev in goljusov, ki od sebe pravijo, de so rasvetljeni in de snajo zoprati, in s' mnogimi svijazhami druge ljudi sapeljujejo, tako de jim verjamejo, in ref' od njih mislijo, de imajo kakofhno zhesnatorno modrost in mozh, in de so jim hudobni duhovi pokorni.

Tem sleparjem se per Indijanih dobro godí, ker jim morajo priprosti in neumni Indijani njih zopernije drago plazhevati. Tako, postavim, zhe poletni zhas dolgo deshja ní, gre-

dó tisti Indijani, ki se s' poljskim delam pezhajo, svojiga zopernika profit, de bi jim desh napravil. Ta je prezej perpravljén njih profhnjo uflifhati, vender pa pravi, de ga morajo she popred plazhati. Nektere shene gredo tedej po vafi pobérat, in mu kmalo tabaka, korald, shivesha, in vezh drugih rezhí pernesejo. Sdaj sazhe zopernik svoje zopernije, in zhe se nakljuzhi, de kmalo potem desh pride, so Indijani grosno veseli, in terdno verujejo, de jim ga je zopernik napravil. Vezhkrat se pa tudi permeri, de per vsm persadevanji zopernika vender le deshja ní. Take zhase ima pa she zopernik veliko isgovorov in svijazh, s' kterimi sopet Indijane flepi, de je ta ali ta rezh urshoh, de nozhe desh iti. Nar vezhkrat pravi, de ga niso sadofti *mozhniga* storili, de bi mogel vetrove, kteri desh odganjajo, perdershati ali oberniti, to je, de mu niso sadofti *plazhila* dali. In Indijani so réf tako neumni, de gredo she enkrat po vafi poberat, de bi svojimu zoperniku *vezhi mozh* dali.

Neki Evropejz, ki je v' letu 1799 per Indijanih Polnozhne Amerike bil, nam pishe, de je sam takiga Indijanskiga zopernika videl, od kteriga so vfi verovali, de jim lahko desh naredí, in kteri je ref dobro posnal, kdaj bo desh. Ravno v' letu 1799 je bila v' nekterih krajih Polnozhne Amerike huda susha, tako de she ní mogla skorej nobena rezh na polji rasti. V' ti fili so fhle shené k' starimu zoperniku, in so ga profile, de bi jim desh napravil. Dale so mu dobro plazhílo, in on je sazhel zoprati; pa po dolgim prasnim persade-

vanji jim je rekel, de nize ne more biti, ker mu niso sadosti dale. Shene so mu sbe veliko rezhi pernelle, in zopernik je sopet svoje sbe-parije sazhel. Naredil si je majhino hishizo is bresovih skorij, ktera je imela eno lino proti polnozorni, eno pa proti poldanski strani. Potem je shel v' hishizo, je skos lino proti polnozorni strani nektere besede govoril, in je lino samashil. Na to je sopet skos lino proti poldanski strani nekaj govoril, in je tudi lino samashil. Zhes nekoliko zhasa je savpil: Kmalo bo desh! Ravno takrat so se nekteri Indijani v' zholnu v' tisti kraj perpeljali. Ko je zopernik vodo shumeti slishal, je vprashal, kdo se je perpeljal. Rekli so mu, de so nekteri ribzhi, ki gredo ribe lovit. Povejte jim, je rekel zopernik, de naj le domu gredo, ker v' deshji se ne dajo ribe loviti. Ribzhi so pa djali: Ozhe, napravi nam desh, ker nam je ljubshi, de se vsi smozhimo, in de nobene ribe ne vjamemo, kakor de bi deshja ne bilo. Evropejz je vse to sam vidil in slishal. Shel je tedej v' sosednjo Indijansko vas, in je poglavarju tiste vasi to povedal, ter je rekel: „Meni se sdi, de zopernik s' vsimi svojimi zopernijami sbe kapljize deshja ne bo perklizal, ker je tako lepó vreme, in ní nobeniga oblaka na nebu viditi.“ Poglavar je pa rekel: „Ní tako, kakor mislish. Tega mosha sbe dolgo zhasa posnam, in sim preprizhan, de vselej takoshno vreme pride, kakorshniga on napové.“ In tako se je tudi res sgodilo. Proti vezheru se je pooblazhilo in kmalo je jel desh iti, kteri je vezh ur shel.

Ti Indijanſki ſleparji ſo tudi *vedeſhi*, in pravijo, de vedó prihodne rezhí, ali pa take rezhí, ki ſe delezh od njih na katerim drugim kraji godé. Dva ſgleda od tega naj bota ſadoſti.

V' letu 1764, po vojski, ki ſo jo Anglijani s' Franzosi v' Kanadi imeli, in per kateri ſta ſi oba ſoyraſhna ljudſtva persadevala, kolikor je bilo mogozhe Indijanov na ſvojo ſtran perdobiti, je poſlal Anglijanſki general Johnson do Indijanov per Gorenjim Jeſeru oſnanilo ſtorjeniga miru med Anglijani in Franzosi, in jih je povabil, de bi tudi oni s' Anglijani mir ſtorili. Ko ſo Indijani to oſnanilo prejeli, ſo ſe sbrali, in ſo poſlali po ſvojiga nar imenitniſhiga zopernika, de bi bili od njega ſvedili, kaj jim je ſtoriti. Zopernik je priſhel, in Indijani ſo mu prezej majhino hiſhizo is ſhivalnih koſh naredili. Iſvolil je ponozhni zhaſ ſa ſvoje zopernije. Indijani ſo okoli hiſhize vezh ognjev ſavkurili. Prezej ko je zopernik v' hiſhizo perſhel, ſe je ſazhela treſti in ſemtertje majati, in ſliſhali ſo vezh zhloveſhkih glaſov is nje, deſiravno je bil ſam zopernik v' nji. Vſe je ſdaj utihnilo, in nekoliko zhaſa ni bilo nizh ſliſhati. Kmalo ſo ſe pa ſopet poſamesni glaſovi ſaſliſhali, kakor de bi bilo vezh ljudi v' hiſhizi; ali okoli ſtojezhi Indijani ſo rekli, de jim ti glaſovi ne dopadejo, ſato ker ſo glaſovi laſhnivih duhov. Sadnjizh ſe je tanek tih glaſ ſaſliſhal, in Indijani ſo ſe ſlo rasveſelili, ker ſo rekli, de je ſhe perjaſni duh v' hiſhizo perſhel, kateri vſelej reſnizo govori. Sazheli ſo tedej veſele peſmi péti, in ſo jih pol ure peli. Po petji je zopernik is hiſhize ſavpil, de je

prijasni duh she v' hishizi, in de hozhe vse povedati, kar ga bodo vprashali. Indijani so svojimu poglavarju mignili, de naj ga sazhne vprashati. Poglarvar je tedej vsel veliko tabaka, in ga je prijasnimu duhu podaril, ker ga je skos majhino luknjo per tléh v' hishizo porinel. Potem je vprashal duha, zhe se mislijo Anglijani s' Indijani vojfkovati, in zhe je v' shanzah per potoku Niagara veliko Anglijanskih soldatov. Prezej po tem vprashanji se je hishiza strefnila, de bi se bila kmalo okoli prebernila, in zopernik je rekel, de je shel duh k' potoku Niagara, (1000 milj delezh,) de bo pogledal, kar shelé svediti. Sdaj je bilo vse tiho in zopernik je rekel, de duh zheterti del ure potrebuje de samore tje in nasaj priti.

Zhes malo zhasa se je salfishalo is hishize tiho govorjenje in sheptanje, in Indijani so rekli: Sdaj duh zoperniku perpoveduje, kar je videl. Potem je slepár is hishize na glas govoriti sazhel, in je rekel: Prijasni duh mi je povedal, de je per potoku Niagara prav malo Anglijanskih vojshakov videl; ali med tem potokam in mestam Montreal (poglavitnim mestam Kanade) je videl na potoku svetiga Lorenza neisrezheno veliko zholnov, ki so s' Anglijanskimi vojshaki napolnjeni, kateri se proti sgornim krajem potoka peljajo, in se mislijo Indijanov lotiti.

Sdaj je poglarvar she vprashal, zhe bo Anglijanski general, kateri jih vabi, de bi prifhli k' njemu mir storiti, tiste Indijane, ki bodo v' zholnih k' njemu poslani, prijasno sprejel ali ne. Zopernik je prezej v' imenu vedesh-

vavskiga duha odgovoril, de bo general njih zholne s' plahtami, s' kotli, s' slintami, s' pulfram in svinzam, ter s' shganim vinam napolnil. Ko so okoli stojezhi Indijani to slifhali, so vfi sazheli profiti: Poshljite mene! poshljite mene!

Po teh vprashanjih, ki so frezho vfiga ljudstva sadevale, je bilo she tudi nekterim posamesnim Indijanam perpusheno vedeshvavskiga duha kaj posebniga vprashati, in zopernik je na vse vprashanja vedel tak odgovor dati, de se ni sagovoril, in de ga niso mogli nobene lashí obdolshiti.

Drugi sgled takiga vedeshvanja se je videl v' letu 1826 v' mestu Fond du Lac. To leto je bilo prifhlo (kakor bo she posneje povedano) vezh imenitnih poslanikov ali poslanih deshellkih flushabnikov is republike Sdrushenih Dørshav v' mesto Fond du Lac, de bi se bili savoljo nekterih rezhi s' Indijani pogovorili. En dan so Indijani té poslanike povabili, de naj pridejo njih vedeshvavške opravila gledat. Poslaniki so fhli na kraj, ki jim je bil povedan, in so najdli majhino hifhizo, ktera je samo na verhu okroglo luknjo imela, povsod drugod je pa terdno sadelana bila. Indijani so sraven na tléh sedeli. Zhes nekaj zhafa je eden vftal, je shel na verh hifhize, se je vsedel, in je sazhel na tihama nektere neumevne besede govoriti. Kmalo je sazhel szhafama zhedalje bolj glasno govoriti, in je nekaj zhafa is vse mozhi vpil. Potem je pa sopet s' glasam odjenjeval, de je bilo njegovo govorjenje smirej bolj tiho, in je sadnjizh popolnoma ob-

molzhal. S' tem govorjenjem je profil Velkiga Duha, de bi mu nekoliko hudizhev poslal, in jih njegovi oblasti podvergel. Sdaj je sazhel peti, in je shel skos lino v' hishizo. Sopet je sazhel nekaj govoriti, hishiza se je strefnila, in slifhalo se je, kakor de bi nekaj padlo. Okoli stojezhi Indijani so rekli: Sdaj je duh pershel. Tak padez in pretref hishize se je slifhal petnajstkrat, in po mislih Indijanov je bilo she 15 hudizhev per zoperniku v' hishizi. Sdaj je zopernik na glas savpil, de je perpravljen na vse vprashanja odgovor dati.

Poslaniki so ga rekli vprashati, kaj poglavar Sdrushenih Dershav ravno to uro dela. Na enkrat se je hishiza strefnila, in Indijani so rekli: Sdaj je zopernik eniga hudizha is hishize spustil, de bo shel gledat, kaj poglavar dela. Vse je utihnilo. Kmalo se je pa sopet hishiza strefnila, djali so, de je hudizh she nasaj prishel, in zopernik je odgovoril, de poglavar nizeh ne dela, temuzh per miru sedi, in premishljuje, zhe bodo njegovi poslaniki v' mestu Fond du Lac kaj opravili ali ne. Tudi je rekel, de je veliko ljudi okoli njega, kateri vsi v' en papir gladajo. — Poslaniki so se tem neumnostim smejali, in so na svoj dom shli.

Indijani tako terdno verujejo v' zhesnotorno mozh in vednost teh goljsivih sleparjev, de je sahtonj si persadevati, jih od hudobije in svijazhnosti njih zopernikov ali vedeshev preprihati. Ti si pa vse persadevajo svoje lahkoverne rojake per njih veri ohraniti, ker od svojiga vedeshevavstva velik dobizhek imajo, in so tudi v' veliki zhasi per njih.

Ti goljufi, katerih je per Indijanih polnozhnih in vezhernih krajev posebno veliko, so nar vezhi sovrashniki kerfhanške vere, in branijo Indijanam, kar nar bolj morejo, se spreoberniti. Sraven tega so pa tudi vezhkrat posamesnim ljudém nevarni, in jih ob shivljenje perpravijo. Velikokrat se je she sgodilo, de so take ljudi, katerih niso mogli terpeti, per Indijanih obrekvali, in so od njih rekli, de imajo saveso s' sovrashnim duham, in de s' svojimi zopernijami drugim ljudem veliko shkodo delajo, in skoraj vselej so jim Indijani verjeli, in so take od hudobnih sleparjev imenovane ljudi shive foshgali, de bi jim vezh ne shkodovali.

K' sprizhevanju, kako terdno Indijani v' zhesnatorno mozh svojih zopernikov verujejo, nam je sgled kupzhevavza Andersona. Ta kupzhevavz je bil per Indijanih savoljo svoje poshtenosti v' veliki zhafti, in vsi so ga radi imeli. Vezhkrat si je Anderson persadeval Indijane preprizhati, kako slo jih njih zoperniki goljfa-jo, sato de od njih plazhilo dobivajo; pa vse njegovo persadevanje je bilo sahtonj, Indijani si svoje vere niso dali vseti.

Sadnjizh je ta poshteni mosh sklenil, jim nad saboj samim ozhitno skasati, de ti goljufi s' vfimi svojimi svijazhami nizh storiti ne morejo. Rekel je tedej Indijanam, de naj dva njih nar imenitnih zopernikov k' njemu pri-deta, in de naj mu s' svojimi zopernijami shkodovata, kolikor moreta, in fizer ozhitno, vprizho vsih Indijanov tiftiga kraja.

Indijani, ki so Andersona slo ljubili, so se bali sa njegovo shivljenje, in so si persadevali ga pregovoriti, de bi se ne podal v' tako nevarnost. Ali Anderson se ní dal pregovoriti, ker je upal s' to poskushnjo Indijane preprizhati, de so njih zoperniki goljufi.

Ko je k' ti poskushnji namenjen dan prishel, so se vsi Indijani okoli Andersona sbrali, in so eniga ismed nar imenitnih zopernikov perpeljali. Zopernik je stopil pred Andersona in je serzhnó rekel, de ga s' svojo zopernijo lahko prezéj umorí, pa de mu nozhe shkodovati. Anderson ga je silil, de naj mu le shkodova, zhe mu more. Svijashki goljuf je pa odgovoril, de ga savolj njegove poshtenosti in dobrote slo ljubi, in de mu savoljo tega ne more nizeh hudiga storiti. Tudi je rekel, de ima svojo zopernishko mozh le sa hudobne ljudi, ki niso vredni na semlji shiveti, in de mu Velki Duh ne perpuští, kterimu dobrimu zhloveku shkodovati.

Indijani so bili s' tem odgovoram svijashkiga goljufa popolnoma sadovoljni, in so ga she bolj zhaftili, kakor popred. Sdaj niso samo ravno tako terdno kakor popred verovali, de ima zopernik veliko zhesnatorno mozh, temuzh so ga tudi savolj njegove pravize in dobrote slo hvalili, ker je rekel, de nozhe dobrimu zhloveku nizeh hudiga storiti.

Drugi dan so she eniga zopernika pred Andersona perpeljali. Ta je bil per njih v' nar vezhi zhafti. Šlovel je po vsi desheli, in vse se ga je balo.

Indijani so si spet persadevali, Andersona pregovoriti, de naj ne poskusi nad saboj zoperniške mozhí tega moshá, ker je fizer v' veliki nevarnosti svoje shivljenje sgubiti. Anderson je pa per svojim sklepu ostal, ker je vedel, de so vse zopernije le sleparije, in je le to perstavil, de mora zopernik smirej nekoliko stopinj od njega stati, in de ne sme nobeniga oroshja per sebi imeti. Zopernik se je temu perstavku smejal, in je rekel, de ko bi bil ravno sto milj delezh od njega, ga vender lahko s' svojo zopernijo umori.

Namenjeno plazhilo sa zopernika je bilo perneseno, ter bliso njega na tla polesheno, in on je svôjo zopernijo sazhel. Tako zhudno je bil oblezhen in pomalan, de bi se bil kak bojezh zhlovek she per samim njegovim pogledu lahko ustrashil, in de bi bil lahko sbeshal. Anderson se pa ní nizeh bal. Zopernik je sazhel svoje sarotenje, in je dolgo zhafa govoril, pa je bilo vse sastonj. Anderson je vezhkrat rekel: Le shkodovaj, zhe moresh. Zopernik se je sazhel grosno strashno in jesno dershati, de bi bil Andersona ustrashil, in vsi Indijani so v' Andersona gledali, de bi bili vidili, kaj bo zopernishka mozh per njem storila. Anderson se jim je pa le smejal.

Sdaj je goljuf videl, de s' vsimi svojimi svijazhami ne more Andersona v' strah perpraviti, in si je hitro isgovor ismislil, kteriga so Indijani prezej radi verjeli. Rekel je namrezh, de sato zopernishka mozh per tem zhloveku nizeh ne opravi, ker je tako veliko soli v' njem, ktero je s' svojimi jedmí snedel. Indijani ma-

lokdej katero jed solé, in sato, (je rekel zoper-
nik,) se jih nevidna zoperniška mozh rada
prime. Ta Anglijan je pa she toliko flaniga
mesá, in toliko solí v' svojih jedéh snedel, de
se ga nobena zopernija ne prime. Ta neumni
in nespametni isgovor je Indijanam takó dopa-
del, de so per ozhitnim sprizhevanji njegove
fleparije, vender y' njegovo zhesnatorno mozh
ravno tako terdno verovali, kakor popred.

IX.

Vojfke ali boji Indijanov Polnozhne Amerike.

Indijani sdajnih zhasov niso vezh tako dobri
in terdni vojfhaki, kakor so bili nekdejni In-
dijani. V' starih zbasih so Indijani she majhi-
ne otroke vadili, kako se morajo vojfkovati in
bojevati, in so jim dopovedovali, de kdor sov-
rashnika premaga in snamenje premage is voj-
fke pérnese, si saflushi nar vezhi zhas, in
nar bolj prav svoje dolshnosti ispolni. Sdajne
zhas je pa le she malo prav bojevavnih rodov.
Tisti rodovi, per katerih veliko Evropejzov pre-
biva, se zlo nizh vezh ne bojujejo.

Bojevavsko oroshje nekdejnih Indijanov,
preden so Evropejzi v' njih deshele prifhli, so
bili veliki in mozni loki, in tanke pushize,
h' katerim so Indijani na konzéh ojstre kamene,
terde kostí, ali pa kose kufra pervesovali. Njih

tuli in shkiti so bili is bivolskih kosh. Tudi so imeli ljuzhavne pushize, ktere so sa sov-rashnikam metali, in dolge sulize, ki so bile ravno tako narejene, kakor pushize. Sraven tega je imel vsak vojshak bojevavsko sekuro, ki je bila is ojstriga kamena ali pa is kosa kufra narejena, in kratek bojevavski kol v' svojim pasu.

Nekteri Indijani polnozhnih krajev, h' kterim malokdej kak Evropejz pride, imajo she smirej tako bojevavsko oroshje. V' drugih krajih pa je she veliko flint ali pushk; in tudi ljuzhavne pushize, sulize in bojevavske sekire dobivajo Indijani od Evropejskih kupzhevavzov, ktere dajo ti kupzhevavzi per Evropejskih kovaznih narediti. Indijani teh krajev imajo tudi dolge noshe v' svojih pasizah. Mezhe in sable imajo pa le takrat, kadar Evropejzam, (ki so v' Polnozhni Ameriki vseljeni,) v' vojski pomagajo, ali per njih slushijo. Od vsiga svojiga poprejshnjiga bojevavskiga oroshja imajo she same bojevavske kole, s' kterimi sov-rashnike, ki so she ranjeni, pobijajo.

Indijani sdaj nimajo velikih armad, kadar se vojskujejo, kakor je bilo she povedano, temuzh po konzhanim bojevavskim posvetovanji in po konzhanih bojevavskih plesih se rasdele v' majhine trume, ktere hodijo v' deshelo sov-rashnikov ropat in pobijat, pa se nikdar tam dolgo ne mudé, temuzh vselej sopet hitro nasaj pridejo.

Bojevavske plese opravljajo vselej, preden se boj sazhne. Vojshaki se sberejo na lepi trati ali planjavi, in plesbejo per velikim bobnanji okoli kakiga drevesa ali v' semljo postavljeniga

šebra. Kadar s' plesam prenehajo, perpovedujejo stari vojšhaki svoje junashke dela, de bi mlade ljudi spodbodili, tudi kaj takiga storiti. Per tem govorjenji se pa vender varujejo, de nevošhljivosti kteriga soseda ne obude. Tako se je nekdej sgodilo, de je eden ismed njih per bojevavskim plesu prevezh sam sebe in svoje dela hvalil, kar je njegoviga soseda tako jesilo, de je k' njemu stopil in ga sa úho udaril, in sta se tako štepla, de je eden mertev ostal.

Bojevavski plesi imajo mnoge imena. Prvi je *vabilni ples*. Ta ples opravljajo okoli ruzehiga šebra. Štari vojšhaki sazhejo plesati, in vabijo mladenzhe, de naj se k' njim perdrushijo. Kdor tedej v' okroglej gre in s' njimi pleshe, je potem vojšhak in mora soper sovrashnika iti.

Drugi ples je *pravi bojevavski ples*, kteri ni nizh drusiga, kakor podoba vsih opravil dobriga in prebrisaniga vojšhaka, in kteriga vsak Indijan posebej opravlja. Plesávez na prvo tiho k' šeburu perškaka in tam obstoji; potem sazhe plesati, in pokashe, kako vojšhaki v' sovrashnikovo deshelo gredo, kako sovrashnike salasovajo, na naglama proti njim planejo, jih od vsih strani obstopijo, jih pobijajo in lové. Po konzhanim plesu soper v' fredí plesísha obstoji, in perpoveduje svoje bojevavške dela.

Vzhasi Indijani okoli vezh šebrov pleshejo, ki so v' okrogleji postavljeni, in kteri imajo na verhu zhlovešhke obrase vdolbene. Plesavzi so skoraj popolnoma nagí, vsak dershi s' drobnimi kamenzhki napolnjeno sagerljeno buzho v' eni roki, v' drugi pa majhino vejo, in

fkazhejo s' velikim ropotanjem in vpitjem okoli štebrov, dokler se popolnoma ne utrudijo.

Kadar kaka truma vojshakov po frezhnim opravilu is sovrashnikove deshele nasaj pride, opravljajo prezej *sahvalne plesse*, per katerih tudi shenske pojejo, de svoje veselje in svojo hvaleshnoft savolj frezhniga prihoda vojshakov na snanje dajo.

Po konzhanih bojevavfskih plesih, (ki jih pred bojem imajo,) se spuště vojshaki prezej proti desheli sovrashnikov, in bojevavfske pesmi pojejo. S' temi pesmimi vsamejo vojshaki flóvó od svojih shén, otrok, in prijatlov, ki jih doma puště, in jih milovajo, de nimajo frezhe in zhaftí s' njimi nad sovrashnika iti.

Na potú proti sovrashnikovi desheli imajo veliko shég, ki so posebno mladim vojshakam slo teshavne. Perve tri pota, ko mladi vojshak s' kako trumo proti sovrashniku gre, fi mora obras zherno pomasati, mora smirej sa enim starim vojshakam hoditi, in na tanko po njegovih stopinjah stopati. Na vřim potu mu je ořtro prepovedano se na glavi popraskati, kar je Indijanam, ki niso prav snashni, grosno teshko opuřtiti.

De so vojshaki bolj lahki in ugibzhini, se na potu tako pořtijo, de se bolj od lakoti kakor od teshav pota utrudijo, pređen v' deshele sovrashnika pridejo. Vef zhař svoje hoje se ne smejo per pozhivanji v' fenzo vřesti, zhe bi šhe tako solnze perpekalo.

Indijani se grosno varujejo, kadar bliso sovrashnikove deshele pridejo. De bi jih sovrashniki, potem ko morajo nasaj iti, tako lahko

ne vješi, delajo mnoge ovinke na svojim pótú, in si persadevajo jim s' tem sled smeshati. Vezhkrat si perveshejo bivolske parklje ali pa medvedove taze na noge, de sovrashniki zhloveshkih stopinj ne sledijo.

Kadar vojshaki v' sovrashnikovo deshelo pridejo, in trumo sovrashnikov sagledajo, jim da njih vojvoda snamenje, in boj se sazhne. Ta obstoji v' tem, de se vojshaki naglo rastrefejo in sa drevesa vstopijo, ter potem sovrashnike, kateri ravno tako storé, od drevesa do drevesa preganjajo, in sraven na vso mozh vpijejo. Kteri so tedej bolj hitri in urni, premagajo svoje sovrashnike. Kakor hitro kateri pade, naj bo mertev ali le ranjen, prezej njegov nasprótnik k' njemu skozhi, mu kosho krog in krog glave prerese, in mu jo s' lasmí vred is glave potegne, ker take koshe so nar bolj imenitno snamenje premage. Tako se lové med vednim vpitjem tako dolgo, de je ena truma ali popolnana pokonzhana, ali pa de sbeshí. S' begam si pa vender malokteri pomaga, ker sovrashniki tezhejo sa vfimi, kateri beshé, in le tisti, ki prav dolgo zhasa in prav hitro tezhi samorejo, vzhasi ubeshé.

Navada Indijanskih vojshakov, svojim premaganim sovrashnikom lasé s' kosho vred od glave potegniti, je tako sploh per Indijanih Polnozhne Amerike, de zlo nobeni rod ní od tega isvsét. Take koshe so snamenje premage, in kdor jih nar vezh ima, je nar terdnejshi vojshak. Torej si v' boji sa nobeno rezh bolj ne persadevajo, kakor de kaj takih kosh dobé, in se vezhkrat savoljo tega v' velike nevarnosti

spuště. Sa to opravilo imajo prav oštre noshe. Kadar kateri sovrashnik pade, skozhi bitro njegov premagavez na nj, mu s' eno nogo na vrat stopi, prime s' eno roko njegove lafe, ki so na verhu glave, nategne, kar nar bolj more, glavno kosho, jo s' oštrim noshem, ki ga v' drugi roki dershi, okoli glave prerese, in jo s' lasmi od glave potegne. Vzhafi je sovrashnik le ranjen, in se s'he popolnoma savé, ko njegov premagavz pride, in mu kosho od glave potegne. Zhe ima premagavz sadosti zhasa, mu s'he tudi s' svojim kolam glavo sdrobí. Zhe je pa slo v' nevarnosti, popusti svojiga sovrashnika in sbeshí. Vzhafi se s'godí, de kateri tak odert Indijan sopet osdravi in potem s'he dolgo shiyí. Tudi v' tem kraji, kjer sim jest, je nekoliko Indijanov, katerim je bila pred vezh leti kosha od glave potegnjena.

Kadar vojshaki domú pridejo, posufhé té glavne koshe, jih mnogo pomalajo, in jih hranijo kakor kaj prav posebniga. Vzhafi jih na dolge droge obesijo, in jih s' zbastijo okoli svojiga doma prenas'hajo.

Nekteri mladi in zhasílakomni Indijanski vojshaki gredo vzhafi tudi po samim, ali pa po dva skupej v' sovrashnikovo deshelo, de tam posamesne ljudí salasovajo, in de si nekoliko glavnih kosh perdobé.

Tako sta shla pred vezh leti dva mlada Indijana v' sovrashnikovo deshelo. Ko sta bliso neke vasi pershla, sta se snala tako dobro skriti, de sta skorej shtiri mesze sovrashnike nadlegovala, ter sta jih okoli 20 pobila, in jim koshe od glav oderla, bres de bi jih bili mogli

raskazheni sovrashniki najti ali vjeti. Nekdej so jih sovrashniki obfledili, in veliko vojshakov jih je lovit shlo. Ta dva Indijana sta pa v' blishno goro sbeshala, sta okoli gore sa herbet svojih lovzov prishla, sta veliko takih sovrashnikov, ki so sadej ostali, pobila, in sta frezhno ufhla. Dolgo sta she potem svoje sovrashnike salasovala, in sta si prav veliko glavnih kosh nabrala.

Sdaj sta sklenila domu iti, in sta hotla she préd eniga svojih sovrashnikov shiviga vjeti, de bi ga bila doma s' svojimi rojaki martrala. Ali ta poskushnja jima je spodletela, in jih je ob shivljenje perpravila. Ko sta se namrezh neki sovrashnikovi vafi blishala, so jih sovrashniki obfledili, so jih na tihama krog in krog obstopili, in so szhafama smirej blishej proti njima fhli. Indijana sta bila pod vejami podertiga drevesa skrita. Ko sta sovrashnike sagledala, sta kvishko skozhila, in sta planila proti yersti sovrashnikov, de bi bila skos prederla. Ali sovrashniki so jih kmalo smogli, svesali, in s' velikim veseljem domu k' martranju peljali.

Martre, ktere morajo per Indijanih vjeti sovrashniki terpeti, so grosno hude, in so bile nekdej she bolj navadne, kakor so sdaj. V' vfaki vafi je bil poseben kraj odlozhen, de so tam sovrashnike martrali. Tukaj na tem otoku je bil tak kraj na majhnim grizhku, 200 stopinj od tega kraja, kjer je sdaj zerkev nove misijonske fare. Nashe zhase pa vender she ni povsod takih martravnih krajev.

Na vsakim takim kraji je debel steber v' semljo sabit. Indijani perpeljajo tistiga, ki ga mislijo martrati, k' stebru, ga popolnoma slezhejo, mu roke na herbtu vkup sveshejo, mu perveshejo okoli vratu terdno tertó is srebrotá, in jo na drugim konzu k' stebru perveshejo, in fizer tako, de je terta po 8 ali 10 zhevljev dolga, in de ima jetnik s'he nekoliko prostora okoli stebra. Njegovi sovrashniki, moshki in shenske, imajo bakle in butare is suhíh vej, jih pershgejo, in ga po v'fím shivotu pozhasi shgejo in pezhejo.

Per taki martri se rasodeva stanovitnost in terdnost marfikteriga Indijanskiga vojshaka, ker nizh ne vpíje in ne jezhi, temuzh vojshkne pesmi poje, in kakor divja svér okoli stebra dirja. Vzhafi s'he zlo per takim martranji kteriga svojih rabeljnov na tla podere in ga ogriše. Tako ga Indijani martrajo, in s' baklami okoli stebra lové, dokler ní mertev.

Vzhafi ga pa tesno k' stebru perveshejo, in majhen ogenj okoli njega savkurijo, de se per ognji pozhasi pezhe, in s'he le po hudih bolezhinah umerje.

Štanovitnost Indijanov per takih martrah je réf vzhafi zhudenja vredna. Pred vezh zhasam je bil Indijanski vojshak v' desheli Illinois od sovrashnikov vjet in martran. V' fredi svoje martre je sovrashnike sanizheval in se is njih norza delal. Med okoli stojezhimi je bil tudi neki Kanadjan, kteriga je marternik posnal. Ko je marternik Kanadjana sagledal, mu je rekel: „Perjatelj! vesel sím, de te tukaj vidim. Pomagaj vender Illinoisijanam, de me bodo

bolj martrali“. Kanadjan je odgovoril: Sakaj hozhefh, de bi jim pomagal? Marternik je pa rekel: „Sato, de bom od takiga zhloveka umorjen, ki je *mosh*. Nar bolj me to jesí, de nifim she nikoli nobeniga *moshá* ubil.“ Na to je eden okoli stojezbih Illinoisijanov savpil: Lashefh, de nifi nobeniga *moshá* ubil. Ali nifi veliko mojih rojakov umoril? Marternik se je pa nasmejal, ki je bil she ves obshgan, in je rekel: „O ja, Illinoisijanov fim veliko ubil; pa tí niso *moshjé*, sato pravim, de nifim she nobeniga *mosha* umoril.“ Tako je med nar vezhimi martrami svoje sovrashnike sanizheval, dokler je mogel she govoriti.

Nekiga drugiga vojshaka so njegovi sovrashniki na visok kraj postavili, de so ga lahko vfi okoli stojezhi vidili, so ga flekli, in so ga jeli po vfm shivotu s' baklami shgati, vender pa tako, de njegovo shivljenje ní bilo v' nevarnosti. Te martre je s' tako stanovitnostjo terpel, de se ní nizh ganil, kakor de bi bil is kamna. To je njegove sovrashnike jesilo, in so ga jeli she huje martrati; pa se ní ganil, kakor popred. Sdaj je eden s' ojstrim noshem k' njemu stopil, mu je okoli glave kosho presal, in mu jo je s' lasmi od glave potegnil. Vojshak je omedlel in je na semljo padel. Ker so sovrashniki mislili, de je mertev, so ga nekoliko zhasa popustili, in so se rasmaknili. On pa se je kmalo spet predramil, in ker ní bilo nobeniga sovrashnika per njem, je vstal, je prijel gorezhe poleno, in je rekel sovrashnikam: Pridite k' meni, zhe imate serzhnost. Sovrashniki so se ga ustrashili, in si niso upali

prav bliso k' njemu iti. Sadnjizh so se pa vender vkup pomaknili, in so se ga s' gorezhimi ogorki in s' rasbeljenimi shelesnimi shtangami lotili. Dolgo se jim je she ferzhno branil, in bi ga morebiti she ne bili kmalo premagali, ko bi se ne bil spodtaknil in padel. Na tleh so ga pa kmalo umorili.

Kadar Indijani po sadobljeni premagi s' vjetimi vojshaki domu gredó, se vezhkrat sgodí, de she veliko sovrashnikov sa njimi gre, kateri bi jim radi jetnike sopet nasaj vseli. Torej per svojim nasajhódu mnoge ovinke delajo, in si persadevajo svojim sovrashnikom sled smeshati. Zhe pa vender sovrashniki bliso njih pridejo, in se tí nozhejo vezh vstavljati in she enkrat vojskovati, umoré vse jetnike ter jim koshe od glav oderejo, potem se pa rastrefejo, in vsak ubeshí, kakor more.

Kar je bilo do sdaj povedaniga, veljá od bojev, ki jih imajo Indijani med saboj. Kadar se pa Indijani s' Evropejzi vojskujejo, kar se posebno takrat sgodí, kadar so od Anglijanov ali pa od kteriga drusiga ljudstva k' temu najeti, je njih obnafhanje nekoliko drugazhno. Kadar imajo perloshnost se Evropejskih vojshakov lotiti, storé to vselej sjutrej pred dnevam, ker mislijo, de Evropejzi takrat nar bolj terdno spé. Zhe se jih pa Evropejzi loté, sbeshé v' morastne ali mozhvirne kraje, ker is lastne skufhnje vedo, de Evropejski vojshaki na takih krajih ne morejo veliko opraviti.

Nar bolj prebrifani so Indijani v' tem, de snajo sovrashnike tiho salesti in se jih na naglama lotiti. S' tem so she vezhkrat Evropejze

premagali. K' s'gledu naj bo to. Ko so se Franzosje in Anglijani v' Polnozhni Ameriki vojskovali, je bil Anglijanski general Bradok v' nekim gojsdu na enkrat od Indijanov, kateri so Franzosam pomagali, obdan in od vsih strani obsut. Indijani so bili tako skriti, de so Anglijani komaj sposnali, kdo je njih sovrashnik. Anglijanskih vojshtakov je bilo 2000; pa preden so sovrashnike sagledali, in preden so se sazke-li braniti, je bilo she toliko pobitih, de so mogli drugi hitro sbeshati. Indijani so bili pa samo trije ranjeni.

Zhe Indijani kteriga Evropejza v' vojski vjamejo, ga tudi potem martrajo, in navadna martra je ta, de ga pozhasi per ognji pezhejo, per kterim opravilu so shenske she bolj neufmiljene, kakor moshki.

Vzhasi vjete vojshtake tudi s' tem martrajo, de jih s' shibami tepejo. Vstopijo se namrezh vsi Indijani, moshki, shenske in otrozi v' dve versté, tako de so dolge ulize med njimi, in po teh shivih ulizah mora jetnik tezhi, Indijani ga pa s' shibami in palizami neufmiljeno tepejo, in vzhasi tudi ubijejo. Zhe jetnik veliko serzhnost kashe, in hitro po shivih ulizah proti stebru, ki je na konzu postavljen, tezhe, pride vzhasi tako frezhno do stebra, de ne dobí veliko vdarkov. Kdor je pa bojezh, in pozhasi tezhe, ga neufmiljeno rastepejo.

V' letu 1782 je Hekevelder takoshino tepenje videl, in od tega takó pishe. En dan je 14 Indijanskih vojshtakov domu prishlo, in so perpeljali s' saboj 3 vjete Anglijane. Prezej po njih prihodu so se Indijani s' shibami proti

štebru v' veršé vstopili, de so shive ulize napravili, in so povedali vjetim Anglijanam, de bodo mogli vsak posebej proti štebru po ulizah tezhi. Eden ismed Anglijanov, ki je bil nar mlajšhi in nar serzhnejšhi, je prezej proti štebru štekel, preden so se šhe Indijani prav perpravili, ga sprejeti, in je bres vfiga pošhkodovanja do štebra prišel, ker njegova serzhnost je Indijanam dopadla, de so mu persanashali.

Drugi se je nekoliko pomishljeval, pa je vender tudi serzhno in hitro tekel, in je peršel do štebra nekoliko bolj rastepen, kakor prvi.

Tretji je bil pa grosno bojezh, je s' straham kvishko vsdignjene shibe Indijanov pregledoval, in si ní mogel serzhnosti vseti, de bi bil sazhel tezhi, ampak je le profil, de bi mu sanefli. Ta revesh ní premislil, de s' tem Indijane le šhe bolj jesí. Od vsih krajev so mu s' ojštroštjo vpili, de naj tezhe, zhe nozhe prezej ubit biti. Potem je sazhel tezhi, pa so ga tako rastepli, de je s' veliko tesho do štebra prišel. Ko bi bil na potu padel, bi ga bili prezej ubili.

Kadar Indijani kakiga Evropejza vjamejo, kateri je posebno imeniten vojshak, in jim je vezhkrat kaj hudiga storil, ga šhe bolj neufmiljeno martrajo. Terpljenje Šimona Butlerja, terdniga Anglijanskiga vojshaka, je nam sgled od tega. Ta mósh, kateri je bil Indijanam sa- voljo svoje serzhnosti dobro snan, je šhel nekdej sgol sam skos gojsd, in je bil od Indijanov vjet. Veseli so bili, de so takiga vojshaka vjeli, in so ga k' hudim martram obsodili. Obras so

mu zherno pomalali, in so mu osnanili, de je namenjen per ognji pezhen biti. Pa to jim she ni bilo sadofti, temuzh so ga she domu gredé martrali, kar so ga nar bolj mogli. Enkrat so ga na divjiga konja pervesali, na kterim she nihzhe popred ni jesdil, so konja ispuftili, in so sazheli vpiti. Konj se je prezej splashil, in je s' Anglijanam tako hitro pogofhavi dirjal, de je vfiga opraskal. Ko se je konj she upehal, so ga sopet vjeli; Anglijana so pa tako dolgo na njem snak pervesana puftili, de so domu prifhli. Sdaj so ga doli vseli, in so ga terdo k' nekimu štebru pervesali, kjer je 24 ur tako pervesan bil, de se ni mogel nizh ganiti. Po 24 urah so ga odvesali, so se v' dvé verfte vftopili, tako de je bilo v' obéh verftah okoli 600 mosh, shén in otrok s' shibami, in so mu sapovedali, defiravno je bil she ves utruden, de naj po shivih ulizah tezhe. Tekel je nekoliko stopinj delezh, pa so ga neufmiljeno topli; torej je versto prederel in je sbeshal. Ali en hiter in mozhen Indijan ga je kmalo dotekel, in ga je s' svojim bojevavskim kolam na tla pobil. Štrahno so ga potem na tleh tolkli, in bi ga bili gotovo ubili, ko bi ga ne bili she k' vezhim martram namenili. Šamo sato so ga she per shivljenji puftili.

Sdaj so tega revesha od vafi do vafi vlahili, in so ga povfod martrali, kakorkoli so se mogli istmifliti. Trinajstkrat je mogel po shivih ulizah tezhi. Vezhkrat je poskufhal uiti, pa mu ni bilo mogozhe. Enkrat je she delezh

odtekel, pa po nefrezhi mu je prifhlo nekoli-ko drugih Indijanov naproti, ki so od daljniga kraja v' svojo vaf domu fhli, in so ga vjeli.

Sadnjizh so Indijani sklenili, ga pozhasi per ognji pezhi, kakor so mu bili she popred osnanili. Ko so ga na tisti kraj peljali, kjer so ga mislili pezhi, so prifhli memo hishe neki-ga Anglijana, kateri je she vezh let per Indija-nih shivel, in je bil ravno tako neufmiljen, kakor so bili Indijani. Ta Anglijan je bil v' mladosti jetnikov perjatel, to de ga sdaj she ni vezh posnal; jetnik je pa prezej svojiga nekda-jniga prijatla sposnal. Ko ga je Anglijan memo svoje hishe peljati videl, je hotel tudi k' mar-tranju tega jetnika nekoliko pomagati, je tedej k' njemu fkozhl, ga je na tla vergel, in ga je sazhel hudo tepsti. Jetnik se mu je dal tedej sposnati, in je njegovo divje serzé omezhil. Anglijan ga je od semlje vsdignil, in mu je obljubil, de ga bo refhil, zhe bo le mogozhe. Potem se je obernil k' Indijanam, in jih je pregovoril, de so jetnika njemu prepustili. Vsel ga je v' svojo hisho, ga je oblekel, mu je je-sti dajal, in revni jetnik je kmalo sopet sazhel mozh dobivati.

Ali njegovi divji sovrashniki so se jeli kma-lo kesati, de so ga Anglijanu prepustili, in de potem niso imeli vezh perloshnosti ga martrati in fi kratek zhas delati. Torej so ga zhes pet dni sopet nasaj tirjali, ker so rekli, de ga ho-zhejo foshgati. Peljali so ga tedej v' daljno vaf. Ko so she germado sa-nj perpravili, je svedil Detroitifhki opravilnik ali agent, ki je ravno v' tisti vafi bil, kaj hozhejo storiti. Pre-

zej je sazhel Indijane pregovarjati, de naj she enkrat jetnika njemu prepusté. Dali so mu ga tedej, in on ga je s' saboj v' mesto Detroit peljal, kjer je bil jetnik kmalo osdravljen, in je potem 30 dni delezh skosi gojsde na svoj dom pershel.

Zhe Indijani ktere Evropejske shené ali pa otroke vjamejo, jih ne martrajo tako hudo, kakor moshé, in vzhafi she zlo otroke per shivljenji ohranijo, in jih imajo namest svojih finov, ktere so v' vojski sgubili.

Zhudenja vreden sgled od serzhnosti neke Anglijanke, ktera je bila s' svojim 12 let starim finam od Indijanov vjeta, je v' sgodbah sapisan. Neki dan je bilo prifhlo 10 divjakov v' tisti kraj, kjer je ta shena shivela. Po mnogih doperneshenih pobojih so shli dalje, in so Anglijanko s' njenim finam s' saboj vseli. Dom teh Indijanov je bil okoli 300 milj delezh. Shena se je ustrashila, ko je slifhala, kako delezh bo mogla iti, she bolj pa, ko je premislila, de bo mogla v' sushnosti per teh divjakih shiveti. Škufhala je uiti, pa ní mogla. Drugo nozh svoje hoje je storila sklepe, kteriga ispolnjenje bi bilo nar terdnejshimu vojshaku zhasht prineslo. Zhutila je namrezh, de so bile vervi, s' kterimi so ji bili divjaki roké na herbtu svesali, nekoliko bolj hlapne postale, in je upala, de jih bo samogla is vesí potegniti. Ko so bili vsi Indijani terdno saspali, je po dolgim persadevanji sadnjizh roké is vesí potegnila. Hitro je sdaj svojiga fina sbudila, in mu je rekla, de naj tiho bode, in de naj stori, kar mu bo ona pokasala. Prav na tihama je vse

oroshje, ki je sraven Indijanov leshalo, strani nesla, je prijela eno sekiro, drugo je pa svojemu finu dala, in mu je rekla, de naj tako stori, kakor bo ona storila. Sdaj je sazhela vse Indijane sapored s' sekiro mahati, in je she skorej vse pobila, preden je fin eniga samiga mahnil. Ker ga pa fin ni dobro sadel, bi bil ta Indijan kmalo vstal, ko bi ne bila mati hitro k' njemu sko Zhila in ko bi mu ne bila s' sekiro glave rasklala. Tako je bilo vsih 10 Indijanov umorjenih, in samo ena Indijanka, ki je tudi sraven bila, je ufhla.

Anglijanka je potem, po shegi Indijanskih vojshakov, ubitim sovrashnikam koshe od glav potegnila, in je fhla vesela domu. Doma je povedala, kaj se je sgodilo, pa nihzhe ji tega ni hotel verjeti, dokler ni glavnih kosh pokazala.

X.

Gospófska in oblastniki Indijanov Polnozhne Amerike.

Poglavarji Indijanov so imeli nekdej veliko vezhi oblast, kakor jo sdaj imajo. Sdajni Indijani so majhino ljudstvo, ktero vezhidel v' slabih in pustih krajih, per jeserih in v' gojsdih Polnozhne Amerike rastreseno shivi. Nikjer nimajo mést, ali velikih vasi, kakor so jih nekdej imeli, ko jih je smirej vezh tavshent sku-

pej shivelo. Sdaj niso vezh gospodarji tiste semlje, ki so jo od nekdej v' lasti imeli, ampak morajo tam shiveti, kamor jih poglavarstvo Sdrushenih Dershav preslene, ktero jih s'he v' teh krajih nerado vidi, kjer sdaj prebivajo.

Ob zhasu prihoda pervih Anglijanskih vseljenzov ali kolonistov v' Polnozhno Ameriko, je bilo veliko vezh Indijanov, in so bolj skupej shiveli. Tudi so imeli poglavarje, kateri so s' veliko oblastjo zhes nje gospodovali in so jih sdrushene ohranili. Vsak rod je imel takiga poglavarja ali kralja, in vsaka vas pa s'he svojiga posebniga manjs'higa oblastnika. Vikshi poglavarji so navadno do smerti svojo oblast ohranili; njih sinovi pa niso vselej sa njimi v' to oblast nastopili, temuzh vezhkrat so Indijani po smerti svojiga poglavarja kakiga prebrisaniga in terdniga vojshaka v' kralja isvolili, in so sinove poprejshnjiga kralja ali poglavarja savergli.

Nekteri posebno imenitni poglavarji so si s' svojo prebrifnostjo in umetnostjo vezh rodov podvergli, in so od poglavarjev posamesnih rodov davke jemali. Tako postavim je gospodoval Povhatan zhes 30 rodov, katerih poglavarji so mu podloshni bili. Ravno takoshno oblast je imel tudi njegov nastopnik Opehankanov.

Kakor so bili nekteri Indijani savoljo posebnih dobrih lastnost v' poglavarje isvoljeni, tako so tudi ravno te lastnosti storile, de so se smirej v' poglavarstvu ohranili, in de so imeli toliko vezhi oblast ali mogozhnost, kolikor boljshi in popolnamshi so njih dushne in telesne lastnosti bile. Sgovornost per sborih, modrost v' raslozhenji vsih tesbkih rezhi, nepre-

strašnost, serzhnost, terdnost in velika telesna mozh, — to so bile lastnosti, na ktere so Indijani per isvoljenji svojiga poglavarja nar bolj gledali.

Sunej nekterih starih navad niso imeli Indijani nobenih vednih ali stanovitnih postlav; samo sklepi in ukasi poglavarjev so bile njih postave, po kterih so se ob zhasu miru in ob zhasu vojfke ravnali.

Indijani sdajnih zhasov imajo sizer tudi svoje poglavarje; pa poglavarji posamesnih vasi niso po navadi v' nobeni savesi s' poglavarji drugih krajev, in she zlo v' svojih vaséh nimajo veliko oblasti. V' vfi Polnozorni Ameriki ni sdaj nobeniga Indijanskiga poglavarja, kteri bi le zhes ves *svoj* rod oblast imel, she manj je pa kteri tak, de bi zhes vezh rodov gospodoval.

Nar vezhi oblast imajo Indijanski *sbori*, kteri so bili nekdej in so she sdaj per Indijanih slo navadni. Preden se Indijani v' svojim sboru posvetovati sazhejo, morajo vezh sbeg ali zeremonij opraviti. Poglavar ima dolshnost sbor napovedati ali poklizati. On tedej nekoliko mladenzhev v' vsako vas poshlje, (zhe ima zhes vezh vasi oblast,) in povabi Indijane, de naj k' sboru pridejo. Tisti mladenzhi, ki po vaséh vabit gredo, vsamejo veliko tabaka s' saboj, de ga povabljenzam delé. Tudi perne-sejo oblastnikom posamesnih vasi venze is majhnih misheljnov, ki so na shidanim traku. Ta trak je ali rudezh, ali selen, ali bel, ali pa zhern, in she is tega samorejo povabljenzi sposnati, zhe se bodo posvetovali savoljo voj-

fke, ali savoljo miru, ali savoljo kake druge veséle ali shalofne rezhí.

Zhe poglavar eniga kraja she tudi ktere Indijane sosednjih krajev, ki imajo svojiga posebniga poglavarja, k' sboru povabiti hozhe, nesejo njegoví slushabniki poglavarju ptujiga kraja sraven mishelnoviga venza she tudi nekako fajfo, ki se *mirna fajfa* imenuje, in nekoliko tabaka.

Mirna fajfa je velika, is rudezhiga ali pa zherniga kamna lepó isresana in s' zinam okovana fajfa, ktera ima dolgo in lepo zev. Indijani se je ne poslushijo samo per sborih k' snamenju svoje sprave in prijasnosti, temuzh sposnajo tudi, kadar ptuji Indijani v' njih kraj pridejo, po taki mirni fajfi, zhe so prijatli ali sovrashniki. Ko namrezh Indijani kake ptuje ljudi priti sagledajo, vsame njih oblastnik mirno fajfo, jo pershge, potegne ene trikrat dim is nje, in jo potem tistimu podá, kateri je med ptujzi nar imenitnisthi viditi. Zhe so ptujzi prijatli, vsame tudi njih poglavar mirno fajfo, in nekolikó is nje pije, na to jo she kterimu drugimu v' roke da, in tako si jo eden drugimu podajajo, in vsak nekoliko is nje pije. Zhe pa ptujzi le sato pridejo, de vojfko napovedo, ali de se savoljo kake storjene krivize pertoshijo, nozhejo mirne fajfe vseti in is nje piti, in pervi Indijani vedó, per zhem so. (Dve lepe Indijanske is rudezhiga kamna isresane mirne fajfi so v' Ljubljanskim museumu.)

Kadar tedaj, kakor je bilo popred povedano, kaki Indijanski poglavar svojiga sosednjiga poglavarja k' sboru povabi, poklizhe sosednji

poglavar svoje ljudi k' sebi, in se s' njimi posvetuje, kaj je storiti. Zhe sklenejo, de bodo k' sboru shli, vsamejo od tistih, ki so jih vabit prishli mirno fajso, jo natlazhijo, in vfi saporred is nje tabak pijejo. Zhe pa ne mislijo k' sboru iti, ne vsamejo mirne fajse, temuzh jo s' misheljnovim venzam vred nasaj poshljejo.

Zhe je poglavarjeva hiša sadošti prostorna, se sberejo vfi, ki so se posvetovat prishli, v' nji, de sbor imajo. Nar vezhkrat se pa vender sberejo pod golim nebam, zhe je lepo vreme, ali pa v' veliki nalash v' to namenjeni hihi. Sberejo se vselej okrog velikiga ognja, vzhafi tudi vezh ognjev savkurijo, in se okoli njih vsedejo ali vleshejo. Sraven njih leshí veliko tabaka, s' katerim fi vsak svojo fajso natlazhi, in kadí; pa nobeden nizh ne pregovori.

Indijani se per svojih sborih grosno modro in pametno dershé. Dolgo zhasa she molzhé, ko so she vfi sbrani. Sadnjizh poglavar ali pa govorez tistiga rodú, ki sbor ima, spregovori, in pové, sakaj so k' sboru poklizani. Urshoh njih s-hoda je nar vezhkrat kaj takiga, kar vel rod ali pa vsaj velik del rodú sadene, postavim veliko rasshaljenje od sosednjiga rodú, pogostni poboji, ali velika kriviza, ki je bila pervimu rodu per lovu in pobijanji sverí storjena, i. t. d. Potem jim poglavar pové, zhes kaj se bodo posvetovali, postavim, zhe hozhejo prezej s' sovrashniki boj sazheti, ali pa popred ktere ljudi k' njim poslati in sadoštenje tirjati. Na sadnje jim pravi, de naj se med saboj posvetovajo, in potem svoje misli povedó.

Sdaj premišljujejo, kaj bi bilo boljshi storiti, se med saboj na tihama pogovarjajo, in kadar se vsi sbogajo, vstane eden is med njih, in pové, kakoshno misel imajo sborni moshjé. Potem jih she vezh govori, vender pa le takih, ki so savolj starosti in skushnje, ali pa savolj terdnosti in vojshakskih del zhashti vredni.

Vse to govorjenje poslushajo Indijani s' veliko samerkljivostjo. Vef zhasf tega posvetovanja se nobeden ne premakne, in drusiga ní flishati, kakor vzhafi beseda *Oh!* kar je per njih poterdenje, in se toliko pravi, kakor per nas *ja*.

Kako per miru in kako tiho sedé Indijani v' sboru, se vidi is tega sgleda. Pred vezh leti je bil v' mestu Detroit od shanzniga oblastnika sbor Ozhipve-Indijanov vkupej poklizan, de bi bila dva Indijana ravno tega rodú, ktera sta bila nekoliko ljudí ubila, obsojena in poshtrafana. Veliko Indijanov je v' sbor prishlo. Dva rasbojnika ali ubijavza sta bila v' sbor perpeljana, saflishana in poboja preprizhana. Ko je potem oblastnik na glas osnanil, de sta k' smerti obsojena, je eden teh dvéh ubijavzov na enkrat kvishko skozhil, je velik nosh, kteriga je pod oblazhilam skritiga imel, v' roko prijel, je sazhel okoli sebe dregati, in si je kmalo pot is sodnje hishe naredil. Velik hrum je vstal; strashe, ki so bile okoli hishe, so hitro k' vratam skozhile, in ko je ubijavez is hishe prishel, in si je hotel tudi skos zhuvaje ali strashnike pot narediti, je bil preboden in je mertev na semljo padel. Vse to je velik

shunder napravilo, in vender se od Indijanskih oblastnikov in posvetovavzov, ki so bili v' sodnji hihi, ni nobeden od svojiga kraja pre-maknil; she zlo okoli sebe ni nobeden pogledal, temuzh so per miru sedeli in tabak pili, kakor de bi se ne bilo nizeh sgodilo.

Zhe se kateri Indijan soper sborske poslave in shege kaj pregreshi, ga drugi prav hudó, in she vzhasi s' smertjo poshtrafajo. Tako je nekdej mlad vojshak svojiga poglavarja, kadar je ta ravno v' sboru ozhitno govoril, eno samo rezh vprashal. Poglavar je obmolzhal, je svojo bojevavsko sekuro is sa pafa potegnil, in je mladimu vojshaku glavo rasklal. Potem je svojim ljudem mignil, ubitiga vojshaka is hihe nesti, in je sopet tako mirno dalje govoril, kakor de bi se ne bilo nizeh sgodilo.

Ker Indijani, preden so Evropejzi k' njim prishli, in she tudi dolgo zhasa potem, niso nikogar imeli, de bi bil snal pisati, so si drugo rezh ismislili, de so samogli dolgo sborsko govorjenje v' spominu ohraniti. Govorez je nam-rezh od zhasa do zhasa prenehoval; poglavar tistih Indijanov, katerim je bilo govorjeno, je imel pa majhine klinze ali palizhize, in kadar koli je govorez pomolzhal, je poglavar enimu svojih svetovavzov eno tako palizhizo v' roke podal. To je pomenilo, de si je mogel tisti mosh posebno toliko besedi, kar jih je bilo ravno pred isgovorjenih, samerkati. Tako je poglavar ves zhas govorjenja svojim svetovavskim moshem palizhize ali klinzhike delil, de si je mogel vsakteri nekoliko govora posebno samerkati. Ti moshje so imeli dobre glave,

de so lahko toliko govorjenja, kar ga je bilo njim isrozheniga, svesto v' spominu ohranili. Tako je bil ves govor, zhe bi bil she tako dolg, ravno tako dobro ohranjen, kakor de bi bil sapisan, in Indijani so se potem lahko zhes vse rezhí, ki so jim bile od sosednjih sbornih mosh povedane, posvetovali, in so lahko svojim nasprotnikam po svoji volji odgovor dali.

Oblast hudodelnike shtrafovati, imajo skorej per vsih rodovih sami poglavarji, kateri so vezhkrat sodniki in rabeljni skupej, ker veselja, kakiga zhloveka umoriti, nozhejo nobenimu drugimu prepustiti.

Vender pa to veljá le od ozhitnih ljudskih hudodelnikov, ali pa od hudodelnikov ptujih rodov, ki jih Indijani vjamejo, in ktere oblastnik k' smerti obsodi in tudi sam umorí. Take hudodelnike pa, ki se le soper ene Indijane s' pobjem ali pa na drugo visho pregreshé, Indijani sami med saboj poshtrafajo, in poglavar se nizeh v' to ne mesha. Shlahta umorjeniga zhloveka ubije tistiga, ki ga je umoril, zhe ga more najti. Zhe ga pa ne najde, se ismahuje nad njegovo shlahto, in umori vezhkrat po 3 ali 4 ljudi, ki niso nizeh hudiga storili. Shlahta teh umorjenih si soper persadeva, se nad ubijavzi mashevati, in tako ti pobji vzhafi vezh let terpé.

Stare zhase so shiveli neki rodovi v' jutrajni strani Polnozhne Amerike, od katerih so pisarji tistih zhafov pisali, de je bil she vsak vezhi tat per njih s' smertjo poshtrafan. Tako je videl nekdej Franzoski misijonar v' Kanadi Indijana, ki je shensko s' debelo palizo tolkel,

in je bilo viditi, de jo misli ubiti. Misijonar je hitro tje tekel, de bi bil shensko otel, in je vprashal Indijana, sakaj jo tepe. Indijan je odgovoril: „Ta shenska je moja sestra; nekaj je ukradila; mora ubita biti.“ Šamo s' velikim persadevanjem je samogel misijonar ti revni Indijanki shivljenje obraniti.

Indijani Polnozhne Amerike fizer niso postavam poglavarstva te deshele (namrezh Sdrushenih Dershav) podversheni, vender so pa, zhe kteriga beliga zhloveka (ki je is rodovine Evropejzov) umoré, po téh postavah sojeni. Zhe se to sgodi, si persadevajo beli ljudje (ali Evropejzi) ubijavza v' svojo oblast dobiti, ga kervavi sodbi isrozhé, in potem obefijo. Indijani sposnajo sami pravizo tega obsojenja, in radi ubijavza belim ljudem prepusté. Tako postavim je nekdej en Indijan nekiga Anglijana umoril. Kmalo potem je bil vjet, in pravizi ali sodbi v' oblast dan. Anglijani so povabili Indijane, de naj pridejo sodbo in saflifhbo tega ubijavza poslusnat, de se bodo sami preprizhali, de je réf hudodelnik, kteri smert saflushi. Indijani so pa v' pravizo postav belih ljudi saupali, in niso hotli priti, temuzh so rekli sodnikom to pisati: „Priyatli! nam je snano, de je tisti zhlovek, ki je eniga vaslih ljudi ubil, hudoben in usmiljenja nevreden, sato nizh ne shelimo ga viditi. Šodite ga po svojih postavah, in obefite ga, de ne bo vezh k' nam nasaj prifhel.“

K' fklepu tega poglavja hozhem she pogodbo ali glihengo popisati, ki so jo pred malo leti beli ljudje s' Indijani imeli. To se je

godilo meſza velikiga ſerpana leta 1826 v' meſtu Fond du Lac. Poglavarſtvo Sdruſhenih Derſhav je odlozhilo zhaſ k' sazhetku tega pogóvora in je povabilo vſe oblaſtnike in imenitniſhi moſhé is rodú Ozhipve-Indijanov v' meſto Fond du Lac. Priſhlo je veliko imenitnih moſh tega rodú; od poglavarſtva Sdruſhenih Derſhav je bil pa poglavar meſta Detroit s' vezh deſhſkimi ſluſhabniki, ofizirji in vojſhaki tje poſlan, kateri ſo ſe v' zholnih tje peljali.

Urshoh tega ſ-hoda ſo bili vedni boji med Ozhipve-Indijani in ſiu-Indijani, per katerih je bilo veliko ljudi pobitih. Oblaſtniki Sdruſhenih Derſhav ſo ſi persadevali Ozhipve-Indijane nekaj s' lepimi beſedami in s' mnogimi darmí, nekaj pa s' ſhuganjem k' ſklenitvi mirú perpraviti. Koliko je letó saréſ hvale vredno persadevanje poglavarſtva pomagalo, ſe ne more povedati; snano je pa, de ſo ti neufmiljeni divjaki kmalo potem ſopet bojevanje sazheli, in de ſe ſhe sdaj bojujejo.

Sbori, ki jih Indijani s' belimi ljudmi imajo, ſe ſlo od tiſtih raslozhijo, per katerih ſo ſami Indijani.

Ko ſe je namenjen zhaſ ſhe perbliſheval, je vſak dan veliko Indijanov priſhlo; eni ſo priſhli vezh ko 300 milj delezh. Kakor hitro je kaka truma Indijanov priſhla, ſo prezej plefati sazheli, per katerim pleſu je smirej eden na boben takt bil. To ſo morebiti ſato ſtorili, ker ſo hotli belim ljudém, ki ſo jih gledali, veſelje napraviti, in jim ſvojo urnoſt pokasati. Tudi je veliko ſhenſkih in otrók priſhlo,

ker poglavarstvo je bilo obljubilo med Indijane per ti priloshnosti mnoge darí rasdeliti.

Drugi dan velkiga serpana proti poldnevu se je sbor sazhel. Indijani so se vsi na semljo vsedli; Detroitishki poglavar in en ofizir sta pa nekoliko prozh per misi sedela. Vsi so is mirne fajse tabak pili, k' snamenju prijasnosti, in poglavar je sazhel po tolmazhi Indijanam govoriti, ter jim je povedal, sakaj so vkup prifhli, in v' kterih rezheh naj se posvetujejo. Sa njim ní nihzhe govoril, temuzh Indijani so obljubili, mu drugi dan na njegove vprafhanja odgovor dati.

Drugi dan sjutrej ob 11. uri se je sopet sbor sazhel. Na pervo so vsi Indijani nekoliko is mirne fajse tabak pili, in potem je vezh oblastnikov sapored vftalo, in so svoje misli povedali.

Od ene do tréh popoldne so pozhivali, potem so se pa sopet do vezhera pogovarjali. Blishni fhod je bil 5. dan velkiga serpana napovedan; 4. dan so pa pisarji Detroitishkiga poglavarja vse popisali, kar se je bilo do tega dneva sgodilo.

Peti dan velkiga serpana so sjutrej ob 10. uri k' shóru prifhli. Kar je bilo od pisarjev popisana, so Indijanam glasno brali in rasloshili. Indijani so vse to poterdili, in njih oblastniki so se podkrishali, ker sami svojih imén podpifati niso snali.

Potem so se sopet sbrali, in poslaniki Sdrushenih Dershav so k' snamenju sprave in prijasnosti veliko srebernih medalij ali svetinj med Indijanske oblastnike rasdelili.

Sdaj je bil sadnji s-hod napovedan, in k' temu s-hodu so bile tudi shenske in otrozi povabljeni, de bi bili vsi Indijani skupej namenjene darí prejeli. Jutro tega frezhniga dneva se je sazhelo. S' velikimi sheljami so zhakali Indijani, posebno shenske in otrozi, de bi bilo navadno snamenje k' sboru dano. Sadnjizh je bilo to snamenje dano, in velika mno-shiza mósh, shén in otrók je vkup prishla. Vsi so bili obilno obdarovani, nobeniga ní bilo, de bi ne bil kaj dobriga in lepiga dobil. Ti darovi so bili: lepi veliki noshi sa moshé, in manjšhi sa shenske in otroke, tabak sa vse moshke in shenske, rute sa okoli vratú in pifane frajze, sukno sa komashne in oblazhila, ter suknene odeje ali plahte, pulfer sa streljati, svinez, flintni kameni, ternki sa ribe lovití, in veliko trakov ter ringeljnov sa shenske in otroke.

Ves zhas, kar so vkupej bili, je vsak Indijan eno libro svinskiga mesa, in eno libro moke vsako jutro sa shivesh dobil. Indijani so se zhudili, de je poglavarstvo Sdrushenih Dershav tako dobrotljivo, in so rekli, de jim she nikdar popred tako dobro ni bilo. She bolj so se pa sazhudili in rasveselili, ko so jim poslaniki povedali, de bo vsak Indijan toliko svinskiga mesa in moke v' dar dobil, kolikor bo mogel vsakteriga na enkrat nesti. Vsi Indijanski moshjé so tedej s' naramnizami ali oper-tami prishli, v' kterih imajo navado velike teshe na herbtu nositi, in lahko si mislimo, de per ti perloshnosti niso herbtov prevezh varovali.

Deveti dan velkiga serpana so se poslaniki Sdrushenih Dershav sopet v' zholnih nasaj peljali, in tudi Indijani so vsak na svoj dom shli.

XI.

Bolesni in sdravila Indijanov Polnozhne Amerike.

Veliko bolesen je med belimi ljudmi, ki so Indijanam nesnane, namrezh vse tiste bolesni, ktere pridejo od mehkushniga, rasujsdaniga in fladniga shivljenja. Tudi je malo gluhih, slepih ali kruljevih ljudi med Indijani. Vender je pa neki majhen Indijanski rod v' vezherni strani Polnozhne Amerike, kteriga ljudje imajo vsi grosno plohate glave. Shené tega rodú so namrezh navajene, de svojim otrokam prezej po njih rojstvu glave od obéh strani vkup stisnejo, in zhe bolj plohato glavo kdo ima, lepshi se jim sdi.

Per drugih Indijanskih rodovih nimajo ljudje nizh posebniga, vsi so lepe in ravne postave.

Nektere bolesni so se she le po prihodu Evropejzov v' to deshelo per Indijanih sazhele, in so grosno veliko ljudi pokonzhale, ker se Indijani per teh novih, njim do takrat nesnanih bolesnih niso vedili prav sadershati. Tako postavim so pred veliko léti kosé toliko Indijanov pomorile, de jih je per nekterih rodovih le malo per shivljenji ostalo. Neka kupzhevav-

fka barka je bila to bolesen v' mesto Charleston (v' deshelo Poldansko Karolino) prinesla, od kodar je bila k' Zheroki-Indijanam, in kmalo potem k' veliko drugim rodovam sanesena. Od sazhetka kosé niso bile prav slo hude, in Indijanski sdravniki so imeli sadošti zhasa to nesnano bolesen sposnavati, in mnoge sdravila soper njo poskushati. Ko so sdravniki vidili, de vsak, kateri kosé dobi, ima veliko vrozhino, so to sdravilo poskusnali, de so bolnike is hish na golg semljo nosili, kjer so mogli bolniki vso nozh leshati, de bi se bili sadošti ohladili. Pa so kmalo vidili, de s' tem bolesen she nevarnisthi storé.

Potem so drugo rezh poskusnali. Kadar je bil bolnik v' nar vezhi vrozhini, so ga med mnogim sarotenjem in petjem s' prav merslo vodó oblili, de bi bili s' tem bolesen is njega pregnali, ali pa so ga she zlo, kadar se je nar bolj potil, v' kako tekozho vodo pomozhili. Pa vsak, kterimu so to storili, je gotovo umerl.

Sdaj so Indijanski sdravniki sposnali, de soper to strashno bolesen nobeniga sdravila ne vedó, in so bolnike bres vse pomozhi pustili. Veliko bolnikov je bilo potem, kateri so sami sebe umorili, ker so v' ogenj ali v' vodo skozhili, ali pa so se prebodli in sami sebe saklali. Nakteri so se she zlo potem umorili, ko so she osdravili, ker so bili tako pikasti, de jih je bilo fram per drugih ljudeh shiveti. Med shtevilam teh neumneshev je bil neki star in imeniten vojshak. Njegovi domazhi ljudje so kmalo njegovo misel sposnali, so mu vse oroshje vseli, in so ga varovali. To ga je pa le she bolj jesilo.

Satorej je s' glavo tako hudo v' terd kamen terzhel, de je nesaveden na tla padel. Ko je sopet k' sebi prifhel, se je potajil, kakor de bi pozhival. Njegovi prijatli so ga torej samiga pustili, ker so mislili, de hozhe saspati. Ko je pa vidil, de ní nikogar v' bishhi, je po vseh kotih iskal, de bi bil kaj ojstriga najdel, pa ní drugiga najdel, kakor shtilj od ene matike. Ta shtilj je tedej v' tla vperl, je drugi konz v' usta potaknil, in se je s' vso mozhjo na-nj prekuznil, tako de mu je shtil v' gerlo shinil in ga je sadushil.

Per Indijanih se vezhkrat pergodi, de se kteri sam umori; eni se ustrelijo, eni obesijo, eni si pa savdajo. Urshoh te nespametnosti je navadno shalost ali pa jesa.

Bolesni per Indijanih pridejo nar vezhkrat od njih revniga in nerodniga shivljenja, ker vezhkrat dolgo zhasa stradajo, in ob zhasu lakote marsikaj shkodljiviga jedó, ali pa, kadar veliko sveri nastreljajo, svoje shelodze tako prebashejo, de ne morejo vezh stati ali hoditi. Tudi so grosno nesmerni per pijazhi, tako de so vzhafi vezh tednov smirej pijani.

Dalje imajo navado poleti in posimi smirej v' gojsdih biti in shivali pobijati. To opravilo je pa slo upehavno. Vzhafi zel dan tezhejo, in se potem vleshejo, kjerkoli jih nozh doide. Tudi simfski zhas velikokrat pod golim nebam spé, desiravno je semlja vfa smersla, in desiravno so se préd potili, ali pa drugazhi svoje oblazhila smozhili. Na vsakim kraji fizer oginj savkurijo, kjer zhes nozh ostanejo; pa vender na smersli semlji leshé, in imajo malokterikrat

kaj drusiga, kakor eno famo flabo odejo na sebi. Nekteri se fizer s' tem she bolj vterdijo, nekteri pa kmalo hude nasledke tega nerodniga shivljenja obzhutijo. Veliko Indijanov je, kteri kri pljujejo, ali pa druge teshave imajo, preden starosti dozhakajo. Tudi jetika ali sushiza je navadna per Indijanih.

Malo je prav starih ljudi per Indijanih. Tisti Indijani, ki delezh prozh od vasi belih ljudi shivé, in k' kterim beli ljudje malokdaj pridejo, shivé navadno vezh zhasa, kakor drugi. Vezh je starih shén kakor mósh per Indijanih, ker shené ne shivé tako nerodno, in se bolj shkodljivih rezhí varujejo, kakor moshjé.

Per vsih Indijanskih rodovih Polnozhne Amerike je veliko sdravnikov, kteri se vfi hvajijo, de imajo veliko uzhenost v' sdravilstvu, in de samorejo mnoge bolesni osdraviti. Nekteri teh ljudi so fizer le goljufi, in nevedne ter pripofte ljudi flepé, de od njih plazhilo prejemajo. Od enih Indijanskih sdravnikov se pa vender ne more tajiti, de so ref v' sdravilstvu slo prebrifani, in de veliko takih sélish, korenin ali pa drevesnih skorij posnajo, s' kterimi snajo mnogim bolnikam pomagati. To uzhenost imajo od svojih predstarshév in pa is lastne skushnje. S' takimi posebnimi sdravili mnoge bolesni preshenejo. Posebno umetavni so v' sazelenji ran.

Neki uzhen Anglijan, ki je pred nekoliko leti dolgo zhasa per Indijanih shivel, pravi, de so per sazelenji novih rán nekteri Indijani bolj prebrifani, kakor Evropejski sdravniki, ker vedo Indijani, kadar je kdo vsekan, obstreljen,

ali drugazhi ranjen, nar hujshi rane v' kratkim zhasu sazeliti.

Tudi vedo Indijani dobre sdravila sa take ljudi, ki so od strupenih kazh pizheni, ali pa kateri kaj strupeniga poshrejjo. Ker Indijani skoraj smirej po gojsdih hodijo, sé vezhkrat pergodí, de kteriga kaka prav strupena kazha pizhi. Ali Indijani imajo skorej vselej svoje sdravila sa kazhji strup per sebi, in malokteri vezh kakor dva dni potrebuje, de se osdravi.

Kteri Indijanski sdravnik je posebno umen in prebršán, je kmalo po vseh krajih snan, in ranjeni Indijani gredo vezhkrat delezh, de se skerbi kakiga dobriga sdravnika isrozhé. Tako, postavim, je bil v' sazhetku tiste vojske, ki so jo Amerikanske selishta s' Evropejskimi Anglijani imeli, neki Indijanski oblastnik slo ranjen, ker je selishem pomagal. Ta oblastnik je bil takrat ravno na dolgim potu s' neketerimi vseljenzi, in se ni hotel vstaviti, desiravno mu je per vsakim dihljeji kri is rane shinila, ker njegov sovrashnik ga je bil v' perfi vstreljil. Ofemdeset milj delezh je mogel v' takim stanu iti, preden je do nekiga mesta prishel. Anglijani so ga hotli v' mestu ohraniti, de bi ga bil Anglijanski sdravnik sdravil; Indijan pa ni hotel ostati, temuzh je rekel, de 50 milj delezh od tam prav imeniten Indijanski sdravnik stanuje, kateri ga bo v' kratkim zhasu osdravil, zhe bo le mogel do njega priti. Shel je tedej dalje, in je frezhno do Indijanškiga sdravnika pershel, kateri ga je réf kmalo popolnoma osdravil. Deset let pošneje je bil ta oblastnik v' mesto Detroit pershel, kjer ga je eden od ti-

stih Anglijanov videl, ki so ob zhasu ranjenja per ajem bili.

V' vasi *Sault de St. Marie*, per kraji Gorenjiga Jesera, sta se bila dva Indijana skregala. V' tem kregu je eden svoje sekiro sgrabil, in je drugiga tako mozžno v' rebra vsekjal, de se je vsa sekira do toporisha v' njegov shivot skrila, in de je ni mogel prezej vun potegniti, temuzh jo je v' rani pustil in je sbeshal. Nobeniga drugiga zhloveka ni bilo sraven. Ranjeni Indijan je tedej nekoliko zhafa v' svoji kervi na tleh leshal, je bil sadnjizh najden, sekira mu je bila is rane potegnjena, in bil je ves nesaveden in merlizhu podoben v' neke shanze perneshen. Kmalo je vezh Indijanov k' njemu prishlo, in med njimi tudi en sdravnik. Ko je ta videl, de ranjeni Indijan she shivi, je shel berfh po svoje sdravila. Sazhel mu je sdravila dajati, in v' kratkim zhasu je bilo bolniku toliko boljshi, de so ga lahko bres nevarnosti v' njegovo hisho nefli. Shesti dan je she lahko hodil, in v' enim meszu je bil popolnoma osdravljen. She 20 let je potem shivel.

Neki beli zhlovek v' desheli *Maine*, ki je bliso Indijanske vasi stanoval, je bil tako v' nogo ranjen, de ni mogel hoditi. Poflal je tedej nar pervizh po Evropejske sdravnike, pa ga niso mogli osdraviti. Potem se mu je neki Indijanski sdravnik sam ponudil, de naj se da od njega sdraviti, in ko je ranjeni zhlovek v' to dovoljil, ga je Indijan v' sedmih dneh osdravil.

Kadar Indijanski sdravniki bele ljudi sdravijo, jim same sdravila dajejo in nizh drusiga

ne pozhnejo. Kadar pa Indijane sdravijo, opravljajo she tudi mnoge prasne zeremonije, plese in daritve, per katerih pojejo in hudizha roté, in pravijo bolnikam, de to she vezh pomaga, kakor sdravila. Tudi pravijo, de vse bolesni od hudizha ali pa od hudobije kakofhniga zopernika pridejo, in de morajo popred dobro *poterjeni* (to je, plazhani) biti, preden se loté hudobniga duha ali pa zoperfko mozh is bolnika pregnati. Kadar sadofti plazhila prejmejo, potem she le sazhejo peti, vpiti, in okoli bolnika skakati, de se vfi utrudijo. Zhe per vfm tem bolnik umerje, se navadno s' tem isgovarjajo, de so fizer hudizha is bolnika isgnali, pa de je po nesrezhi hudizh bolnika popred snotrej v' telesu hudo ranil, preden ga je popuftil, in de je sato bolnik mogel umreti.

Kadar je kdo prav slo bolan, pravijo vzha fi Indijanski sdravniki, de je dusha is telefa ufhla. Torej v fame sdravnik majhino, nalash sa to narejeno fhkatlizo, dirja okoli hifhe kot norez, in potem pravi, de je she dusho v' fhkatlizo vjel, in de jo bo prezej bolniku sopet v' ufta spuftil. Zhe pa bolnik potem umerje, fi hitro sdravnik kaj ismifli, sakaj je dusha sopet ufhla, in pravi, de se vdrugizh ne da vezh vjeti.

XII.

Shege Indijanov Polnozhne Amerike per pogr ebih ali per pokopu mertvih.

Pervo, kar Indijani Polnozhne Amerike storé, kadar kdo umerje, je to, de dvakrat ali trikrat pred merlizhevo hi ho ustreljé, in tako sofedam njegovo smert osnanijo.

Tukajshini Indijani imajo sploh navado, de merlizha she dve uri po njegovi smerti pokopljejo. Vzhafi pa she tako dolgo ne zhakajo, temuzh ga she tisto uro pokopljejo, kakor umerje, ali kakor se jim sdi, de je mertev. Satorej se lahko vezhkrat sgodí, de kteriga takiga pokopljejo, ki she ní réf mertev. Indijani imajo samí sprizhleje od' tega, de so vzhafi kakiga le na vides mertviga zhloveka pokopali, kteri je pa v' refnizi she shivel; pa so tako nespametni in terdovratni, de per v ih teh sprizhlejih, in per v im opominjevanji Evropejzov, vender svoje stare navade nozhejo sapu titi.

Pred nekaj zhafam je bil na polnozhni strani Gorenjiga Jesera en Indijan popolnoma omedlel, tako de so drugi Indijani mislili, de je mertev, in de so ga po svoji navadi prezej pokopali. Po konzhanim pokopu je shel vsak v' svojo hi ho nasaj, samo shena pokopaniga zhloveka je she per grobu ostala in je jokala. Na enkrat je saflishala v' grobu terkati, se je ustrashila, je v' v af tekla, in je povedala, kaj je flishala. Indijani so tedej k' grobu tekli, so semljo raskopali, in so pokopaniga zhloveka

shiviga najdlj. — Pa vse to jih je tako malo ispametvalo, de so she perviga merlizha potem sopet prezej po njegovi smerti pokopali. — Samo kerfhanska vera jih samore v' tem poljsfhati.

Per vsih Indijanih Polnozhne Amerike je navadno, de merlizhe v' zhafti imajo. Kadar je kak Indijan v' vojski ubit, si njegovi tovarshi veliko persadevajo, njegovo truplo dobiti in s' saboj vseti, nekoliko sato, de mu sovrashniki ne morejo koshe od glave potegniti, nekoliko pa, de ga s' zhaftjo pokopljejo. Zhe kteri Indijan s' svojo drushino delezh od svojiga doma zhes simo ostane, in tam umerje, se vezhkrat sgodí, de shena in otrozi njegovo truplo foshgejo, pepel spravijo, in ga potem v' svoj kraj nasaj nesejo.

Indijani nimajo trug, de bi merlizhe v' njih pokopovali, temuzh imajo navado, na dno groba nekoliko drevesnih skorij poloshiti, na-nje merlizha djati, in ga na stranéh in sgorej sópet s' drevesnimi skorjami pokriti, de se semlje nikjer ne dotika. Samo tisti Indijani, ki bliso belih ljudí prebivajo, pokopujejo svoje merlizhe v' trugah, ktere od belih ljudí sahtonj dobivajo.

Per nekterih polnozhnih rodovih je navadno, merlizhe v' majhine hishize devati, ktere so is debelih brun narejene. Takih hishez pa ne sakopljejo v' semljo, temuzh jih postavijo na 8 ali 10 zhevljev visok óder ali grusht, de trupla tam v' njih sognijejo. Pravijo, de jih to savolj sgube njih prijatlov tolashi, ker njih ostanke smirej pred saboj imajo. Torej take

mertvaške odre bliso hišh narede, defiravno morajo savoljo tega veliko smradú preterpeti, ki od gnilih trupel pride.

Indijani navadno nimajo veliko zeremonij per pokopu mertvih. Kadar bolj imenitne ljudi, postavim oblastnike ali bolj slovezhe vojshake pokopujejo, nekoliko vezh pojejo in dajji ogóvore imajo.

Kakor hitro kdo per Indijanih umerje, savijejo njegovo truplo prezej v' belo rjuho, ali pa v' sukнено pláhto, in ga per strani hišhe na tla poloshé. Potem si vsi prijatli in snanzi mertviga zhlovéka svoje obrase zherno pomashejo, se sraven merlizha na tla vsedejo, sazhnejo tabak piti, in s' perpognjenimi glavami per miru sedé, tako de nihzhe besedize ne pregovorí. Preden merlizha k' pokopu nesejo, pridejo tisti, ki so mu v' rodu, ga odgernejo, ga s' velikim jokam in plakanjem ogovarjajo, vsamejo slovó od njega, ter ga objemajo in kushujejo.

Kadar kak oshenjen zhlovek umerje, mu njegova vdóva nekoliko láf odreshe, ktere eno leto hrani, potem pa foshge.

Navadno ima oblastnik tistiga kraja, kjer kdo umerje, kratek góvor per merlizhi, v' kterim mu srezhno popotvanje vofhi, in ga opominja, vse teshave, ktere ga bodo morebiti na potu proti unimu svétu sadele, stanovitno preterpeti. Per taki perloshnosti sim nekdej slishal, de je en oblastnik Ozhipvejskih Indijanov té neumne besede govoril: „Per mnogih bojih, je rekel merlizhu, sim jest veliko Šiu-Indijanov pobil. Té sdaj tebi prepustim; naj bodo tvoji fushniki. Na tvojim dolgim popotovanji

ti bodo lahko veliko pomagali, in vsak vezher, kadar se bosh ves truden k' pozhitku podal, bodo per tebi ogenj vkurili, in ti druge flushbe opravljali.“

Po merlishkim govoru nesejo nekteri moshjé merlizha v' plahti savitiga k' grobu. Zhe imajo trugo, poloshé merlizha va-njo, denejo sraven njega mnoge dari, ki mu jih sa popotnizo dajo, nesejo trugo s' merlizhem k' grobu, in jo bres vsih zeremonij v' grob poloshé. Zhe pa truge nimajo, denejo merlizha v' rjuhi ali plahti savitiga v' grob, poloshé darí sraven njega, ga s' drevesnimi skorjami pokrijejo, in sakopljejo. Po pokopu safadé en kol na tisti konz groba, kjer je glava, in na verhu kola je podoba kake shivali ali kakiga ptizha namalana. Vsaka Indijanska familija ima imé kake shivali, in tista shival je na verhu kola namalana.

Indijani grobe merlizhev slo v' zhasi imajo. Torej naredé okoli grobov terden plot ali pa sténo is debelih brun, verh ktere vzbasi tudi streho napravijo.

Per nekterih rodovih Indijanov je navadno, de vsak vezher majhen ogenj na grobih savkurijo, kteri mora do polnozhi goreti. To storé vsaj 4 nozhi saporedama, vzbasi pa veliko vezhkrat.

Per vsih Indijanih Polnozhne Amerike je navadno, merlizhem mnoge darí v' grob dajati. To delajo Indijani sato, ker mislijo, de morajo dushe dolgo zhafa hoditi, preden v' lepo deshelo svelizhanih pridejo, kjer vse, kar je dobriga in lepiga, v' obilnosti najdejo. Pre-

den pa tje pridejo, potrebujejo mnogih rezhi, kakor na tem svetu. Sato jim dajo njih oroshje, eno kresilo, nekoliko tabaka, nekaj shivesha, in vezh takih rezhi, de bi vse to sa popotnize imeli.

Nekteri Indijani imajo navado svojim mertvim, posebno zhe so oblastniki ali imenitni vojshaki, mnogo lepotijo v' grob dajati, ker pravijo, de nekteri ljudje, zhe revni in bres lepe obleke k' desheli isvoljenih pridejo, ne dobé perpushenja va-njo iti, temuzh se morajo spet na ta svet nasaj podati, ali pa v' vezhni revshini okoli tavati.

Tudi Indijani od zhasa do zhasa nekoliko shivesha na grobe merlizhev pokladajo. Tak shivesh navadno ponozhni zhas lazheni pfi ali pa volkovi pojedó; Indijani pa mislijo, de dushe, kadar nimajo vezh kaj jesti, na svoje grobe nasaj pridejo, in tam shivesha ishejo.

Per vsih Indijanih je navadno, de po mertvih shalujejo, pa tega ne delajo vsi na enako visho. Kadar je kdo per nekdejnih Kanadjanskih Indijanih umerl, so sazheli njegovi domazhi ljudje prezej po njegovi smerti neisrezheno jokati in tuliti. Vzhasi so she tudi nekoliko ptujih ljudi najeli, de so s' njimi jokali. Njih shalovanje je terpelo zelo leto. Kteri so bili mertvimu v' rodu ali shlahta, so si mogli vse lasé poresati in si obras zherno pomalati. Nobeniga zhloveka niso smeli v' obras pogledati, niso smeli nikamor iti, niso smeli nizh gorkiga jesti, in se niso smeli nobenkrat ognju perblishati, de bi se bili greli. To fizer ní zelo leto shalovanja terpelo, vender pa dolgo

zhafa. Sdaj v' nashih zhafih pa she ni veliko Indijanov v' Kanadi, in vfi so h' kerfhanški veri spreobrnjeni.

Per sdajnih Indijanih je povsod navadno, de fi tisti ljudjé, ki so mertvimu v' rodu, obrase zherno pomalajo, in de imajo ves zhaf shalovanja, ktero po navadi eno leto terpi, zherne obrase, ker se ne smejo nobenkrat umiti, in fi ta zhaf tudi ne smejo nobenkrat lás ostrizhi ali ozhesati. Ves zhaf shalovanja nosijo nar slabji oblazhila, ki jih imajo.

Zhe per Ozhipvejskih Indijanih, ali pa per drugih Indijanih polnozhnih krajev kak otrok umerje, je navadno, de fi njegova mati majh-niga otroka is zúnj naredí, ga v' prav majhi-no sibel perveshe, in ga povsod s' saboj nosi, kakor je popred praviga otroka s' saboj nosila. To terpi zelo leto.

Kadar kateri Indijanski sheni mosh umerje, sveshe shena svoje nar lepsi oblazhila v' zulo, in tudi lepotijo svojiga moshá, postavim, ufhesne ter nosne in perstne ringeljne i. t. d. na-njo perfhije. Tisto zulo, ktera je snamenje njeniga vidovstva, ima smirej per sebi, in jo povsod s' saboj nosi. To terpi eno leto, ali pa she dalje, tako dolgo, de ji shlahta njeniga ranjkiga moshá zulo vsame. Potem se smé so-pet omoshiti.

Nekdej se je sgodilo, de neki vidovi shlah-ta njeniga ranjkiga moshá ni hotla dolgo zha-sa zule vseti. Ker jo je mogla tedej vezh lét nositi, se je je sadnjizh tako navelizhala, in je she tako malo oblazhila imela, de je shelela zulo rasvesati, in tisto oblazhilo, ki je bilo v'

nji savesano, oblezhi. Pa si ni upala postave svojiga vidovstva prelomiti. Vezhkrat je tedej shlahto svojiga ranjkiga moshá profila, de naj ji zulo vsamejo. Sadnjizh je bila uflifhana, in so ji pervolili, se sopet omoshiti.

Sraven te zule ima vidova eno leto tudi nekako leseno, nalash sa to narejeno skledo per sebi, v' ktero per vsakim kofilu nekoliko jedí dene, in kadarkoli kateri ptujiz ali kateri sosed v' hisho pride, mu skledo ponudi, de naj jé, in se ji prav dobro sdi, zhe ga vidi s' veseljem jesti, ker pravi, de je tudi dusha njeniga ranjkiga moshá té jedí deleshna.

Škoraj per vsih Indijanih je navadno, de se vzhafi na grobih svojih snanzov in prijatlov vkup snidejo, kjer jedó, pojejo, pleshejo in bobnajo. Pravijo namrezh, de jih dushe mertvih vidijo, in de se nad tem grosno veselé.

Ker Indijanski starshi svoje otroke slo ljubijo, torej tudi per smerti kakiga otroka grosno shalujejo. Vzhafi se sgodí, de od shalosti sbolé ali pa umerjejo.

Neki popotnik je bil dolgo zhafa per Šiu-Indijanih. Pergodilo se je, de je v' tistim kraji, kjer je on prebival, neki shtiri leta star fantizh umerl. Njegovi starshi so grosno shalovali. Posebno ozhe je hotel obupati. Vezhkrat je kako pufhizo ali pa kak ojster kamen prijel, in si je vfo kosho po shivotu raspraskal. Sadnjizh je od shalosti sbolel in umerl. Ko je ozhe umerl, si je mati na enkrat solsé obrifala, se je jela smejati, in je bila vesela, kakor de bi nizh ne bilo.

Popotnik se je sazhudil, ko je to sheno, ktera je otroka in moshá v' kratkim zhasu sgu-bila, tako veselo in dovoljno videl. Ni mogel isterpeti, de bi je ne bil vprashal, sakaj se je na enkrat tako spremenila. Shena je to odgo-vorila: „Moj sin je bil she majhen in slab fantizh, ko je umerl, in ni imel she toliko mozhi, de bi si bil mogel v' desheli duhóv svoj shivesh perdobivati. Sato sva bila obá, moj mosh in jest, grosno shalofna, ker sva si mi-llila, v' kako veliki revshini bo mogel najin sin tam biti. Sdaj pa, ko je moj mosh, kateri sna prav dobro sverí pobijati, in fanta rad imá, tudi v' ravno tisto deshelo sa njim shel, se je moja shalof v' veselje spremenila, ker vém, de se bo mojimu ljubimu otroku dobro godilo, in de bo ozhe sa-nj skerbel. Sdaj nizh drusi-ga ne shelim, kakor tudi kmao k' njima pri-ti.“ — Tako mozh imajo sapopadki Indijanov od prihodnjiga shivljenja.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

KASALO.

Kratek sapopadek tega, kar se je per Indijanih Polnozhne Amerike od takrat, ko so jih sazheli Evropejzi posnati, do sdajnega zhafa imenitnega godilo 1

„Stran.

Navade in shege Indijanov Polnozhne Amerike.

I. Njih telefne in dufhne lastnosti	33
II. Obléka Indijanov Polnozhne Amerike	47
III. Stanovalifha in shivesh Indijanov Polnozhne Amerike	53
IV. Rezhí, ki jih Indijani Polnozhne Amerike narejajo	67
V. Lov ali jaga gojsdnih shival per Indijanih Polnozhne Amerike	73
VI. Ribji lov per Indijanih Polnozhne Amerike	86
VII. Shenitve Indijanov Polnozhne Amerike in isreja njih otrók	90
VIII. Vera Indijanov Polnozhne Amerike	98
IX. Vojfke ali boji Indijanov Polnozhne Amerike	124
X. Gospóvka in oblastniki Indijanov Polnozhne Amerike	139
XI. Bolesni in sdravila Indijanov Polnozhne Amerike	151
XII. Shege Indijanov Polnozhne Amerike per pogrèbih ali per pokopu mertvih	158

1840

C00155: #E284

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000172136

